Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

ÇOCUK REFAHI ALANINDA ÇALIŞAN PERSONELİN SEVGİ EVLERİ MODELİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELERİ

Aziz SÖĞÜTLÜ

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2015

ÇOCUK REFAHI ALANINDA ÇALIŞAN PERSONELİN SEVGİ EVLERİ MODELİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELERİ

Aziz SÖĞÜTLÜ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2015

KABUL VE ONAY

Aziz SÖĞÜTLÜ tarafından hazırlanan "Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Sevgi Evleri Modeline Yönelik Değerlendirmeleri" başlıklı bu çalışma, 15.06.2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Nurdan DUMAN (Başkan)

Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN (Danışman)

Doç. Dr. Nilgün KÜÇÜKKARACA

Doç. Dr. Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFÇİ

Doç. Dr. Ercüment ERBAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Yusuf ÇELİK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☒ Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

01.07.2015

Aziz SÖĞÜTLÜ

TEŞEKKÜR

Bu çalışma, başlangıcından itibaren pek çok kişinin emeği, bilgisi ve katkısı bulunmaktadır. Özellikle tez önerisi ile başlayan süreçten itibaren, güler yüzlü rahatlatıcı ve yol gösterici tavırlarıyla benimle bilgi ve deneyimlerini paylaşan ve tezin bu aşamaya gelmesinde büyük emeği ve katkısı olan ve beni her aşamada destekleyen Danışmanım değerli hocam Prof. Dr. Vedat Işıkhan'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu çalışmayı yürütürken tezin kurgulanmasında, görüşme formunun geliştirilmesinde bana yol gösteren değerli hocam Doç. Dr. Ercüment Erbay'a, tezimin bu noktaya gelmesinde bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Filiz Demiröz ve Prof. Dr. Kasım Karataş'a teşekkürü bir borç bilirim.

Tez savunma Jürimde olmayı kabul ederek değerli zamanlarını ayıran hocalarım Doç. Dr. Nilgün Küçükkaraca, Prof. Dr. Nurdan Duman, Doç. Dr. Elif Gökçearslan ve Doç. Dr. Cengiz Özbesler'e teşekkür ediyorum.

İş yoğunluğuna rağmen araştırmaya katılan değerli meslek elemanlarına ve verileri toplanması sürecinde bana yardımcı olan meslektaşlarıma ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Bu çalışmayı yürütürken benden yardımlarını esirgemeyen, Arş. Gör. Ferman Erim'e, Arş. Gör. Ercem Erkul'a, değerli hocam Dr. Özcan Kars'a, ve Özkan Ay'a sonsuz teşekkür ederim

Bu çalışmanın her aşamasında emekleri ve destekleri olan değerli arkadaşım Mahmut Arslan'a ve değerli büyüğüm Yrd. Doç. Dr. Hüsamettin Çetin'e ve Yrd. Doç. Dr. M. Murat Tunçbilek'e ayrı ayrı teşekkür ederim.

Son olarak yaşamımda bana hep yol gösterici olan, bu süreçte de beni yalnız bırakmayan değerli abim Doç. Dr. İlyas Söğütlü'ye şükranlarımı sunuyorum.

ÖZET

Söğütlü, Aziz. Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Sevgi Evleri Modeline Yönelik Değerlendirmeleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2015.

Ailenin, çocuğun bakım ve koruma görevini yerini getiremediği durumlarda ülkelerin çocuk koruma politikaları bu işlevi üstlenmektedir. Bu bağlamda, sevgi evleri, çocuk evleri, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları çeşitli nedenlerle kendi aileleri dışında yaşamak durumunda kalan çocukların bakılıp korunduğu kuruluşlardır.

Bu araştırmanın amacı, çocuk refahı alanında çalışan personelin, 2004 yılında Türkiye'de uygulanmaya başlanılan sevgi evleri modeline yönelik değerlendirmelerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda Ankara İlinde çocuk koruma alanında ve sevgi evlerinde görev yapan meslek elemanlarının tamamı araştırma kapsamına dahil edilerek tam sayım yöntemiyle veriler toplanmıştır. Toplam 108 personelden görüşme formu aracılığı ile konuya yönelik değerlendirmeleri alınmış ve elde edilen veriler SPSS 20,0 versiyonu ile analiz edilmiştir.

Araştırmaya katılan personelin büyük bir çoğunluğu, sevgi evleri modelini kışla tipi bakıma bir alternatif olarak görmektedirler. Sevgi evlerini fiziki yapı olarak yeterli bulmakla birlikte çocuk evlerinin çocukların sağlıklı gelişimleri için daha uygun bir model olarak değerlendirmektedirler. Zira sevgi evleri modelinin, çocukların kuruluşa uyumlarını kolaylaştırdığı, okul ve arkadaş ilişkilerini olumlu yönde etkilediği, bunun yanında sosyal gelişimleri ile toplumsal hayata uyumlarını kısmen olumlu etkilediği saptanmıştır. Yaşanılan en temel sorunun sevgi evlerinin şehir merkezine uzak olması ve kapasite fazlalığı olduğu belirtilmiştir.

Bu araştırma, sevgi evleri hizmet modelinin, şehir merkezlerine yakın ve daha küçük kapasiteli olarak planlanmalarının gerekli olduğunu; hizmet sunumunda fiziki mekândan çok nitelikli, eğitimli, kurum işleyişini bilen, sosyal becerileri ve iletişim kabiliyeti yüksek personelin istihdamının sağlanmasının gerekli olduğunu önermektedir.

Anahtar Sözcükler

Çocuk refahı, çocuk koruma sistemi, korunma ihtiyacı olan çocuk, sevgi evleri, sosyal hizmet, sosyal hizmet uzmanı, meslek elemanı.

ABSTRACT

Söğütlü, Aziz. Assessment of the Child Welfare Employee Towards Love Homes Model. Master Thesis, Ankara, 2015

Child protection policies of the countries assume responsibility when family is unable to meet its duty to protect and care children. Love homes, children's homes, kindergartens and orphanages are the institutions that protect the children who live outside of their family for various reasons.

The purpose of this research is to detect the assessment of the personnel working in the area of child welfare towards the love homes model that launched in 2004 in Turkey. For this purpose, all professionals working in children protection area and in the love homes in Ankara are included in the study and data are collected on a full count method. Assessments of the 108 staff in total for the issue collected through survey forms via interviews and were analyzed with SPSS version 20.0.

Majority of professionals surveyed see love homes as an alternative to the barracks type of care model. While they see physical structure of love homes adequate, they stated children's homes as more appropriate model for the healthy development of children. Love homes model was found to positively affect children's relations with their school friends and facilitate compliance to institutions, but partially effects their social development and the integration of them to the social life. Distance to the city centers and over capacity are the most fundamental problems that are stated for the love homes model.

This study suggests that love homes must be located close to the city centers and established with smaller capacity like a regular family home. Employees must be composed of the qualified, educated, and familiar with the functions of institutions and people with high social and communication skills.

Key Words

Child welfare, child protection system, children in need of protection, love home, social services, social workers, professional staff.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY ..... **ii**
BİLDİRİM ..... **ii**
TEŞEKKÜR ..... **iii**
ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **vi**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **x**
KISALTMALAR ..... **xiv**
GİRİŞ 1
BÖLÜM 1 ..... **3**
KURAMSAL ÇERÇEVE 3
1.1. ÇOCUK REFAHI KAVRAMI 3
1.2. ÇOCUK KORUMA SİSTEMİ 6
1.3. ÇOCUK REFAHI ALANINDA GÖREV YAPAN MESLEK ELEMANLARININ ROL VE GÖREVLERİ 14
1.4. TÜRKİYE'DE KORUNMA İHTİYACI OLAN ÇOCUKLARA SUNULAN HİZMETLER 17
1.4.1. Koruyucu Önleyici Hizmetler 20
1.4.1.1. Minimum Standartlar 21
1.4.2. Aile Yanında Bakım Hizmetleri 21
1.4.3. Kurum Bakımı Hizmetleri 24
1.5. İNGİLTERE, ALMANYA VE HOLLANDA ÖRNEĞİNDE ÇOCUK KORUMA HİZMETLERİ 35
1.5.1. İngiltere 36
1.5.2. Almanya 38
1.5.3. Hollanda 39
1.6. ÇOCUK KORUMA SİSTEMİNDE EV TİPİ KURULUŞ OLUŞTURULMASININ HEDEFLERİ 40
1.6.1. Sevgi Evlerinde Kalan Çocukların Sosyal Gelişimleri 45

1.6.2. Sevgi Evlerinde Kalan Çocukların Akademik Gelişimleri 48
1.6.3. Sevgi Evlerinde Kalan Çocukların Arkadaş İlişkileri 50
1.6.4. Sevgi Evlerinde Kalan Çocukların Toplumsallaşmaları 52
1.6.5. Sevgi Evlerinde Kalan Çocukların Kendine Güvenleri 54
1.6.6. Sevgi Evlerinde Kalan Çocukların Bağımsız İş Yapabilme Durumları ... 56
1.7. KORUNMA İHTİYACI OLAN ÇOCUKLARA YÖNELİK YAPILAN ARAŞTIRMALAR 57
1.8. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ 61
1.9. ARAŞTIRMANIN AMAÇLARI 63
1.10. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ 64
1.11. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI 65
1.12. TANIMLAR 65
BÖLÜM 2 66
YÖNTEM 66
2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ 66
2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM 66
2.3. VERİ TOPLAMA ARACI 67
2.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ 68
2.5. VERİLERİN İŞLENMESİ VE ÇÖZÜMLENMESİ 68
2.6. SÜRE VE OLANAKLAR 69
BÖLÜM 3 70
BULGULAR VE YORUM 70
3.1. PERSONELİN SOSYO DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ 70
3.2. PERSONELİN SEVGİ EVLERİ MODELİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELERİNE İLİŞKİN BULGULAR 76
3.3. PERSONELİN SEVGİ EVLERİ MODELİNİN ÇOCUKLARIN SOSYAL GELİŞİMLERİNE ETKİLERİNE YÖNELİK BULGULAR 80
3.4. PERSONELİN SEVGİ EVLERİ MODELİNİN ÇOCUKLARIN AKADEMİK BAŞARILARINA ETKİSİNE YÖNELİK BULGULAR 84
3.5. PERSONELİN SEVGİ EVLERİ MODELİNİN ÇOCUKLARIN ARKADAŞ İLİŞKİLERİNE ETKİSİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELERİ 87

3.6. PERSONELİN SEVGİ EVLERİ MODELİNİN ÇOCUKLARIN TOPLUMSALLAŞMALARINA ETKİSİNE YÖNELİK BULGULAR.....90
3.7. PERSONELİN SEVGİ EVLERİ MODELİNİN ÇOCUKLARIN KENDİNE GÜVENLERİNE ETKİSİNE YÖNELİK BULGULAR.....94
3.8. PERSONELİN SEVGİ EVLERİ MODELİNİN ÇOCUKLARIN BAĞIMSIZ BİR İŞ YAPABİLME DURUMLARINA YÖNELİK BULGULAR 95
3.9. SEVGİ EVLERİ MODELİNDE PERSONELİN MESLEKİ ÇALIŞMALARINI GERÇEKLEŞTİREBİLME DURUMLARI 97
3.10. PERSONELİN SEVGİ EVLERİ MODELİNE YÖNELİK GENEL DEĞERLENDİRMELERİ.....100
3.11. PERSONELİN SEVGİ EVLERİ MODELİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELERİNE ETKİDE BULUNAN BAZI DEĞİŞKENLERİN X2 SONUCUNA İLİŞKİN BULGULAR.....107
BÖLÜM 4.....116
SONUÇ VE ÖNERİLER.....116
4.1. SONUÇ 116
4.1.1. Meslek Elemanlarının Sosyo Demografik Özellikleri ile İlgili Sonuçlar117
4.1.2. Personelin Sevgi Evleri Modeline Yönelik Değerlendirmelerine İlişkin Sonuçlar.....117
4.1.3. Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Sosyal Gelişimlerine Etkisine Yönelik Sonuçlar.....118
4.1.4. Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Akademik Başarısına Etkisine Yönelik Sonuçlar.....119
4.1.5. Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Arkadaş İlişkilerine Etkilerine Yönelik Sonuçlar.....120
4.1.6. Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Toplumsallaşmalarına Etkilerine Yönelik Sonuçlar.....121
4.1.7. Sevgi Evleri Modelinde Çocukların Kendilerine Güvenlerine İlişkin Sonuçlar.....121
4.1.8. Personelin Sevgi Evleri Modelinde Çocukların Bağımsız Bir İş Yapabilme Durumlarına İlişkin Sonuçlar.....122

4.1.9. Sevgi Evleri Modelinde Personelin Mesleki Çalışmalarını Gerçekleştirebilme Durumları....122
4.1.10. Personelin Sevgi Evleri Modeline Yönelik Genel Değerlendirmelerine İlişkin Sonuçlar....122
4.1.11. Personelin Sevgi Evleri Modeline Yönelik Değerlendirmelerine Etkide Bulunan Bazı Değişkenlere İlişkin Sonuçlar....123
4.2. ÖNERİLER....124
4.2.1. SEVGİ EVLERİ MODEL ÖNERİSİ....126
KAYNAKÇA....129
EKLER....138
EK-1: GÖRÜŞME FORMU....138
EK-2: ORİJİNALLİK RAPORU....145
EK-3: ETİK KURUL İZNİ....146
EK-4: BAKANLIK İZNİ....147
ÖZGEÇMİŞ....148

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünce Sunulan Hizmetlere Yönelik Veriler 12

Tablo 2: Yıllara Göre Çocuk Yuvası/Yetiştirme Yurdu, Sevgi Evi ve Çocuk Evi Sayıları 18

Tablo 3: Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Yaşları 71

Tablo 4: Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı 71

Tablo 5: Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Medeni Durumu 72

Tablo 6: Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Eğitim Durumu 73

Tablo 7: Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Unvan Dağılımları 73

Tablo 8: Personelin Meslek Elemanı Olarak Çalışma Süresi 74

Tablo 9: Personelin Çocuk Refahı Alanında Çalışma Süresi 74

Tablo 10: Personelin Çocuk Refahı Alanında Çalıştığı Kurum/Kuruluşlar 75

Tablo 11: Personelin Çocuk Koruma Alanında Çalışmaya Yönelik Memnuniyeti 76

Tablo 12: Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Öncelikli Bakım Modeli Tercihleri 77

Tablo 13: Personelin Sevgi Evleri Bakım Modelini Kışla Tipi Bakım Modeline Alternatif Olarak Değerlendirme Durumu 77

Tablo 14: Personelin Çocuklara Sunulan Bakım Modellerine Yönelik Değerlendirmeleri 78

Tablo 15: Personelin Sevgi Evleri Modelinin Fiziksel Yapısına Yönelik Değerlendirmeleri 80

Tablo 16: Personelin Sevgi Evlerinin Çocukların Sosyal Gelişimlerine Uygunluğuna Yönelik Değerlendirmeleri 80

Tablo 17: Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Sosyal Gelişimlerini Etkileme Durumu 81

Tablo 18: Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Kuruluşa Uyumlarını Etkileme Durumu 82

Tablo 19: Personelin Sevgi Evleri Modelinin Çocukları Hayata Hazırlamada Yeterli Olma Durumlarını Değerlendirmeleri 83

Tablo 20: Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Okul ile İlişkilerini Etkileme Durumu 84

Tablo 21: Sevgi Evleri Modelinin Çocuklara Ders Çalışma Fırsatları Yaratma Durumu 85

Tablo 22: Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Akademik Başarılarını Olumlu Etkileme Durumu . 85

Tablo 23: Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Arkadaş İlişkilerini Etkileme Durumu 87

Tablo 24: Personelin Sevgi Evleri Modelinin Akran Baskısını Azaltma Durumuna Yönelik Değerlendirmeleri 88

Tablo 25: Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Sosyal Çevre İlişkilerini Etkileme Durumu 89

Tablo 26: Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Toplumsal Hayata Uyumlarını Etkileme Durumu .. 90

Tablo 27: Personelin Çocuklarda Sahiplenme Duygusu Açısından Bakım Modellerini Değerlendirmesi 91
Tablo 28: Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Toplumsal Kurallara Uyumunu Etkileme Durumu 92
Tablo 29: Personelin Sevgi Evleri Modeli ile Toplumsal Dışlanmanın Önüne Geçildiğine Yönelik Değerlendirmeleri..... 93
Tablo 30: Kışla Tipi Kuruluşlara Göre Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Kendilerine Güvenlerini Artırma Durumu 94
Tablo 31: Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Kendine Güven Duyguları Gelişimine Olan Etkisi .95
Tablo 32: Sevgi Evleri Modelinin Fiziki Koşullarının Çocukların Bağımsız İş Yapabilme Becerilerine Etkisi 95
Tablo 33: Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Bağımsız İş Yapabilme Becerilerine Etkisi 96
Tablo 34: Personelin Mesleki Çalışmaları Gerçekleştirmek İçin Sevgi Evleri Modelinin Fiziki İmkânlarının Yeterliliğini Değerlendirmeleri 97
Tablo 35: Sevgi Evleri Modelinin Personelin Çocuklarla İletişimini Etkileme Durumu 98
Tablo 36: Personelin Sevgi Evleri Modeli ile Diğer Kurum Bakımı Yöntemleri Arasındaki Farklara Yönelik Değerlendirmeleri..... 99
Tablo 37: Personelin Sevgi Evleri Modelinde Yaşanılan Sorunlara Yönelik Değerlendirmeleri ..100
Tablo 38: Sevgi Evleri Modelinin Hedeflere Ulaşmada Başarılı Olma Durumunun Değerlendirilmesi 103
Tablo 39: Personelin Sevgi Evleri Modelini Çocuklar İçin Yeterli Görme Durumu..... 104
Tablo 40: Personelin Sevgi Evlerinin Yaygınlaştırılmasına İlişkin Değerlendirmeleri 104
Tablo 41: Personelin Mesleki Unvanları ile Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Sosyal Gelişimleri Arasındaki İlişki..... 107
Tablo 42: Personelin Mesleki Unvanları ile Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Akademik Başarılarını Etkileme Durumu Arasındaki İlişki 108
Tablo 43: Personelin Mesleki Unvanları ile Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Toplumsal Hayata Uyumlarını Etkileme Durumu Arasındaki İlişki..... 109
Tablo 44: Personelin Mesleki Unvanları ile Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Kendilerine Güvenleri Artma Durumu Arasındaki İlişki 110
Tablo 45: Personelin Mesleki Unvanları ile Sevgi Evleri Modelinin Yaygınlaştırılması Arasındaki İlişki 110
Tablo 46: Personelin Cinsiyetleri ile Bakım Modeli Tercihleri Arasındaki İlişki..... 111
Tablo 47: Personelin Cinsiyetleri ile Sevgi Evlerinin Çocukların Sosyal Gelişimini Etkileme Durumu Arasındaki İlişki..... 111

Tablo 48: Personelin Cinsiyetleri ile Sevgi Evlerinde Kalan Çocukların Kendilerine Güven Duygularının Gelişimi Arasındaki İlişki 112
Tablo 49: Personelin Cinsiyetleri ile Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Bağımsız Bir İş Yapabilme Durumu Arasındaki İlişki 113
Tablo 50: Personelin Görev Yaptıkları Yerlere Göre Çocukların Sosyal Gelişimleri İçin Sevgi Evlerindeki Şartların Uygunluğu Arasındaki İlişki 113
Tablo 51: Personelin Görev Yerleri ile Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Akademik Başarı Etkileme Durumu Arasındaki İlişki 114
Tablo 52: Personelin Görev Yerleri ile Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Arkadaş İlişkileri Etkileme Durumu Arasındaki İlişki 114
Tablo 53: Personelin Görev Yerleri ile Sevgi Evleri Modelinin Mesleki Çalışmaları Gerçekleştirebilme Durumu Arasındaki İlişki 115

ŞEKİL VE GRAFİK LİSTESİ

Şekil 1 : Çocuk Koruma Sisteminde Kurumlar 10

Grafik 1: Yıllara Göre Çocuk Yuvası/Yetiştirme Yurdu, Sevgi Evi, Çocuk Evi ve Çocuk Köyü ... 19

Grafik 2: Yıllar İtibariyle (Korunma Altına Alınmadan) Sosyal ve Ekonomik Destek Sağlanan Çocuk Sayıları 23

Grafik 3: Yatırım Programındaki Çocuk Yuvası ve Yetiştirme Yurdu Başına Ortalama Kapasite (1985-2010) 42

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği

ASPB : Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

ÇKK : Çocuk Koruma Kanunu

ÇHGM : Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

KHK : Kanun Hükmünde Kararname

SHÇEK : Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

Çocuk refahı alanı, sosyal hizmetin en temel alanlarından biridir. Alan, çocukların fiziksel ve psiko-sosyal yönden sağlıklı gelişebilmeleri ve de bireysel yeteneklerini en iyi şekilde geliştirmeleri için gerekli olan hizmetleri içermektedir. Çocuk refahı alanına yönelik çalışmaların ana gayesi, çocukların mutlu bir yaşam sürmelerine katkıda bulunmaktır. Zira çocukların mutluluğu son tahlilde toplumun mutluluğunu oluşturacaktır.

Ülkelerin gelişmesi büyük ölçüde çocukların ve gençlerin iyi eğitim almasına bağlıdır. Burada çocukların ve gençlerin iyi yetişmesi konusunda hem devlete hem de ailelere önemli görevler düşmektedir. Çocukların sağlıklı bir aile ortamında yetişmesi öncelikli hedeftir. Ülkelerin, çocukların eğitim, sağlık, beslenme ve barınma ihtiyaçlarını yetişkinlerden ön planda tutması çocuk hakları gereğidir. Bir aile ortamı içerisinde yetişme imkânı bulamayan çocuklar, ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre çocuk koruma sistemi içerisinde yaşamlarını sürdürmektedirler. Ülkemizde bu sistem 1920'lerden 2000'li yıllara kadar uzunca bir dönem kurum bakımı şeklinde sürdürülmüştür.

Korunma ihtiyacı olan çocuklar için koğuş tipi kurumlarda verilen bakım üzerine yapılan araştırma ve çalışmalar, bu sistemin çocukların gelişimleri üzerinde olumsuz etkileri olduğu yönündedir. Yapılan alan yazın taramasında doksanlı yıllardan sonra çocukların aile yanında ayni-nakdi yardımla desteklenmesi ve daha küçük fiziki yapıya sahip binalarda hizmet alması yönünde çabaların olduğu görülmektedir. Diğer taraftan çocuklara verilen ayni-nakdi yardım miktarının düşüklüğü, çocuklar için en sağlıklı yöntem olan aile yanında desteğin önündeki engellerden birisidir. 2004 yılında (Mülga) Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) tarafından ayni-nakdi yardım miktarının arttırılması ile 'Aileye Dönüş Projesi' çalışmaları başlatılmıştır.

2015 yılı itibari ile 11.000'e yakın çocuk kuruluşlardan aileye döndürülmüş ve 57.000 çocuk kurum bakımına alınmadan aile yanında nakdi yardım ile desteklenmektedir (ASPB, 2015).

Bursa Sırameşeler Çocuk Yuvası, İstanbul Bahçelievler Çocuk Yuvası ve Kocaeli Gölcük Saraylı Çocuk Köyü (Saraylı Sevgi Evleri) bu çalışmada ele alınan sevgi evlerinin ilk denemeleridir. Yine özel bir vakıf ile 2004 yılına kadar hizmet veren İzmir Barbaros Çocuk Köyü de ev tipi bakımın ilk örnekleridir.

Kurum bakımında yetişen çocukların toplum içinde kendine yeterli olup olmadığının görülebilmesi için bakım modelleri ile ilgili araştırmalara ihtiyaç vardır. Kurumlarda bakılan çocuklara verilen hizmet neticelerinin sürekli olarak değerlendirilmesi önemlidir. Değerlendirmelerin sonucuna göre, kurumlarda verilen hizmetlerin ihtiyaca göre yeniden düzenlenmesi olanaklı hale gelebilecektir. Böylece kurumlarda hizmet alan çocukların, sağlıklı gelişimlerine katkı sağlanabilecektir.

Yapılan literatür taramasında Türkiye'de son on yıl içerisinde çocuk koruma sisteminde önemli gelişmeler yaşandığı görülmektedir. Bu gelişmelerin temel amacı çocukların refahını artırmaktır. Sevgi evleri modeli de korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik son on yılda geliştirilen alternatif bir bakım yöntemidir. Başlangıcında sevgi evleri olarak tanımlanan modelin adı, 2014 yılında 'çocuk evleri sitesi' olarak değişmiş ise de sevgi evleri olarak anılmaya devam etmektedir.

Sevgi evleri hizmeti, temelde bir kurum bakımı modelidir. Ancak, sevgi evleri modelinin amacı koğuş tipi bakım modellerinden farklı olarak çocukların ev tipi ortamlarda ve daha az personel ile aileye benzer bir etkileşim süreci içinde yetişmeleridir. Mekânların, insan psikolojisi üzerindeki etkisi dikkate alındığında, büyük binalarda ve kalabalık bir grupla bir arada olmanın, insanda aidiyet duygusunu zayıflatacağı gerçeğinden hareketle ev tipi hizmet modeli ile küçük mekânların çocukların gelişimine olumlu katkı sağlaması hedeflenmiştir.

BÖLÜM 1

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu çalışma, 2004 yılından itibaren uygulanmakta olan sevgi evleri modelinin ana aktörleri olan personel tarafından nasıl değerlendirildiği sorusu üzerine temellenmiştir. Sevgi evleri modelinin kuruluşuna gerekçe oluşturan hedeflerin tahakkuku, öncelikle bu hususta ana aktör olan personelin bu modeli olumlu değerlendirmelerine bağlıdır.

Sevgi evleri hizmet modelinin, felsefi temelinin anlaşılabilmesi için çocuk refahı kavramının, korunma ihtiyacı olan çocuk olgusunun ve söz konusu çocuklar için sunulan hizmet modellerinin neler olduğu ortaya konulmalıdır. Bu amaçla, çalışmanın kavramsal çerçevesi, çocuk refahı kavramı, çocuk koruma sistemi ve süreci ile ev tipi kuruluşlara yönelik yapılan çalışmalardır. Çalışmada, sevgi evleri bakım modelinde ve çocuk koruma alanında çalışan personelin; bu modelin, çocukların akademik ve sosyal gelişimleri, arkadaş ilişkileri, toplumsallaşmaları, çocukların kendine güvenleri ve bağımsız bir iş yapabilme durumları ile arzu edilen hedeflere ulaşılma durumu, uygulamada yaşanan sorunlar ve çağdaş bakım modeline yönelik değerlendirmelerinin incelenmesi ile sonlandırılmıştır.

1.1. ÇOCUK REFAHI KAVRAMI

Çocuk refahı genel olarak dezavantajlı, korunma ihtiyacı olan çocukların hayatlarını geliştirmeye yönelik sosyal çalışmalar olarak tanımlanmaktadır (Friedlander, 1966; akt: Karataş, 1999, s. 33). Sosyal refah, sosyal hizmetler ve sosyal kurumların organize edilmiş sistemi olarak tanımlanmaktadır. Buna göre sosyal çalışma mesleği (social work), sosyal refah ve diğer sosyal hizmet alanlarında işlevsel olan mesleklerden biridir. Sosyal hizmetler (social services) ise çok daha geniş bir anlama sahiptir. İnsan kaynaklarının korunması ve geliştirilmesi ile doğrudan ilgili başlıca çalışmaların organize edilmesi olarak tanımlanan sosyal hizmetler; sosyal yardım, sosyal sigorta,

çocuk refahı, suçluların ıslahı, akıl sağlığı, genel sağlık, eğitim, eğlence, işçiliğin korunması ve sosyal konut alanlarını kapsamaktadır (Karataş, 1999, s. 33).

Kahraman (2007, s. 31)'a göre is çocuk refahı, çocukların fiziksel ve psiko-sosyal bakımdan sağlıklı gelişebilmeleri ve bireysel yeteneklerini en iyi şekilde ilerletebilmeleri için gerekli olan hizmetleri içermektedir. Çocuk refahı alanının çalışmalarının temel hedefi, çocukların mutlu bir yaşam sürmeleridir. Bu alan bir birey olarak çocuğun içinde bulunduğu her topluluğu etkilemekte ve bu topluluklardan etkilenmektedir. Özellikle çocuğun içinde yasadığı aile ve toplum bu açıdan önemlidir.

Koşar (1992, s. 36)'da konuyla ilgili olarak çocuk refahı hizmetlerinin doğrudan çocukla ilgili olabileceği gibi aile hayatının devamına, onun kuvvetlendirilmesine ve çocuğun tam gelişimine uygun bir toplum düzenine de yönelik olabileceğini savunmaktadır. Koşar, çocuk ve aile refahı hizmetlerini birlikte değerlendirmektedir.

20. yüzyıl, çocuğun korunması, yetiştirilmesi, öğrenim zorunluluğu, çocuk hakları, çocuk suçluluğunu önleyici tedbirler, çocuk mahkemeleri gibi kavramların oluşması ve çocukla ilgili politikalar, hizmetler, çocuğun gereksinimlerinin ele alınışı açısından çocuk yüzyılı olarak değerlendirilebilir (Uluğtekin, 2001, s. 7). Türkiye'de 1983 tarihli 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Kanunu'yla çocuk refahı alanında korunmaya muhtaç çocuklara sunulacak hizmetler belirlenmiştir. Bu konuda birinci derecede sorumlu tek kurum 1983- 2011 yılları arasında SHÇEK olmuştur.

Dünyada ve Türkiye'de yaşanan yeni gelişmeler artık sosyal devlet anlayışı ve sosyal hizmet kavramına oldukça farklı bir içerik ve boyut kazandırmıştır. Bu hızlı değişime paralel olarak her geçen gün yeni ihtiyaç grupları ortaya çıkmakta, bu ihtiyaç gruplarına yönelik yeni kurumsal ve bireysel sorun çözme modelleri geliştirmek zaruri hale gelmektedir. Cılga (1984, s. 108)'nın "Korunmaya muhtaç çocuklara yönelik toplumsal refah politikaları değişip, hizmetler geliştikçe yetiştirme anlayışının da değişmesi beklenir" yönündeki değerlendirmesinin gerçekleşmeye başladığı görülmektedir. Bu çerçevede son yıllarda özellikle korunma ihtiyacı olan çocuklar alanında ciddi bir gelişim yaşanmaktadır. Bu gelişimi, çocukların ayni-nakdi yardım yoluyla aile yanında desteklenme oranlarındaki artış, koruyucu aile sayısındaki artış ve çocuklara sevgi

evleri ve çocuk evleri gibi yeni bakım alternatiflerinin geliştirilmesi olarak değerlendirilebilir.

Yaşanan bu yeni gelişmeler kalkınma planlarında da yansıma bulmaktadır. Çocuklara yönelik politikaların kapsamı ve yapısı, toplumsal yapının orta ve uzun vadede nasıl şekillenmesi gerektiği üzerine yapılan tartışmalar ile doğrudan ilişkilidir. Çocuk refah politikaları da tüm sosyal politikalar gibi betimleyici olduğu kadar belirleyicidir. Bütün toplumlar geleceklerine ilişkin öngörülerde bulunurlar. Bu durum tüm açık sistemlerin ortak özelliğidir. Toplumlar gibi açık sistemler de kendilerini koruma ve geliştirme eğilimine sahiptirler. Gelecek planlarının bir bölümü, kişi başına düşen ulusal gelir, üretim miktarı, yatırımların miktarı gibi somut göstergelerden oluşmaktadır. Bütün planlar, birey ve toplumun refah düzeyinin artırılması için yapılmaktadır. Ancak makroekonomik göstergelerdeki iyileşmenin, toplum refahında doğrudan bir artışa yol açıp açmadığı temel bir tartışma konuşur. Modernizmin, bu noktadaki önemli yanılgılarından birisi ekonomik göstergelerdeki iyileşmenin olağan biçimde sosyal yapıyı da geliştireceği varsayımıdır. Ekonomik refahın toplumsal refah üzerinde olumlu etki yaratacağı net olmakla birlikte, bunlar arasında birebir bir ilişkinin olmadığı da açıktır. Türkiye'nin mevcut koşulları bu durumun en güzel kanıtıdır. Türkiye Uluslararası Para Fonu verilerine göre dünyanın en büyük yirmi ekonomisi arasında yer alırken 2014 verilerine göre UNDP tarafından hazırlanan İnsani Gelişmişlik Endeksi'nde 69. sıradadır. Dolayısıyla, refah düzeyini yükseltmek için çağdaş çocuk refahı paradigmasının dayandığı devlet yapısına ve insan hakları anlayışına odaklanmalı ve yapılan düzenlemeler geliştirilmelidir (T. C. Kalkınma Bakanlığı, 2014, s. 23). Buradan hareketle ekonomik alanda ortaya çıkan gelişmelerin, sosyal refah alanlarında da görünürlüğüne ihtiyaç duyulmaktadır.

Birey ve toplumun yaşam kalitesini arttırmak, çocuk refahı alanının da temel odağıdır. Korunma ihtiyacı olan çocuklara verilen hizmetlerde temel odak kişinin sosyal işlevselliğini arttırmaya yöneliktir. Zira sosyal işlevselliğin artması ile bireyin yaşam kalitesi de gelişmiş olacaktır (Gökçearslan, 2003, s. 30). Türkiye'de de son on yılda korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik alternatif bakım politikalarının geliştirilmesinin ekseninde çocukların sosyal işlevselliğini artırmaya yönelik bir çaba olduğu görülmektedir.

Çocuk refahı alanı, sosyal hizmet mesleğinin en temel alanlarından birisidir. Burada sosyal hizmet uzmanı ana aktör durumunda olmakla birlikte diğer meslek grupları ile multidisipliner bir yaklaşımla çalışmak durumundadır. Türkiye'de sosyal refah alanındaki gelişmeler hiç kuşkusuz çocuk refahı alanına da olumlu yansımıştır. Çocuk refahı alanında bakım politikalarının, son on yılda aile odaklı bir yaklaşıma doğru geliştiğini ve kurum bakımı politikalarının ise ev tipi kuruluşlara doğru evirildiğini söyleyebiliriz. Çocuk refahının en önemli bileşenlerinden birisi hiç kuşkusuz çocuk koruma sistemidir.

1.2. ÇOCUK KORUMA SİSTEMİ

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde 18 yaşın altındaki bireyler çocuk olarak kabul edilmiş ve bütün çocukların, bu süreçte özel olarak korunma, bakım ve desteklenme ihtiyacı olduğu belirtilmiştir. Gelecekte sağlıklı bireyler olabilmeleri için çocukların, bu dönemde özel olarak desteklenmeleri gerekmektedir.

Bir toplumun sağlam temeller üzerinde ileriye yönelik gelişimi, toplumun özünü oluşturan çocukların gelişimi, eğitimi ve korunması ile ilgilidir. Bu anlamda toplumun sorumluluğu yadsınamaz. İnsanca bir toplumsal düzen anlayışını geleceğe taşıyacak olan çocuklara, özellikle de korunma ihtiyacı olan çocuklara daha fazla özen gösterilmesi gerekmektedir. Çocukla ilgili olarak alınacak her kararda onun **"yüksek yararı"** göz önünde tutulmalıdır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 3. Maddesinin 1. fıkrasında çocuğun yüksek yararı ile ilgili hüküm bulunmaktadır. Bu madde ile birlikte sözleşmenin diğer maddelerinin çoğunda da çocuğun yüksek yararının vurgulandığı görülmektedir (Erbay, 2013, s. 19).

Hiç şüphesiz her ülkede, sağlıklı bir aile ortamına sahip olmayan çocuklar bulunmaktadır. Bu aile ortamına sahip olmayan çocuklara, kendi öz ailesi kadar olmasa da doğasına en uygun bakım politikaları olarak değerlendirilen, başta koruyucu aile olmak üzere çocuk koruma politikaları geliştirmek bir zorunluluktur. Bu çocukların sağlıklı bir şekilde topluma katılmalarını sağlamak, ülkelerin öncelikli görevleri arasındadır. Modern ve sağlıklı bir toplum oluşturabilmek için özellikle korunma

ihtiyacı olan çocukların psiko-sosyal ihtiyaçlarını bir bütün olarak değerlendiren politikalara ihtiyaç duyulmaktadır. Toplumların inançları, gelenekleri, kültürel ve ekonomik yapıları doğal olarak geliştirilen politikalar üzerinde etkili olabilmektedir.

Çocuk refahına yönelik ulusal hukuki altyapımızın oluşumunda uluslararası bildirge ve sözleşmelerin etkisi yadsınamaz. Uluslararası bildirgeler, devletler tarafından kabul edilse dahi yaptırım zorunluluğu olmayan genel ilkelerin ilanıdır. Ama uluslararası sözleşmeler, onay veren devletlerin iç hukuku haline gelmekte ve yasalaşarak bağlayıcılık kazanmaktadır. Bu doğrultuda Çocuk Hakları Sözleşmesi, Türkiye tarafından 1990 yılında kabul edilmiş, iç hukukumuzun bir parçası haline gelmiştir. Mevzuatımızda, sözleşme çerçevesinde değişikliklere gidilmiştir.

2010 yılında yapılan Anayasa değişikliğinde Anayasanın 41. Maddesi 'Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları' olarak değiştirilmiştir. Madde uyarınca aile Türk toplumunun temeli kabul edilmiş ve devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle annenin ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alma görevini yüklenmiştir. Türkiye'nin de imzalayarak taraf olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesinin 1'inci maddesine göre 18 yaşın altındaki her birey çocuk olarak kabul edilmektedir. Bu tanım Türk Medeni Kanununda kullanılan 'küçük' tanımına da uymaktadır. Türk Medeni Kanununun 11. maddesi, medeni hakları kullanma yeterliliğine sahip olma anlamına gelen ergenliğin 18 yaşın tamamlanması ile başladığını belirtmektedir.

633 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 2. Maddesinin (c) bendinde "Çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunarak sağlıklı gelişimini temin etmek üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, çocuklara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak" Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın (ASPB) görevleri arasında sayılmaktadır (633 Sayılı KHK, 2011).

Ekonomik, sosyal ve kültürel olarak gelişmiş olan ülkelere bakıldığında, korunma ihtiyacı olan kişilere aile yanında bakım hizmeti sağlanmaya çalışıldığını, kurum bakımının ise ancak çok acil durumlarda ve aile yanında bakılamayacak durumda olan

kişiler için uygulanmakta olduğunu ve bu durumun geçici bir bakım olarak değerlendirildiğini görmekteyiz.

Sevgi evleri, çocuk evleri, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları çeşitli nedenlerle kendi aileleri dışında yaşamak durumunda kalan çocukların bakılıp korunduğu kuruluşlardır. Bu kuruluşlardan söz ederken öncelikle korunma ihtiyacı olan çocuk kavramına değinmek gerekmektedir. Literatür incelendiğinde, korunma ihtiyacı olan çocuklar (korunmaya muhtaç çocuklar) kavramının ebeveynleri tarafından terk edilen, ebeveynleri savaşlarda öldüğü için ortada kalan veya kendisine bakacak kimsesi bulunmayan çocuklar için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Buna karşın, çocukların bakımı, sağlıklı bireyler olarak eğitilmesi ve yetiştirilmesinden birinci derecede sorumlu olarak görülen ailenin de, zaman içinde çocuğu koruyamadığı, ihmal ettiği veya istismara maruz bıraktığı görülmektedir. Bu nedenle, ihmal ve istismara uğrayan veya suça sürüklenen çocuklar da korunma ihtiyacı olan çocuklar olarak ele alınmaya başlanmıştır.

Türkiye' de çocuğa yönelik olarak sunulan sosyal hizmetlerin çerçevesi temel olarak 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile belirlenmiştir. SHÇEK bünyesinde çocuğa yönelik verilen hizmetler Aile Sosyal Politikalar Bakanlığının yapılanmasıyla birlikte sorumluluk Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne verilmiştir. Genel Müdürlük çocuğa yönelik ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek; sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek ve kurumlar arası işbirliğini sağlamakla yükümlü kılınmıştır.

Korunmaya muhtaç çocuk kavramı ise en geniş anlamıyla, sağlıklı yetişmesi için gerekli koşullar sağlanamayan çocuk olarak tanımlanabilir. Dar anlamda ise, toplum standartlarına göre tehlikede sayılan ve durumuna toplumca el konulması gerekli görülen çocuk korunmaya muhtaç çocuk olarak tanımlanabilir (Koşar, 1992, s. 43). Çocukların korunmaya muhtaç hale gelmelerinde ailelerin ekonomik koşulları ve demografik özellikleri önemli bir yere sahiptir. Anne ve babanın medeni durumları ve hayatta olup olmamaları; anne ve babanın çocuk yetiştirme kapasitesi, çocuğa yönelik değerleri ve tutumları, çocuğu kötü yola yönlendirme eğilimleri ile aile bireylerinin yaşam tarzları, evlilik dışı ilişkiler gibi unsurlar etkili olmaktadır (Cılga, 1986, s. 37-38).

Koruma ihtiyacı olan çocuk kavramıyla ilgili önemli bir tanım 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununda yer almaktadır. 6518 sayılı kanun ile muhtaç ibaresi yerine "ihtiyacı olan" tanımı getirilmiştir (6518 Sayılı KHK, 2014).

"'Korunma ihtiyacı olan çocuk'; beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

1. Ana veya babasız, ana ve babasız,
2. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,
3. Ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen,
4. Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuklardır (Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983).

15.07.2005 tarih ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 3.maddesinde korunma ihtiyacı olan çocuk;

"Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk" olarak tanımlanır (Çocuk Koruma Kanunu, 2005). Çocuk koruma kanununda kullanılan bu tanım çağdaş çocukluk paradigmasına daha uygun hak temelli bir tanımdır.

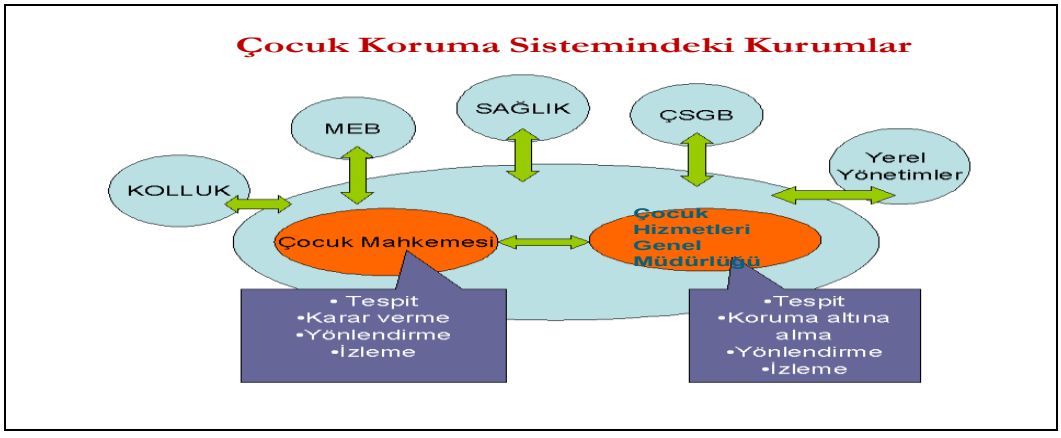
Türkiye'de çocuğa yönelik hizmetlerin kurgulanmasında yaşanan en önemli dönüşüm 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 2005 yılında yürürlüğe girmesidir. Çocuk Koruma Kanunu kullandığı paradigma ve kapsamı açısından önemli bir dönüm noktasıdır. 'Muhtaçlık' kavramı yerine çağdaş çocukluk paradigması ile uyumlu olarak 'korunma ihtiyacı içinde olan çocuk' kavramını kullanan Kanunda, çocuk hakları anlayışına atıfta bulunulması dikkat çekicidir. Kanun kapsadığı yaş sınırı ile de uluslararası standartlara uyum sağlamıştır (T. C. Kalkınma Bakanlığı, 2014, s. 24). Bu çalışmada da 'korunma ihtiyacı olan çocuk' yaklaşımı benimsenmiş ve bu kavram kullanılmıştır.

2828 sayılı yasa gereğince korunma ihtiyacı olan çocukların belirlenmesi, incelenmesi ve çocuk hakkında ilgili mahkemelerce korunma kararının alınabilmesi için gerekli

belgelerin hazırlanması ve çocukların reşit oluncaya kadar bakım, yetiştirilme ve bir meslek sahibi edilmeleri konusunda ASPB görevlendirilmiştir. Mahalli mülki amirler, sağlık kurum ve kuruluşları, köy muhtarları, genel kolluk kuvvetleri, belediye zabıta memurları ile bazı kurumlar da korunmaya muhtaç çocukların bildirilmesinden sorumludur. Çocuklar hakkındaki koruma kararı, korunmayı gerektiren koşulların ortadan kalkması durumunda kurum yetkililerinin önerisi üzerine mahkemelerce kaldırılabileceği gibi, reşit olduktan sonra çocuğun rızasıyla devam etmesine karar verilebilir. Gidecek yeri olmayan kız çocukları için bu hüküm önem taşımaktadır (Şenocak, 2005, s. 85).

Türkiye'de çocuk koruma sistemine yönelik kamu politikalarının en belirgin uygulayıcısı görünümünde olan kurum, ASPB'dir. Bununla birlikte yaklaşık 24 milyon (TUİK, 2014) çocuk nüfusu olan Türkiye'de çocuklar ile en çok iletişim halinde olan bir diğer kurum Milli Eğitim Bakanlığıdır. Çocukların sağlıklı gelişiminin takibinden sorumlu kurum ise Sağlık Bakanlığıdır. Aşağıda Şekil 1'de gösterilen kurumlar çocuk koruma sisteminin önemli aktörleridir ve 0-18 yaş grubunda yer alan çocuklara genel hizmet vermekten sorumludur.

Şekil 1: Çocuk Koruma Sisteminde Kurumlar

Kaynak: (SHÇEK, 2009)

Çocuk Koruma Kanunu birçok kurumun koordinasyon halinde birlikte çalışma ilkesine dayanmaktadır. Şekil 1'de koordinasyonun nasıl olduğu gösterilmektedir. ÇKK ve Yönetmelikleri merkezi düzeyde, il ve ilçe düzeyinde kurumlar ve hizmetler arasında koordinasyonu öngörmektedir. ÇKK, ASPB ile birlikte Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık

Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Yerel Yönetimlere çocuğun korunmasıyla ilgili tedbir kararlarının yerine getirilmesinde görevler vermiştir. ASPB, çocuk koruma faaliyetlerini, 1982 Anayasası, 2828 sayılı kanun, 633 sayılı kanun hükmünde kararname ve 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre yerine getirmektedir. Yukarıda ifade edilen yasal mevzuatın dışında kanunlar, yönetmelikler ve tüzükler de bulunmaktadır. Bunlar, çocuk koruma sisteminin sağlıklı işlemesinde yardımcı mevzuatı oluşturmaktadır. Çocuk koruma sistemi tek bir kurumun sorumluluğunu aşan bir yapıya sahip olduğundan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kurumlar arası koordinasyon ve işbirliğini vurgulayan bir anlayışa sahiptir.

Ülkemizde çocuk bakımı resmi anlamda okul öncesi eğitim faaliyeti olarak Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel kurumlarda, ASPB'ye bağlı özel kurumlar tarafından yürütülmektedir. 0–3 yaş grubuna yönelik bakım ise ağırlıklı olarak aileler tarafından yürütülmektedir. Türkiye'deki refah mekanizmalarında aile ve resmi olmayan ilişki ağlarının oynadığı rolün büyüklüğünün çarpıcı göstergelerinden birisi çocuk bakımına ilişkindir. Türkiye'de çocukların yüzde 35'ine anneleri tarafından, yüzde 35'ine büyükanneleri ya da diğer akrabaları, yüzde 20'sine bakıcılar tarafından, yüzde 10'una da kurumsal olarak kreş ya da anaokulları tarafından bakılmaktadır. Kreş ve anaokullarındaki bakım oranının çok düşük olduğu görülmektedir (Can, 2013, s. 86). Özellikle 0-6 yaş döneminde kurumsallaşmış bakım ve okul öncesi eğitimin çocukların gelişiminde önemli rol oynadığı bilinmektedir. Bu aynı zamanda dezavantajlı konumda yaşayan çocukların erken fark edilmesinde önemli bir durumdur. Yukarıda da belirtildiği gibi 0-18 yaş grubu çocuklar ile en yakın ilişki içinde olan kurum aile dışında Milli Eğitim Bakanlığıdır (MEB). Bu konum MEB'e çocukların normal yaşamlarının dışına çıkması ya da dezavantajlı konuma gelmelerini ilk fark etmesi gereken kurum sorumluluğunu getirmektedir. Çocukların gelişimleri ve aşı takiplerini yapan sağlık kurumları da MEB ile aynı sorumluluğa sahiptir.

Sosyal hizmet mesleğinin tarihsel gelişimine bakıldığında, gönüllü bireylerin daha nitelikli hizmet sunabilmeleri için açılan kursların profesyonel sosyal hizmet eğitiminin temeli olduğu bilinmektedir. Sosyal hizmet mesleğinin temelinde olan gönüllülük ruhunun sivil toplum örgütlerine yol gösterici olması beklenilmektedir (Kars, 2013, s. 358)

Türkiye'deki çocuk koruma sistemi daha çok devlet kurumları aracılığı ile yerine getirilen bir hizmettir. Sivil toplum örgütlerinin ve özel kurumların sayıları kamu kurumları ile karşılaştırıldığında düşük kalmaktadır. Yine Türkiye'de çocuk koruma sistemi ihbara ve müracaata dayalı bir sistemdir. İdeal olan uygulama erken uyarı sistemi üzerinde ASPB tarafından çalışmalar yapıldığı bilinmektedir.

Geçmiş yıllarda korunma ve bakıma ihtiyacı olan çocuklara verilen hizmetlerde kuruluş bakımı öncelikli iken, son yıllarda kuruluş bakımında bulunan çocukların öncelikle ailelerinin yanına döndürülmesi, evlat edindirilmesi, koruyucu aile hizmetinden yararlandırılması, bunların mümkün olmadığı durumlarda ise çocuk evine ve sevgi evine yerleştirilmesi hedeflenmektedir. Halen kuruluş bakımından aile odaklı hizmetlere, koğuş tipi kuruluşlardan çocuk evi ve sevgi evleri gibi ev tipi bakım modellerine geçiş yönünde çalışmaların sürdürüldüğü görülmektedir.

Bazı hesaplara göre dünyada yaklaşık 8 milyon çocuk kurum bakımı altında bulunmaktadır. Koruma altındaki çocukların sayısı ve sistemler her ülkede farklıdır. AB üyesi ülkeleri, Avustralya, Kanada ve ABD'de gibi gelişmiş ülkelerde büyük ve kalabalık yurt ve bakımevlerinin sayısı azaltılmıştır. Genel eğilim koruyucu ailelerin, çocuk köylerinin ve evlat edinme sistemlerinin daha çok işlerlik kazanması yönündedir (ASPB, 2012, s. 59). Tablo 1'de yer alan istatistiki bilgilerde de görüleceği üzere Türkiye'de de yuva ve yurt sayılarının azaldığı, onun yerine ev tipi kuruluş sayılarında artış olduğu görülmektedir.

Tablo 1: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünce Sunulan Hizmetlere Yönelik Veriler

KURULUŞLAR	Kuruluş Sayıları	Çocuk Sayıları
Çocuk Yuvaları (0-12)	10	452
Yetiştirme Yurtları (13-18)	20	460
Çocuk Yuvası ve Kız Yetiştirme Yurdu (0-18)	7	283
Refakatsiz Sığınmacılara Yönelik Yetiştirme Yurdu	4	93
Sevgi Evi (Çocuk Evleri Sitesi)	75	3601
Çocuk Evleri	1.015	5063
Çocuk Destek Merkezi (ÇODEM = KBRM+BSRM+ÇOGEM)	62	1088
TOPLAM	1.193	11.040
ÇOCUĞA YÖNELİK HİZMETLER	**Çocuk Sayıları**	
Kuruluş Bakımı Altında Bulunan	11.040	
Koruma Altına Alınmadan Aile Yanında Destek Verilen	57.307	
Aileye Döndürülen Çocuk	10.577	
Evlat Edindirilen	13.666	
Koruyucu Aile Yanında Bakımı Sağlanan	4.087	
Özel Kreş ve Gündüz Bakım Evlerinde Ücretsiz Bakılan	1.955	

Kaynak: (ASPB, 2015)

Türkiye'de korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik uzunca bir dönem kışla tipi binalarda bakım hizmeti sağlanmıştır. Kışla tipi bakım kuruluşlarının fiziksel eksiklikleri, yapıların eski olması, binaların birçoğunun başka amaçlar için yapılmış binalardan oluşması, çocukların psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmasına neden olmuştur. Özellikle 2004 yılından itibaren yatılı kurum bakımı hizmeti geliştirilerek sevgi evleri ve çocuk evleri Çocuk Koruma Sisteminin yeni yaklaşımı olmuştur. Tablo 1'de görüldüğü üzere korunma ihtiyacı olan çocukların önemli bir kısmı sevgi evleri ve çocuk evlerinde kalmaktadır. Yapılan literatür taramasında kurum bakımı yerine koruyucu aile yanında bakım konusunda son dönemde önemli çalışmaların yapıldığı, koruyucu aile yanında bakılan çocuk sayısının 4087'ye ulaşarak ciddi bir artış olduğu görülmektedir. Tablo 1'de görüldüğü üzere kurum bakım yöntemlerinde farklı modeller uygulanmaya başlanılmıştır. Klasik bir bakım türü olan yuva ve yurt sayılarının 200'lerden 37'ye düştüğü görülmektedir.

Sonuçta korunma gereksinimi olan çocukların bakım sorunu insanlık tarihi kadar eski olmakla birlikte çocukların bütüncül bir bakış açısı ile gelişimlerinin tüm boyutlarıyla ele alındığı bakım modellerinin 20. yüzyılda geliştirilmeye başlandığı görülmektedir. Daha öncesinde kimsesiz çocukların bakım ihtiyaçlarını karşılamak daha çok bir hayır işi olarak algılanmakta iken sosyal hizmet bilimindeki gelişmelerle bu hizmetlerin profesyonel bir şekilde sistemli olarak düzenlenmesi ihtiyacı gündeme gelmiştir ve buna paralel olarak da çocukların ihtiyaçlarına göre farklı bakım modellerinden faydalanmaları için devletler düzeyinde de düzenlemeler yapılmıştır.

Yapılan literatür incelemesinde özellikle gelişmiş ülkelerde çocuklar kendi aileleri yanında bakılamayacak durumda ise çocuğun bir koruyucu aileye yerleştirilmesi tercih edilmektedir. Ancak ülkemizde de koruyucu aile hizmetinin önemi kavranmış olsa da halen koruyucu aile hizmeti istenilen düzeyde değildir. Mevcut düzenlemede çocuk bakım hizmetlerini yürüten ASPB'nin koruyucu aile sayısını arttırmaya yönelik çabaları sürmekte ise de korunma altındaki çocukların büyük çoğunluğunun koruyucu aileye yerleştirilmeleri için daha uzun bir sürece ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Bu nedenle çocukların sağlıklı gelişimini sağlayacak yeni hizmet modellerine ihtiyaç duyulmuş olup son dönemde çocukların kurum bakımından farklı olarak daha küçük gruplar halinde çocuk ve sevgi evlerinde kalmalarını sağlayacak bir sistem geliştirilmiş

ve bu hizmet modeli yaygınlaştırılmıştır. Bu hizmet modelinde, bu alanda çalışan personelden meslek elemanlarının rol ve görevleri önemli bir yere sahiptir.

1.3. ÇOCUK REFAHI ALANINDA GÖREV YAPAN MESLEK ELEMANLARININ ROL VE GÖREVLERİ

Çocuk refahı alanı sosyal hizmet mesleğinin birincil alanıdır. Bu alanda sosyal hizmet uzmanı öncü bir rol oynamaktadır. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununda bu çalışmada yer alan meslek gruplarının rol ve görevleri belirtilmektedir. Ancak en kapsamlı tanım daha çok 5395 sayılı ÇKK' da belirtilmektedir. ÇKK, Sosyal Çalışmacı, Psikolog, Çocuk Gelişimcisi, Öğretmen ve Sosyoloğu sosyal çalışma görevlisi olarak tanımlamaktadır.

5395 Sayılı ÇKK bu çalışmada geçen personelden meslek elemanlarını "Sosyal Çalışma Görevlisi" olarak tanımlamıştır. Sosyal çalışma görevlisi: Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını, ifade eder (Çocuk Koruma Kanunu, 2005).

Sosyal çalışma görevlilerinin görevleri ÇKK m. 34'te düzenlenmiştir (2005). Bu maddeye göre; görevlendirildikleri çocuk hakkında derhal sosyal inceleme yapmak ve hazırladıkları raporları kendilerini görevlendiren mercie sunmak görevlerinden biridir. Çocuk Koruma Kanunu gereğince, tedbir kararlarının yerine getirilmesi yargıç ve mahkeme tarafından en geç üçer aylık sürelerle incelettirilecektir. Bu inceleme; eğer hakkında koruyucu destekleyici tedbir kararı verilip, yasanın 36. Maddesi gereğince denetim altında yürütülmesine karar verilmişse görevlendirilen denetim görevlisi tarafından yerine getirilecektir. Şayet tedbir kararının denetim altında yürütülmesine karar verilmemişse bu görev sosyal çalışma görevlileri tarafından yerine getirilecektir.

ÇKK (2005) Md. 35 gereğince yukarıda da belirtildiği üzere korunma ihtiyacı olan ve suça sürüklenen çocuklar hakkında mahkemeler, çocuk yargıçları ve cumhuriyet savcılarınca çocuğun bireysel özelliklerini ve sosyal çevrelerini gösteren inceleme yaptırılır. Bu inceleme de yine sosyal çalışma görevlisince yerine getirilecektir.

Çocuk evlerinin çalışma usul ve esaslarını düzenleyen yönetmelik olmasına karşın, sevgi evleri ile ilgili işleyiş çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları yönetmeliğine göre yürütülmektedir. Bu araştırma kapsamında yer alan meslek elemanlarının bu yönetmeliklerde görev ve iş tanımları yapılmaktadır.

Çocuk Yuvaları ve Yetiştirme Yurtları Yönetmeliğinde Sosyal Hizmet Uzmanının görevleri şu şekilde düzenlenmiştir: Kuruluşa çeşitli yollardan gelen her çocuğun ilk kabulünü yapmak ve hakkında ilk gözlem raporunu hazırlamak, kuruluşa uyumuna yardımcı olmak; çocukların kendilerine ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerinin sağlanması amacıyla sürekli olarak psiko-sosyal gelişimlerini izlemek; sosyal kişisel çalışma, sosyal grup çalışması ve toplumla çalışma yöntemlerini kullanarak sorunlarının çözümüne yardımcı olmak, çeşitli nedenlerle kuruluştan ayrılacak çocuğu yeni yaşantısına hazırlamak ve yeni yaşantısının izlenmesinde görev almak gibi görevleri bulunmaktadır. Yine aynı yönetmeliklerde "Sosyal Servis" görevlileri arasında sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve çocuk gelişimcisi meslek grupları sayılmıştır. Bu yönetmeliklerde öğretmenin görevi, grup sorumlusu olarak tanımlanmıştır.

ÇKK ve sosyal hizmet kuruluşları ile ilgili kanun ve yönetmeliklerde çocuk ile ilgili meslek grupları içerisinde Sosyal Çalışmacı, Psikolog, Çocuk Gelişimcisi, Öğretmen, Sosyolog meslek grupları belirtildiğinden dolayı bu çalışmada da çocuk refahı alanında çalışan personel arasında bu meslek grupları çalışma kapsamına alınmıştır.

"Kurum bakımı hizmeti 'kışla tipi' olmaktan çıkarılıp daha küçük ünitelerden oluşturulmalıdır. Böylece kurum hizmeti veren meslek elemanlarının mesleki bilgi ve becerilerini kullanmaları sağlanmış olacaktır" (Cankurtaran Öntaş, 1988, s. 123).

Korunma ihtiyacı olan çocuk ve gençlerin kurum bakımı süreçlerinde aile, önemli bir toplumsallaşma etmeni konumunda olmadığından, kurumların ailenin işlevlerini karşılamak sorumluluğu bulunmaktadır (Cılga, 1989, s. 31).

Çocuk koruma alanının yeni modeli olan sevgi evlerinde mesleki çalışmaların daha uygulanabilir olması kuşkusuzdur. Çocuk koruma sisteminde en önemli görevleri yerine getiren hiç şüphesiz bu alanda görev yapan personeldir. Bu personeller içerisinde de meslek elemanları çocuk ile ilgili tüm karar alma aşamalarında önemli rol ve görevler

yerine getirmektedirler. Sevgi evlerinde, il müdürlüğünde ve sosyal hizmet merkezlerinde görev yapan meslek elemanları, koruma sistemine başvurudan itibaren koruma sisteminde ve çocuk kurum bakımından ayrıldıktan sonra da takip ve izleme görevleri bulunmaktadır.

Kurum bakımında kalan çocuk ve gençler sağlıklı gelişimlerinde, kurumda çalışan personelin ilgisi ve koruması önemli bir yere sahiptir. Korunma ihtiyacı olan çocukların farklı bakıcıların ilgilenmesi, personelin yetersiz ve eğitimsiz olması, teke tek ilişkinin yetersiz olması, çocukların tüm gelişim alanlarında geriliklerin ve duraksamaların olmasına neden olabilmektedir. Bireylerin sağlıklı gelişimi için çocuk ve gençlerin kritik dönemlerinde fiziksel ve duygusal gelişimlerini sağlıklı bir şekilde tamamlamaları gerekmektedir (Williamson, 2004, s. 22).

Yuva ve yurtlarda öncelikli olarak çocukların maddi gereksinimlerinin karşılanmaya çalışıldığı söylenilebilir. Ancak bu kuruluşların çocukların, sosyal ve psikolojik gelişimleri için uygun ortamların hazırlanmasında yetersiz kaldığına yönelik çalışmalar bulunmaktadır. Buradan hareketle, çocuk koruma alanında yeni geliştirilen sevgi evleri ve çocuk evlerinde yuva ve yurtlara oranla çocuklar ile çalışmada meslek elemanlarının imkânlarının daha iyi bir noktada olduğu değerlendirilmektedir.

Onuncu Kalkınma Planı Çocuk Özel İhtisas Komisyonu çocuk koruma sistemi hedefleri arasında: "Çocuklara yönelik hizmetlerin uluslararası standartlara uygun ve kolay erişilebilir olması sağlanmalıdır. Bu kapsamda, çok disiplinli bir çalışma anlayışı benimsenmelidir. Çocuklara sunulan hizmetlerde çocuk ve ihtiyaç odaklı uzmanlaşma sağlanmalıdır. İnsan kaynağının nitelikli olması sağlanmalıdır. Bu çerçevede çocuk koruma sisteminde ihtiyaç duyulan insan gücünün yetiştirilmesi için yüksek lisans programları ve sertifika programları oluşturulmalı, hizmet içi eğitimler güncellenerek sürekliliği sağlanmalıdır" önerileri bulunmaktadır (T. C. Kalkınma Bakanlığı, 2014, s. 24). Bu araştırmada da çocuk ile ilgili çok disiplinli anlayış ile çalışan meslek gruplarını araştırma kapsamı içerisinde tutulmuştur.

Meslek elamanlarını çocuk refahı alanında önemli görevler yerine getirmektedirler. Yazılan her rapor, alınan her karar, düzenlenen her etkinlik kısaca yapılan tüm çalışmalar bir çocuğun topluma sağlıklı kazandırılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

1.4. TÜRKİYE'DE KORUNMA İHTİYACI OLAN ÇOCUKLARA SUNULAN HİZMETLER

Çocukların bakım, korunma ve destekleme süreçlerinden temelde sorumlu kurum aile yani ebeveynlerdir. Ancak ebeveynler olmadığında ya da onların çocukları korumasında zafiyetler oluştuğunda, ülkelerin çocuk koruma sistemleri devreye girmektedir.

Her ülkede ekonomik yoksunluk, parçalanmış aile, ailede ihmal, istismar ve hastalık gibi sebeplerden dolayı korunma gereksinimi olan çocuklar bulunmaktadır. Ancak ülkelerin çocuk koruma politikaları gelişmişlik düzeyleri ile doğru orantılıdır. Gelişmiş dünya ülkelerinde korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik politikalar çoğunlukla koruyucu aile odaklı politikalardır. Türkiye'de korunma ihtiyacı olan çocuklara uzunca bir dönem kurum bakımı yöntemi ile bakım hizmeti sağlanmıştır. Uluğtekin (2001, s. 17)'e göre SHÇEK aileyi ve çocuğu odak alan yaygın bir politikaya sahip değildir. Kurumun aile ve çocuğu birlikte değerlendiren örgütlenme anlayışı yetersizdir. Korunma ihtiyacı olan çocuklar için çoğunlukla yuva ve yurtların ağırlıkta olduğu bir hizmet anlayışı yaygın olmuştur.

Ancak 2004 yılından itibaren kurum odaklı politikadan, aile odaklı politikaya doğru bir geçiş söz konusudur. Burada yukarıda belirtilen aileyi ve çocuğu birlikte ele alan bir örgütlenme biçimine doğru bir yapılanma sürecinin oluştuğu söylenebilir.

SHÇEK bünyesinde çocuğa yönelik verilen hizmetler ASPB'nin yapılanmasıyla birlikte sorumluluk Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne verilmiştir. Yasayla Genel Müdürlük çocuğa yönelik ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek ve kurumlar arası işbirliğini sağlanmakla yükümlü kılınmıştır.

Türkiye'de mevcut yürürlükteki yasalara uygun olarak belirlenen korunma ihtiyacı olan çocuklara götürülen hizmetler, kurum bakımı hizmeti, koruyucu aile hizmeti ve evlat edinme hizmeti olarak özetlenebilir. Bu hizmetlerden sadece evlat edinme hizmeti sürekli bir hizmet olup kurum bakımı ve koruyucu aile hizmetleri geçicidir. Gelişmiş dünya ülkelerinde ise, yasalar tarafından belirlenen çocuklara götürülen hizmetler, koruyucu bakım hizmetleri şemsiye kavramı altında toplanır.

Farklı kurumların çocuk koruma alanında çeşitli düzey ve içeriklerde çalışmaları bulunsa da Türkiye'de korunmaya muhtaç çocuklara yönelik hizmetleri planlamak, geliştirmek ve yürütmekle sorumlu ve yetkili, tüm illerde örgütlenmesi bulunan kurum SHÇEK Genel Müdürlüğü iken 2011 yılından itibaren ÇHGM olmuştur. Kurumun yapısında ve işleyişinde 2000'li yıllardan bu yana yapılmakta olan değişiklikler ile çocuklara sunulan hizmetlerin çeşitlenmesi ve niteliğinin yükseltilmesi çalışmalarına yoğunlaşırmıştır (Taşğın ve Özel, 2011, s.182).

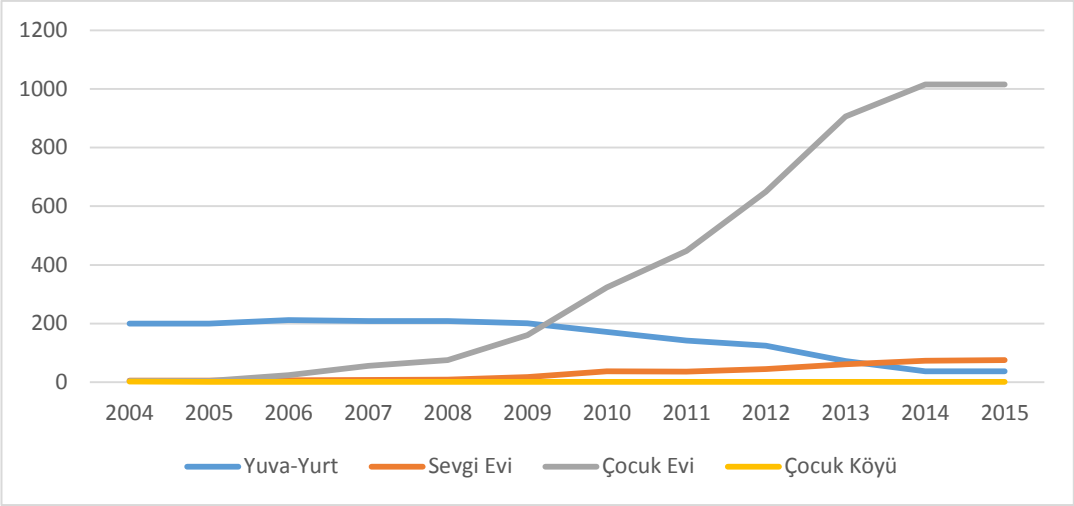
2000'li yılların başlarından beri kuruluş bakımına farklı bir bakış açısı getirilerek, kuruluş bakımları çeşitlendirilmiştir. Bu kapsamda sevgi evleri ve çocuk evlerinin açılması ve aile bakımından faydalanamayan çocukların bu kuruluşlardan faydalanmaları yoluna gidilmiştir.

Tablo 2: Yıllara Göre Çocuk Yuvası/Yetiştirme Yurdu, Sevgi Evi ve Çocuk Evi Sayıları

ÇOCUK KURULUŞLARI						
Yıllar	**ÇY-YY-ÇY ve KYY**		**Sevgi Evleri**		**Çocuk Evi**	
	Kuruluş Sayısı	**Fiilen Bakılan**	**Kuruluş Sayısı**	**Fiilen Bakılan**	**Çocuk Evi**	**Fiilen Bakılan**
2005	200	20153	5	242	4	21
2006	212	19779	7	362	24	145
2007	208	11621	8	503	56	326
2008	208	10979	9	632	75	407
2009	201	11508	18	1348	160	938
2010	171	8541	37	2224	323	1813
2011	142	8066	36	3004	448	2494
2012	125	6890	45	3301	649	3581
2013	72	2700	61	3952	906	4953
2014	37	1607	73	4352	1015	5068
2015	37	1195	75	3601	1015	5063

Kaynak: (ASPB, 2015)

Grafik 1: Yıllara Göre Çocuk Yuvası/Yetiştirme Yurdu, Sevgi Evi, Çocuk Evi ve Çocuk Köyü

Kaynak: Tablo 1'e göre hazırlanmıştır.

Çocuk koruma politikalarında farklı modellerin uygulanmaya başlandığı 2000'li yıllardan sonraki hizmet modellerini Grafik 1'de görmekteyiz. Görüldüğü üzere çocuk koruma sistemindeki değişimin hızla devam ettiği ve çocuk yuvası, yetiştirme yurdu sayılarında azalma, çocuk evi ve sevgi evi sayısında artış olduğu görülmektedir. Bu anlamda, çocuklara verilen hizmetin kışla tipi bakımdan daha özel bakıma geçiş olduğu, bu sayede çocukların daha modern ortamlarda bakımlarının yapılmaya çalışıldığı söylenebilir.

Bir çocuğun korunma ihtiyacı tespit edildiğinde, 2000'li yıllara kadar çocuk yaş durumuna göre daha çok çocuk yuvasına ya da yetiştirme yurduna yerleştirilmekte ve mevcut politikalar gereği çocuğu kurum bakımına almak yönünde genel bir eğilim bulunmaktaydı. Son yıllarda özellikle çocuğun aile ortamında kalmasına yönelik politikalar ağırlık kazanmıştır. Çocukların aile yanın da bakılmalarını hedef alan politikalarda, çocuğun durumuna uygun olarak öncelikle ayni-nakdi yardımlarla ailesi veya yakınları yanında desteklenmesi, koruyucu aile yanına yerleştirilmesi ve evlat edindirilmesi önceliklidir. Bunlar mümkün olmadığı durumlarda çocuklar çocuk evi, sevgi evi, çocuk yuvası, yetiştirme yurdu gibi yatılı bir sosyal hizmet kuruluşuna yerleştirilmektedir. Yatılı bakım kuruluşlarına yerleştirme de çocuk evlerinden

başlanarak önceliklendirilmektedir. Grafik 1'de görüldüğü üzere son yıllarda kurum bakımındaki çeşitlilik nedeniyle, özellikle sevgi evleri ve çocuk evlerinin öncelikli bakım modeli olduğu söylenebilecektir. Yurt-yuva bakımındaki çocuk sayısı azalmaktadır. Bu azalmanın en önemli nedeninin koruyucu aile yanında bakılan ve aile yanında desteklenen çocuk sayılarındaki artış olduğu söylenebilir.

1.4.1. Koruyucu Önleyici Hizmetler

Waldfog (2009)'a göre, dünyada ülkelerin koruma ihtiyacı olan çocuklara yönelik koruyucu ve önleyici politika ve uygulamalarının genel itibarıyla yüksek risk altında bulunan ailelerdeki çocuklara yönelik kötü muamele üzerine yoğunlaştığını söyler. Az risk altındaki çocuklara sunulan hizmetler ebeveyn eğitimi ve ev ziyaretleriyle sınırlıdır.

Türkiye'de de ASPB tarafından özellikle risk altındaki çocuklara yönelik erken uyarı sistemi konusunda çalışmalar yapıldığı bilinmektedir.

Yukarıda da değinildiği üzere Türkiye'de çocuklara yönelik hizmetler ASPB bünyesinde planlanıp ve yürütülmektedir. Koruyucu-önleyici hizmetlere yönelik olarak 5395 sayılı ÇKK temel ilkeler başlığında "Tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi" ilke olarak benimsenmiştir (Çocuk Koruma Kanunu, 2005). Çocuğun koruyucu ve destekleyici tedbirler ile aile yanında kalması ana hedef olarak belirlenmiştir. 633 Sayılı Kanun Hükmünde kararnamenin 8 maddesi ç bendinde ÇHGM görevleri arasında; "Çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunması ve sağlıklı gelişimi için gerekli önleyici ve telafi edici mekanizmaları oluşturmak ve uygulamaya koymak" sayılmıştır (633 Sayılı KHK, 2011). Çocuklara yönelik politika belirleme ve hizmet sunumunda çocukların bir sosyal sorunla karşılaşmadan müdahale edilmesi temel ilke olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda, koruyucu önleyici hizmetler anlamında ASPB'nin sunduğu çocuk ve gençlik merkezleri ile ücretsiz kreş hizmetlerinden bahsedilebilir.

Ücretsiz Kreş Bakım Hizmeti kapsamında ekonomik güçlük içinde bulunan ailelerin çocuklarına, gerçek veya tüzel kişilerce işletilen Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Çocuk Kulüplerinde belirli bir kontenjan oranında hizmet verilmektedir. Bu kontenjan

aracılığı ile 1955 çocuğun ücretsiz olarak özel kreşlerden yararlandığı görülmektedir (ASPB, 2015).

1.4.1.1. Minimum Standartlar

Korunma ihtiyacı olan çocuklar için Minimum Standartlar geliştirilmiştir. Bu standartların temel içeriğini, ebeveyn bakımından yoksun çocuklara sağlanan koruma ve bakım hizmetlerinin kalitesine ve hizmetlerin Çocuk Hakları Sözleşmesindeki taahhütlere uygunluğuna odaklanan 28 minimum standart oluşturmaktadır. Minimum standartlar beş ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar: 1. Mesleki Uygulama, 2. Kişisel Bakım, 3. Personel, 4. Kaynaklar ve 5. Yönetim'dir.

Bu standartlardan bu çalışmanın içeriğine uygun olanların başında "kaynaklar" ana başlığı gelmektedir. Kaynaklar başlığında göstergelerde şu başlıklar bu çalışma açısından önem taşımaktadır. Bakım/koruma/gözetim/infaz hizmetlerinin verildiği binalar, çocukların gelişim özelliklerine uygun ve gereksinimlerini karşılayacak şekilde yapılandırılır. Kurum/kuruluş, programın amaç ve hedefleri doğrultusunda, çevrenin gereksinimleri ve özellikleri gözetilerek tasarlanmış ve konumlandırılmıştır. Kurum/kuruluşun yerleşim yerine yerel kaynaklara erişim yönünden özen gösterilir. Çocukların yaşam ortamları ev ortamına yakın biçimde düzenlenir (ASPB, 2014).

1.4.2. Aile Yanında Bakım Hizmetleri

Korunma ihtiyacı olan çocuklara sosyal hizmet disiplini açısından bakıldığında Cumhuriyet Dönemi sonrası uzunca bir dönem bakım politikası kurum bakımı şeklinde olmuştur. Aile yanında destek ve bakım ise ikinci planda yer almıştır. Kışla tipi kurum bakımı üzerine yapılan araştırmaların verdiği sonuçlar ve yıllar içerisinde karşılaşılan sorunlar neticesinde 9. Kalkınma Planı çerçevesinde aile merkezli destek ve bakım modeli hedeflenerek yeni politikalar geliştirilmeye başlanmıştır.

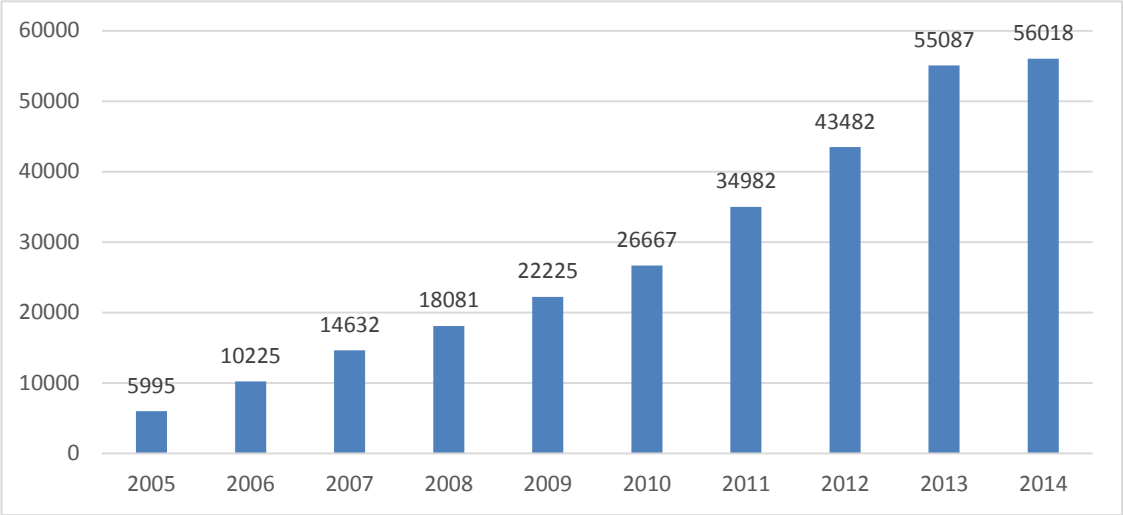
Işıkhan (2010, s. 87) aile yanında bakım hizmetlerini SHÇEK tarafından sağlanan önemli bir hizmet olarak değerlendirmektedir.

1.4.2.1. Aile Yanında Destek

Sosyal ve Ekonomik Destek Yönetmeliği ile yoksulluk içinde olup da temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve hayatlarını en düşük seviyede dahi sürdürmekte güçlük çeken kişilere ve ailelere kaynakların yeterliliği ölçüsünde aynî ve nakdî yardım yapılmasına dair esas ve usuller düzenlenmiştir. Bu kapsamda korunma ihtiyacı olan çocukların ailelerine çocuklar için ekonomik destek sağlanması hedeflenmiştir. Bu desteklerden, hakkında korunma kararı alınmış ve kuruluşta bakılan çocuklardan ailesi yanında bakılabilecek olanlar ile hakkında korunma kararı alınmak talebiyle başvuruda bulunulup, korunma kararı alınmaksızın ekonomik destek ile ailesi yanında bakılabilecek durumda olan çocuklara öncelik verilmektedir (Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik, 2015).

2004 yılında SHÇEK Genel Müdürlüğü tarafından başlatılan, Aileye Dönüş Projesi kapsamında kuruluşlardan aile yanına döndürülen çocuk sayısının Tablo 1'de 10577 olduğu görülmektedir. Yine en az aile yanına döndürülme çalışması kadar önemli bir diğer gelişme korunma kararı olmaksızın çocuklara aile yanında destek verilmesi hizmetidir. Bu kapsamda 2015 yılı Ocak ayı itibarıyla 57307 çocuk ailelerinin yanında desteklenmektedir (ASPB, 2015). Çocukların aile yanında ayni nakdi yardımla desteklenmeleri için 2005 yılında yardım miktarının iki katına çıkarılmasının aşağıda grafikte de görüldüğü üzere aile yanında bakılan çocuk sayılarında ciddi bir artış sağladığı görülmektedir. Yukarıda değinildiği üzere yaklaşık 24 milyon çocuğa sahip bir ülkede bu sayının geliştirilmesi gerekmektedir. Aile yanında ekonomik destek ile birlikte izleme ve takibin de sürekli yapılması gerekmektedir. Sürekli belirtildiği gibi en iyi kurum bakımı dahi hiçbir zaman gerçek bir ailenin yerini tutmayacaktır.

Grafik 2: Yıllar İtibariyle (Korunma Altına Alınmadan) Sosyal ve Ekonomik Destek Sağlanan Çocuk Sayıları

Kaynak: (SHÇEK ve ASPB, 2015)

1.4.2.2. Koruyucu Aile

Çocuk koruma sisteminde çocuk hakları sözleşmesinde de belirtildiği gibi esas amaç çocukların bir aile sistemi içerisinde yetiştirilmesidir. Ülkemizde koruyucu aile hizmeti Türk Medeni Kanununun 347. Maddesi ve Sosyal Hizmetler Kanununun 23. maddesi ile Koruyucu Aile Yönetmeliği kapsamında yürütülmektedir. Yönetmelikte Koruyucu Aile; korunmayı gerektiren duruma göre belirlenen sürede, il veya ilçe müdürlükleri denetiminde, ödeme karşılığı ya da karşılıksız olarak çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini üstlenen, aile ortamında yaşamını sağlayan, aileyi veya kişiyi, tanımlamaktadır (Koruyucu Aile Yönetmeliği, 2012).

Korunma ihtiyacı olan çocukların yetiştirilmesinde en sağlıklı ortamın aile olduğu bilinmektedir. Öz ailesi ile yaşamını sürdürme imkânı bulamayan ve evlat edinme gibi kalıcı bakımdan faydalanamayan her korunma ihtiyacı olan çocuğun kuruluş bakımına girmeden, öncelikle koruyucu aile hizmetinden yararlandırılması çocuk koruma politikasının temel öncelikleri arasındadır.

Bu doğrultuda Türkiye'de özellikle son on yılda çocukların aile yanında sosyo ekonomik destek ile bakılması politikası çerçevesinde yürütülen çalışmaların

neticesinde koruyucu aile sayısı Tablo 1'de görüldüğü üzere 2015 yılı itibariyle 1100'lerden 4000'lere yükselmiştir. Koruyucu Aile sayısındaki bu artış çocuk koruma alanında 1980'lerden beri kaydedilen en önemli gelişmelerdendir. Ancak Türkiye'de her çocuk koruyucu aile bakımına uygun koşullara sahip olmayabilmektedir. Başta çocuk hakları sözleşmesi olmak üzere 2828 sayılı yasa da 633 sayılı kanun hükmünde kararnamede çocuğun bir aile sistemi içerisinde yetiştirilmesini öngörmektedir.

Sonuç olarak, kurum kayıtlarına bakıldığında, 1960'lı yıllardan bu yana koruyucu aile yanında bakım yöntemi uygulanıyor olmasına rağmen, koruyucu aile yanındaki çocuk sayısı genellikle 900- 1200 aralığında kalmıştır. 2013 yılında yapılan kampanyalar sayesinde koruyucu aile sayısının 4000'lere yükselmiştir (ASPB, 2015).

1.4.2.3. Evlat Edinme

Evlat edinme hizmeti alternatif bakım modellerinden biridir. Evlat edinme, durumu evlat edindirilmeye uygun bir çocukla, durumu evlat edinmeye uygun kişi/eşler arasında hukuki bağlar sağlanarak çocuk - ebeveyn ilişkisinin kurulmasıdır.

Çocuğun ailesinin olmaması, buluntu ya da terk edilmiş olması ve hiçbir şekilde ailesiyle birlikte olamayacağı koşullarda evlat edinme çocuk için en uygun hizmet modelidir. Bu durumlarda çocuğun mümkün olan en kısa sürede aile ile buluşturulması çocuk yararınadır. Özellikle 0- 6 yaş grubundaki çocukların kısa sürelerle kuruluş bakımında tutulup bir aileye kavuşması, gelişimini sağlıklı tamamlamasına olanak sağlayacaktır.

1.4.3. Kurum Bakımı Hizmetleri

Kurum bakımı hizmet modeli uzun yıllar boyunca Türkiye'de koruma ihtiyacı olan çocuklara yönelik en yaygın ve temel hizmet modeli olduğundan tarihsel gelişimi önem taşımaktadır. Bu bölümde tarihsel gelişimin evrelerine kısaca değinilmiştir.

Osmanlı döneminde ‘korunması gereken çocuk’ kavramının toplumdaki ilk örgütlenme biçimi karşılığı, vakıf sistemidir. Vakıfların korunma ihtiyacı olan çocuklara yardım etmesinin temel nedeni olarak, İslam dini ve hayırseverlik duyguları bulunmaktadır. Vakıf sistemiyle bölgedeki fakir-fukara, dul-yetim ve kimsesizlerin sıkıntılarının giderilmesine çalışılmıştır. Vakıflar aracılığı ile çocukların eğitimine, kimsesiz ve yoksul çocukların korunmasına katkıda bulunulmuştur. Osmanlı döneminde vakıflar aracılığı ile çocukların toplum içinde korunmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde korunmaya muhtaç çocuklar ile ilgili öne çıkan bir diğer uygulama ‘evlatlık’ kurumu olmuştur. Bu uygulama daha çok kimsesiz kız çocuklarının ‘besleme’ adı altında ev işlerinde çalıştırılması anlamına gelmektedir. Osmanlıda vakıfların yanı sıra Tuna Valisi Mithat Paşa tarafından 1860’lı yıllarda kurulan ‘çocuk ıslahhaneleri’, korunması gereken çocuklar alanında kurulan kurumlar olarak görülmektedir (Uluğtekin, 2001, s. 8-9).

Osmanlı Devleti’nde, korunma gereksinimi olan çocukları koruma politikalarının modern anlamda başlangıcı, özellikle 19. yüzyılda yaşanılan savaşlar sonucunda ölen kimselerin geride kalan çocuklarının sayısının çok büyük boyutlara ulaşması sonucunda, çocukların bakım ve gözetimi için kurum bakımı modelinin geliştirilmesine dayanmaktadır (Salim, 2011, s. 35).

Çocuk Esirgeme Kurumunun kurulmasında önemli bir yere sahip olan Himaye-i Etfal Cemiyeti ilk defa 1908 yılında yerel olarak Kırklareli’nde kurulmuş olup, çalışmalarını Balkan Savaşına kadar sürdürmüştür. Daha sonra 1917 yılında Himaye-i Etfal Cemiyeti İstanbul’da ülke çapında kurulmuş ve Kırklareli’ndeki cemiyet ile birleştirilmiştir (Çavuşoğlu, 2005, s. 4).

30 Haziran 1921 tarihinde, Kurtuluş Savaşı sonrasında anne ve /veya babasını kaybetmiş çocuklara sahip çıkmak için, bir gönüllü kuruluş olarak, Himaye-i Etfal Cemiyeti Ankara’da merkezi konumda kurulmuştur. Haziran 1921’de Himaye-i Etfal’in kuruluş çalışmaları ile sosyal hizmetlerin Cumhuriyet dönemi tarihindeki ilk resmi örgütlenmesi başlatılmış olmaktadır. Cemiyet, Kurtuluş Savaşının en buhranlı döneminde 1 Ekim 1921 tarihinde asıl çalışmalarına başlamıştır (Çavuşoğlu, 2001, s. 9-13).

Ankara Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin adı 1935 yılında "Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu" olarak değiştirilmiş ve 26.11.1937 tarihli ve 1223 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kamu yararına çalışan derneklerden sayılmıştır. 1949 yılında 5387 sayılı birinci Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun kabul edilmiştir. Bu kanun, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı'na çeşitli görevler vermiştir. Bu kanunla, korunmaya ihtiyacı olan çocukların bakımı, mahkeme kararıyla reşit oluncaya kadar, bakılıp, yetiştirilip, meslek sahibi edinilmeleri görevini, Köy İhtiyar Heyetleri, Belediyeler, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı üstlenmiştir. 1957 yılında 5387 sayılı kanun, biraz daha genişletilerek 6972 sayılı ikinci Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun kabul edilmiştir. Bu kanunla korunmaya muhtaç çocuklara yönelik hizmetler, sosyal hizmetlerin mahalli idari birimleri olan, Korunmaya Muhtaç Çocukları Koruma Birlikleri'nin sorumluluğuna verilmiş ve bu hizmetler Milli Eğitim Bakanlığı'nın da katılımı ile yürütülmeye başlanmıştır. Bu kapsamda korunmaya muhtaç çocuklar yaşlarına göre iki ayrı grupta (0-6, 7-18) değerlendirilmiş olup bakım şekilleri de buna göre düzenlenmiştir. Her iki gruptaki çocukların bakımında Belediyeler Kanununun hükümleri gereğince, Korunmaya Muhtaç Çocukları Koruma Birlikleri sorumludur. Bu birliklere 0- 6 yaş grubu çocuklar için Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, 7-18 yaş grubu çocuklar için de Milli Eğitim Bakanlığı yardım yapmakla yükümlü olmuştur (Erguncu, 1991). 1983 yılında, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Önce Sağlık Bakanlığı'na bağlı olarak kurulan kurum 1989 yılında Başbakanlığa bağlanmıştır.

Korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik koruma hizmetlerine bakıldığında, 1983 yılından önceki yapı ve 1983 sonrası dönemde uzunca bir dönem kışla tipi kurumlarda bakım ve koruma hizmeti yapıldığı görülmektedir. 1990'lı yıllardan sonra yeni alternatif bakım ve koruma yöntemleri arayışı sürmüştür.

1990'lı yıllardan itibaren bir tarafta SHÇEK diğer tarafta Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü ve Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü içinde sunulan yardımların tek çatı etrafında toplanması kamuoyunda tartışılmıştır.

Dağınık yapıdaki sosyal hizmetlerin tek bir çatı etrafında toplanması yönünde sayısız çalışmalar ve raporlar düzenlenmiştir. Devletin sosyal yardım ve refah hizmetlerini icracı bir bakanlık aracılığı ile daha nitelikli sunulabileceği yönünde bir kanaat oluşmuştur.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 06/04/2011 tarih ve 6223 sayılı kanunun verdiği yetkiye dayanılarak 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur. Bakanlık daha önce Devlet Bakanlığına bağlı; Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sosyal Güvenlik Kurumu Primsiz Ödemeler Genel Müdürlüğü içerisinde yer alan 2022 ile ilgili birimlerin yeniden organizasyonu ile oluşturulmuştur.

2011 yılına kadar dezavantajlı gruplara yönelik sosyal hizmet SHÇEK aracılığı ile yürütülürken bu hizmetlerin bir bakanlık çatısı altında yürütülmesi yönünde gerçekleşen karar, özellikle korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik politikaların gelişiminde önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Kurum bakımı hizmetleri, 0–12 yaş arası korunma ihtiyacı olan çocuklara hizmet veren çocuk yuvalarını, 13-18 yaş arası korunma ihtiyacı olan çocuklara hizmet veren yetiştirme yurtlarını ve son yıllarda koğuş tipi bakıma alternatif olarak geliştirilen 0-18 yaş grubu korunma ihtiyacı olan çocuklara hizmet veren çocuk evlerini ve sevgi evlerini kapsamaktadır.

1.4.3.1. Kışla Tipi Kurumlarda Bakım

Korunma ihtiyacı olan çocuklara kışla tipi kurumlarda bakım, bilinen en eski bakım yöntemlerindendir. Tablo 1'de kuruluş sayılarından da görüleceği üzere bu tip kuruluşlardan sadece 37 kuruluş kalmıştır.

Kurum bakımı, korunma ihtiyacı olan çocukların bakım ve korunması için düşünülen en eski çözüm yollarından birisidir. Bu yöntem özellikle çocuğun ailesi yanında bakımı ve korunması için alınan her türlü önlemler, geliştirilen politika ve yapılan yasal

düzenlemelere rağmen çocuğun ailesi yanında bakımı sağlanamadığında devreye sokulan bir seçenektir (Karataş, 2008, s. 41).

Koşar (1987, s. 70) kurum bakımını: "Öte yandan kurum bakımının bazı çocuklar için yarar sağlandığı saptanmıştır. İyi bir biçimde düzenlenmiş yeterli sayı ve nitelikte personel ile donatılmış kurumların özellikle rehabilite ve tedavi isteyen çocuklara yararlı olduğu anlaşılmıştır. Örneğin kendinin ve toplumun yararı için bir süre çevresinden uzaklaşması gereken çocuklar, sorunu ailesinden ayrılmadıkça çözümlenmeyecek çocuklar, yoğun bir psikolojik tedavi ve özel eğitim gereken çocuklar, ailesine olan yakın bağlılığı ve yaşı dolayısıyla başka bir aileye yanaşamayacak çocuklar bu kapsama girmektedir" şeklinde değerlendirmektedir.

Kışla tipi kurumlardan en yaygın olanı çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları bakım şekli ise aşağıda açıklanmıştır.

1.4.3.1.1. Çocuk Yuvaları

0-12 yaş arası korunmaya muhtaç çocukların, bedensel, eğitsel, psiko-sosyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik ve iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Gerekli durumlarda 12 yaşını bitirmiş korunmaya muhtaç kız çocukları da yuvalarda bakılabilmektedir (Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983).

Tablo 1'de görüldüğü üzere Türkiye genelinde sadece 17 çocuk yuvası kalmıştır. Çocuk yuvası yaş diliminde olan 0- 12 yaş grubu çocukların önemli bir kısmının yeni hizmet modelleri olan sevgi evleri ve çocuk evlerinde kaldığı görülmektedir.

1.4.3.1.2. Yetiştirme Yurtları

13 - 18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır (Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983).

Kışla tipi bakım yöntemi ile on binlerce çocuğa bakım hizmeti sağlanmıştır. Elmacı (2007, s. 142) kışla tipi bakım sisteminin eksikliklerini şu şekilde ele almıştır:

> "Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarının çocuklar açısından beklenenleri sağlayamadığı düşünülmektedir. Bunun en önemli nedenleri arasında da çocukların toplu olarak bakılmaları, kuruluşlara gelmeden önce önemli sorunlar yaşamaları, farklı sorunlara sahip olan ve farklı ihtiyaçları bulunan çocukların bir arada olması ve çocukların çok fazla personelle karşı karşıya kalması görülmektedir. Ancak çocukların geldikleri ortamlar ve toplumun değişik kesimlerindeki çocuklar dikkate alındığında, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında sağlanan olanakların iyi olduğu düşünülmektedir. Ayrıca kuruluşlar arasında sık personel değişiminin çocuklara olumsuz yansıdığı kabul edilmektedir."

Bu bakım yöntemine yönelik yukarıda belirtilen eleştiriler ve öneriler doğrultusunda SHÇEK tarafından 2004 yılından itibaren aşağıda belirtilen yeni bakım hizmet modelleri geliştirilmiştir.

1.4.3.2. Çocuk Destek Merkezleri

SHÇEK döneminde istismar mağduru çocuklara hizmet sunan Bakım Sosyal Rehabilitasyon Merkezleri, suça sürüklenen çocuklara hizmet sunan Koruma Bakım Rehabilitasyon Merkezleri ile Çocuk Gençlik Merkezi hizmetleri çocuk destek merkezleri olarak adları değişmiş ve hizmet vermeye devam etmektedir.

Çocuk Destek Merkezi: Suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan; psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlerin, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmalarının sağlandığı, bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü; çocukların mağduriyet, suça sürüklenme, yaş ve cinsiyet durumuna göre ayrı ayrı yapılandırılan veya ihtisaslaştırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşları, olarak tanımlanmaktadır (Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği, 2015).

2015 Yılı Ocak ayı itibari ile toplamda 62 çocuk gençlik merkezi, bakım ve sosyal rehabilitasyon merkezi ve koruma bakım ve rehabilitasyon merkezinde 1088 çocuğa hizmet sunulmaktadır. ÇKK ile birlikte suça sürüklenen ve suçun mağduru olan çocukların yuva ve yurtlardan ayrı merkezlerde bakılması çocuk koruma alanında

önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte bu merkezlerin sayılarının arttırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

1.4.3.3. Ev Tipi Kurumlarda Bakım

Ev tipi kurumlar daha çok 2004 yılından itibaren SHÇEK tarafından yeni uygulamaya konulan çocuk evleri ve sevgi evleri hizmet modelleridir. Bursa Sırameşeler Çocuk Yuvası ve Kocaeli Gölcük Saraylı Çocuk Köyü (Saraylı Çocuk Yuvası), ev tipi kuruluşun ilk örnekleridir. Tablo 2'de 2004 yılı öncesinde sayılarının oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. 2015 yılı itibari ile ev tipi kuruluş olarak 1015 çocuk evi ve 75 sevgi evi ile hizmet verilmektedir. Sevgi evleri hizmeti öncesi ev tipi kurumlarda bakım anlayışı ile hizmet sunan kuruluşlar aşağıda açıklanmıştır.

Ev tipi kuruluş ilk olarak "ÇESAV Gençlik Evi" Ankara İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne bağlı olarak hizmet vermek üzere Çevre Eğitim Sağlık Sosyal Yardımlaşma Vakfı ile SHÇEK Genel Müdürlüğü arasında yapılan işbirliği protokolü kapsamında 2000 yılında 15- 18 yaş grubu kız çocuklarına hizmet vermek üzere açılmıştır. Yine Ankara İlinde 2002 yılında erkek çocuklara yönelik bir uygulama gerçekleştirilmiştir. Bu hizmet şekli "Grup Evi" şeklinde tanımlanmıştır.

Korunmaya muhtaç çocuklar vakfı tarafından, korunma ihtiyacı olan çocuklara hizmet sunmak amacıyla İzmir Urla Barbaros Çocuk köyü 1997 yılında hizmete açılmış ve protokol ile SHÇEK'e devredilmiştir. Çocuk köyünde 0- 18 yaş grubu korunma ihtiyacı olan çocuklara ev tipi bakım modeli ile hizmet verilmiştir. Her eve yerleştirilen farklı yaş ve cinsiyette 9 çocuğun kardeşlik ve aile ortamı içerisinde yaşam sürmesi hedeflenmiştir. Evlerde bakıcı anneler görev yapmakta olup anneler günün 24 saati çocuklarla kalmaktadır (Gökçearslan, 2003, s. 34). İzmir Barbaros çocuk köyü 2004 yılında kapatılmıştır.

Yine aynı vakıf tarafından hizmet veren İstanbul Bolluca Çocuk Köyü de ev tipi kuruluşa örnek teşkil edebilecek bir yapıdadır. Türkiye Korunmaya Muhtaç Çocuklar Vakfı, dünya çapında yaptığı araştırmalar sonucunda, UNESCO Danışma Kurulu Üyesi, SOS Kinderdorf International'ın (Uluslararası SOS Çocuk Köyleri Birliği) çocuk köyü

modelini örnek alarak 1992 yılında, İstanbul Bolluca'da 52 dönüm arazi üzerinde, Bolluca Çocuk Köyünü hizmete açmıştır (Koruncuk, 2015). Vakıf ile SHÇEK arasında 1996 yılında yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde işletilmektedir.

Ev tipi kuruluşlar olan çocuk evleri ve sevgi evleri aşağıda detaylı açıklanmıştır.

1.4.3.3.1. Çocuk Evlerinde Bakım

Çocuk evleri; 0-18 yaşlar arasındaki korunmaya muhtaç çocukların kaldığı ev birimleri, şeklinde tanımlanmaktadır. Her ilin sosyal-kültürel ve fiziksel yapısı, çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde, tercihen il merkezinde, okullara ve hastanelere yakın apartman dairesi veya müstakil dairelerde 0-18yaş grubu, 6-8 çocuğun bir ev ortamı yaratılarak, korunma ve bakım altına alınan çocukların bedensel ve psiko-sosyal gelişimlerinin, eğitimlerinin ve bir meslek sahibi olarak topluma yararlı kişiler olarak yetiştirilmelerini sağlamakla görevli yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır (Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983). Çocuk evleri 2008 tarihli "Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" çerçevesinde işletilmektedir.

Çocuk evlerinde bakım hizmeti verilirken belirli unsurlar gözetilmektedir. Bu unsurlar şöyle özetlenebilir. Çocuk evlerine yerleştirilecek çocukların korunma veya bakım tedbir kararları alınmış olmalıdır. Çocuk evlerine korunma ve bakım tedbir kararı alınmamış çocukların kabulü hiçbir şekilde yapılamaz. Çocuk evlerinin çocukların olumsuz çevre koşullarından etkilenmemesi için uygun yerlerde faaliyet göstermesinin sağlanması önemlidir. Buna göre çocuk evleri hem kolay ulaşılabilir hem de güvenliğin sağlanması açısından genellikle şehrin hastanelere ve okullara yakın merkezi yerlerinde açılmaktadır. Bir başka unsur ise çocuk evlerinde barındırılacak çocuk sayısıdır. İlgili mevzuata göre çocuk evlerinde barındırılacak çocuk sayısı en fazla 8'dir (Çocuk Evleri Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2008) Çocuk evleri açılması planlanırken bu sayı göz önünde tutulmaktadır.

Çocuk evlerinde, çocuklar açısından önem taşıyan önemli bir unsur ise çocuk evlerine dışarıdan bakıldığında çocuk evi olduğunun belli olmamasıdır. Korunma ihtiyacı olan çocukların sosyal yaşamda en fazla karşılaştıkları problemlerin başında damgalanma

gelmektedir. Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğe (2008) göre sokaktan veya evin yanından geçen kişilerde yetimler, öksüzler veya kimsesizler gibi acıma hissi uyandıracak duygulara yol açmamak için çocukların barındırıldığı evlerin kapısına bu konutlarda korunma ihtiyacı olan çocukların yaşadığını belirten işaret veya tabela asılamaz. Evin herhangi bir yerinde yardımsever kişi veya kurumlara teşekkür mahiyetinde köşe yapılamaz.

1.4.3.3.2. Sevgi Evlerinde Bakım

Sevgi evleri; 10- 12 çocuğun barınıp yaşamlarını sürdürebileceği, temel gereksinimlerinin karşılanabileceği, toplu yaşamın getirdiği olumsuzlukları yaşamadan yetiştirilebilecekleri, aile ortamına benzer yapılar ve ilişki sistemi içinde çocukların yetişebileceği yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır (Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983). Sevgi evleri kuruluş bakımı yerine daha küçük birimlerde, aile ortamına benzer yapılar ve ilişki sistemi içerisinde çocukların yetiştirilebileceği küçük müstakil binalardan oluşturulan yapılardır.

Ev ortamı şeklinde düzenlenmiş olan sevgi evlerinde, yeterli sayıda personel ile sürekli ve standardı düşmeyen hizmetin sunulması ve çocuklarda temel güven duygusunun kazandırılması ve geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Sevgi evleri hizmet modeli ile sağlam ve tutarlı davranış özelliği ile olası kişilik ve davranış bozukluklarını en aza indirmek hedeflenmektedir.

Sevgi evleri bakım modeline yakın grup evi bakım modeli ilk defa Avusturya'nın küçük bir kentinde kurulmuştur. Kışla tipi bakımın olumsuzluklarına karşı geliştirilen bu model, birçok araştırmacı tarafından da desteklenmiştir. J. H. Wichern çocukların kışla tipi kurumlarda barındırılmalarını doğru bulmamış ve aile kümelerinden oluşan küçük bir köy kurmuştur. Her aile değişik yaşlarda 12- 14 çocuklar ile onlarla birlikte kalan bir ağabey ve abladan oluşuyordu. Dr. Gmeiner tarafından daha sonra kurulan çocuk köyleri bu ilkelere göre kurulmuştur. Çocuk köyü 15- 20 evden oluşmakta ve her evde bakıcı anne ile değişik yaşlarda çocuklar kalmaktadır. Bakıcı anneler genellikle bu evlerde sürekli kalmaya uygun özellikte kadınlardır (Yörükoğlu, 1983, akt;

Gökçearslan, 2003, s. 22). İzmir İlinde bir dönem hizmet veren Urla Barbaros Çocuk Köyü ve hizmet vermeye devam eden İstanbul'da bulunan Bolluca çocuk köyü yukarıda değinilen modele yönelik örneklerdir. Sevgi evleri modeli ise toplumsal yapıya özgü tasarlanmış bir koruma modeli olarak değerlendirilmektedir.

Ülkemizde uzunca bir dönem yaygın bir şekilde uygulanan kurum bakımı yönteminin, zaman içerisinde hem maliyetli oluşu hem de birçok olumsuz yönü ortaya çıkmıştır. Bu olumsuz yönler ve maliyetler dikkate alınarak az sayıda çocuğun ev ortamında kalmasına yönelik planlamalar yapılmıştır. Bu planlamalar arasında çok önemli bir yere sahip olan proje öncelikle sevgi evleri projesidir. Sevgi evleri hizmet modeli öncelikle bir proje olarak başlatılmıştır. Proje ile çocukların aile ortamına benzer yapı ve ilişki içerisinde sağlıklı ve kendine güvenen bireyler olarak büyümeleri ve topluma kazandırılmaları hedeflenmiştir. Bu bağlamda sevgi evleri hizmet modeli çocuk evleri hizmet modelinin temelini oluşturmuştur (Tornacı, 2008, s. 28).

Sevgi evleri bakım modeli ile çocukların toplumdan soyutlanmadan, toplumla iç içe bir ortamda yaşamaları ve toplum değerleriyle yetişmeleri de amaçlanmıştır. Sevgi evlerinin fiziksel şartları ev tipi bakıma en yakın modeller arasındadır. Bu modelde çocukların kendilerine ait odaları, mutfakları, dinlenme alanları ve ders çalışma ortamları bulunmaktadır. Çocuklar bir kuruluşun kapısından içeri değil, bir evin kapısından içeri girmektedir. Korunma ihtiyacı olan çocuklar sevgi evleri bakım modeli ile aile sisteminden yine aile sistemine yakın bir ortama gelmektedirler.

I. Sosyal Hizmet Şurasında (2004, s. 28) küçük kapasiteli kuruluşlara ilişkin öneriler şu şekildedir:

> "Her ilde kurum bakımına alınmaları zorunlu olan 0- 18 yaş arası çocukların kardeşleri ile birlikte hizmet alabilmeleri sağlanmalı, çocukların çok sayıda çocuk yuvası ve yetiştirme yurdu değiştirmeleri engellenmeli, özellikle yuvalarda sık personel değişiminden kaçınılmalı ve ülkemizde çok az sayıda örneği olan küçük kapasiteli kuruluşlar yaygınlaştırılmalıdır."

Sevgi evleri hizmet modelini bu öneri doğrultusunda değerlendirdiğimizde, kuruluş kapasitelerinin yüksek olmadığını, genellikle 0- 18 yaş aralığına hizmet verecek şekilde planlandığını ve kardeş çocukların kısmen de olsa ayrılmalarının önüne geçildiği görülmektedir.

6518 Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle 19 Şubat 2014 tarihli Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına dair kanunun 29. Maddesinde Sevgi Evleri'nin adı "çocuk evleri sitesi" şeklinde değiştirilmiştir. Yine aynı kanunun 30. Maddesi ile 2828 sayılı Kanunun a bendi 1. maddesinde yer alan "muhtaç" ibaresi "ihtiyacı olan", şeklinde değişmiştir. Kanun ile sevgi evleri isim olarak her ne kadar çocuk evleri sitesi olarak değişikliğe uğramış ise de sevgi evleri olarak bilinmeye devam edilmektedir. (6518 Sayılı KHK, 2014). 2011 yılında SHÇEK kapatılmış ve görevleri ASPB'na devredilmiştir. Ancak uygulamada hala eski mevzuat ile devam edilmektedir. Bu nedenle sevgi evleri ile ilgili mevzuatta çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları mevzuatına göre yürütülmektedir.

Son yıllarda korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik, kışla tipi kurum bakımından uzaklaşılarak, daha küçük, ev ortamına yakın kuruluşlarda çocukların bakımını amaçlayan 'çocuk evleri' ve 'sevgi evleri' hizmet modelleri hayata geçirilmeye başlanılmıştır. Bu da belirtilmesi gereken güzel bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Ancak bu gelişmelerin problemlerin halledilmesi manasına gelmediğini ve bu konuda toplumsal hassasiyetlerin daha çok gayrete getirilmesi gerçeği de unutulmamalıdır (Kalaycı, 2007, s. 407).

Çocuk koruma sisteminde yaşanılan gelişmelerden bir diğeri ise alternatif bakım modellerinde yaşanan iyileştirmeler olmuştur. Son yıllarda gerçekleştirilen çalışmalar ile kurum bakımı hizmetinde önemli ölçüde iyileşme sağlanmış ve alternatif bakım hizmetlerinin geliştirilmesi yönündeki çalışmalar hız kazanmıştır. Örneğin, yeni sosyal yardım programları ile ekonomik yoksunluk sebebiyle kurum bakımında kalan çocukların ailelerine döndürülmeleri sağlanmıştır. Sevgi evleri projesi ile kışla tipi kurum bakımı hizmeti dönüştürülmeye başlanmış ve çocuk evleri hizmetinin yaygınlaşması ile kurum bakımına alternatif olacak aile temelli bir yapılanma ön plana çıkmaktadır (T. C. Kalkınma Bakanlığı, 2014, s. 25).

Sevgi evleri hizmet modeli, yeni bir bakım modeli olmakla birlikte kısa sürede yaygınlaşmış ve bu gün korunma altında bulunan çocukların yaklaşık yüzde 40'ı bu hizmet modelinden yararlanmaya başlamıştır. Ancak literatüre bakıldığında bu modelin gelişmiş ülkelerde uygulandığı ve bu model üzerine kısa süreli bakıma yönelik aile

merkezli uygulamalara geçildiği görülmektedir. Ülkemizde geçte olsa uygulanmaya başlanılan sevgi evleri modelinde, çocukların korunma altına alınmadan önce gelmiş oldukları sosyo ekonomik koşulların üstünde bir fiziki yapı oluşturulduğu görülmektedir. Hem fiziki yapı olarak hem de sevgi evlerinin iç tefrişlerinin ülke koşullarının üstünde olduğu değerlendirilmektedir.

Çocuk evleri ve sevgi evleri modelini karşılaştırdığımızda çocuk evleri modelinin toplumsal yapıya daha yakın bir durumda olduğu söylenebilecektir. Çocuk evlerinin her bölgede normal koşullardaki bir apartman dairesinde olması ulaşılabilirliği artırırken sevgi evleri modelinin şehir merkezine uzaklığı bir sorun olarak değerlendirilebilir.

Türkiye'de korunma ihtiyacı olan çocuklara sunulan hizmet modelleri yukarıda açıklanmıştır. Bu hizmet modellerinin çeşitliliği, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmişlik durumuna göre ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Türkiye ile diğer ülkelerdeki bakım politikalarının benzerlik ve farklılıklarını görebilmek amacıyla özellikle Ülkemize benzer politikaları olan bazı ülke örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

1.5. İNGİLTERE, ALMANYA VE HOLLANDA ÖRNEĞİNDE ÇOCUK KORUMA HİZMETLERİ

İngiltere, Almanya ve Hollanda gibi gelişmiş ülkeler, 20.yüzyılın başlarından itibaren çocuk refahı politikalarını geliştirmeye başlamış ve birçok ülkeye çocuk koruma politikaları ile örnek olmuşlardır.

Ailesi içinde ihmale ve istismara uğrayan çocukların korunmasına ilişkin ABD ve Avrupa'da, çocukların korunması konusunda, 20. yüzyılın başlarında 'kurum bakımı' yöntemi geliştirilmiştir. İhmal ve istismar edilen çocuklara kurum bakımı hizmeti bir dönem uygulandıktan sonra koruyucu aile ve evlat edinme hizmetinin yaygınlaşmaya başlaması ile kurum bakımı hizmeti azalmıştır. Dünyada 1980'li yıllardan bu yana ise, ailelerin ve çocukların desteklenmesiyle birlikte, çocukların aile içinde korunmalarına yönelik bir anlayış gelişmeye başlamıştır (Beter, 2010, s. 3).

Gelişmiş ülkelerde en çok kabul gören ve desteklenen çocuk koruma politikası koruyucu bakımdır. Koruyucu bakım, çocuğun kendi evinin dışında yapılır. Akraba evleri, tedavi evleri, grup evleri, küçük ev toplulukları, daha geniş olarak da bakım yurtları koruyucu bakım hizmetinin verildiği yerlerdir. Evlat edindirmenin tersine koruyucu bakım geçici bir yerleştirmedir (Downs, Moore, Mc Fadden, Michaud ve Costin, 2004: akt; Elmacı, s. 60).

Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde sosyal hizmetlerin sunum şekli ve özellikleri ülkelere göre farklılık arz etmektedir. AB'ye üye ülkelerin her birisi, kendi siyasi, kültürel, sosyal, tarihi ve dini özelliklerine göre sosyal hizmet sistemlerini düzenleyip geliştirmişlerdir. Örneğin, bazı AB ülkelerinde sosyal hizmetlerin sunulmasında kamu kurumları ağırlıklıyken bazılarında ise sivil toplum örgütleri ağırlıklıdır (Gümüş, 2005, s. 16).

Ülkelerin sosyal, kültürel ve ekonomik yapıları farklılık gösterdiği için çocukların korunması konularında ortak bir uygulamadan bahsetmek oldukça güçtür. Aşağıda, İngiltere, Almanya ve Hollanda'daki çocuk koruma uygulamalarına kısaca değinilmektedir.

1.5.1. İngiltere

İngiltere'de koruma ihtiyacı olan çocukların korunması genel itibariyle devlet ve toplumun bütün kesimlerinin görevi olarak tanımlanır. Standartları belirleme, politikaları oluşturma ve uygulayıcı yerel yönetimlere rehberlik yapma konusunda Eğitim Bakanlığı birincil olarak sorumludur. Yerel Çocuk Koruma Kurulları ve Çocuk Hizmetleri Direktörlüğü diğer sorumlu kuruluşlardır. Çocuklara yönelik hizmetlerin planlanması ve sunulmasından ise birinci derecede yerel yönetimler sorumludur (House of Commons Education Committee, 2012).

"İngiltere'de sosyal hizmetlerin yerel yönetimlerin bünyesine alınması ve yerel yönetimlerin çocukların ihmal ve istismara karşı korunması konusunda sorumlu tutulmaya başlanması 1948 Çocuk Kanunundan sonraki döneme rastlamaktadır. Bu dönemde yerel yönetimler sosyal hizmetlerin bir kısmıyla ilgilenirken, diğer

bölümleriyle Sağlık Bakanlığı ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ilgilenmekteydi. Yerel Yönetimlerin bütün yönleriyle çocukların korunmasında etkili olmaya başlaması 1971 yılından sonrasına rastlamaktadır" (Hill, 2000: 22- 23;akt: Beter, 2010, s. 68).

Beter (2010, s. 74-75) İngiltere Çocuk Koruma Sistemini: "İngiltere'de 1989 yılında Büyük Britanya'daki bütün çocukları kapsayan bir yasal düzenleme oluşturulmuş ve 1948 yılında kabul edilen Çocuk Kanunu'nu yürürlükten kaldıran yeni bir Çocuk Kanunu kabul edilmiştir. 1989 tarihli Çocuk Kanununun İngiliz çocuk koruma sistemini temelden değiştirdiğini söylemek abartı olmayacaktır. İhmal ve istismara maruz kalan çocuklara yönelik çocuk koruma mevzuatının hemen hemen hepsinin bir araya getirildiği 1989 tarihli Çocuk Kanunu, çocuk koruma sistemi ile çocuk yargılama sistemini de birbirinden ayırmıştır. Büyük Britanya'da çocukların korunmasına ilişkin genel esasları belirten kanun, çocuklara ilişkin kendisinden sonra çıkarılan tüm kanunlara referans kaynağı olmuştur. Aynı zamanda bu düzenlemeyle birlikte çocuklarının gelişimsel gereksinimleri doğrultusunda bakım ve koruma gereksinimlerinin de karşılanması, ailelerin her yönden desteklenerek güçlendirilmesi yerel otoritelerin bir görevi haline getirilmiştir. Kabul edildiği tarihten günümüze kadar sürekli güncellenerek gelen kanun, 2002 ve 2004 yılında güncellenerek ailelere daha geniş yer ayırmış ve çocukların devlet korumasına alınmasını zorlaştıran tedbirler getirmiştir" şeklinde özetlemektedir.

İngiltere de 1974 yılında İngiltere de Maria Colwell, Cleveland'ta yaşanan cinsel istismar vaka'sının ve İskoçya da 1980'li yıllarda ki Orkney vaka'sı gibi istismar vakalarının medya tarafından ortaya çıkarılmasının Çocuk Koruma Sisteminin şekillenmesinde önemli bir rolü söz konusu olmuştur. Örneğin, 1989 yılında İngiltere de ve Galler de yürürlüğe konulan Çocuk Yasasının (Children Act) İngiltere de Cleveland'ta yaşanılan cinsel istismar vakasının sonucunda ortaya çıktığı değerlendirilmektedir (Stafford ve diğerleri, 2012, s. 28).

1966 yılında korunma altında bulunan 6 yaştan küçük çocukların birçoğu için uygun olmayan kışla tipi bakım modelinden, küçük gruplar şeklinde bakıma geçilmiştir. Çocuklar açısından küçük gruplara adaptasyonun, kışla tipi kuruluşlardaki adaptasyondan daha kolay olması düşünülerek bu amaca uygun yapılar inşa edilmiştir (Boss, 1971,akt; Gökçearslan, 2003, s. 14).

“Grup Evleri (Grouped Cottage Homes): Birbirine bitişik, her birinde 10- 20 çocuğun kaldığı, ev annesi ve bir yardımcısının veya evli bir çiftin görevlendirildiği evlerdir” (Gökçearslan, 2003, s. 13). İngiltere’de çocuk koruma sisteminde kışla tipi kurumlar yerine daha küçük ölçekli yapılarda çocuklara yönelik hizmet sunulduğu görülmektedir.

Türkiye de uygulanan sevgi evleri modeli de kısmen İngiltere de uygulanan ‘Grup Evleri’ modeline yakın bir yapıdadır. Sevgi evleri hizmet modelinde her bağımsız evde vardiya halinde bakım personeli görevlendirilmektedir. Çocukların günlük temel ihtiyaçları bu bakım personeli rehberliğinde yerine getirilmektedir.

İngiltere’de çocuk koruma sisteminde kurum bakımı az da olsa hala varlığını sürdürmektedir. İngiltere’de çocuk koruma sisteminde daha çok koruyucu aile, evlat edindirme ve az da olsa kurum bakımı ve çocuk evi sistemi bulunmaktadır. Çocuk evi sisteminde Ülkemizde de olduğu gibi koruyucu aile ve evlat edinme hizmetinden faydalanamayan çocuklar kalmaktadır.

1.5.2. Almanya

Almanya çocuk koruma sistemine bakıldığında koruyucu ve önleyici hizmetler öncelikli bir yaklaşım olarak görülmektedir. Çocuklar ihmal ve istismara uğramadan koruyucu ve önleyici hizmetler ile aile sistemi içerisinde desteklenmektedirler. Almanya genel sosyal hizmet politikasında çocukların ihmal ve istismara uğramasının önüne geçilmesine yönelik politikalar ön plandadır. Bu destekleme de, aile eğitimi, aile yardımı ve çocuk parası, çocuğun psiko sosyal gelişimi konusunda ailenin bilinçlendirilmesi gibi çalışmalar bulunmaktadır. Bütün bunlardan hedeflenen amaç çocuğun aile sistemi içerisinde tutulmasıdır. Almanya’da çocuk koruma sisteminde, kamu kadar sivil toplum kuruluşları vakıflar ve kiliseler de etkin rol oynamaktadır. Almanya’da var olan çocuk evleri ve çocuk köylerinin işletilmesinde devlet kadar vakıf, kilise ve sivil toplum kuruluşlarının da etkin olduğunu söylemek mümkündür (Yıldırım , 2013, s. 19-20).

SHÇEK Genel Müdürlüğü döneminde hazırlanan raporda en dikkat çekici bölüm Alman Gençlik Enstitüsüdür. Alman Gençlik Enstitüsü, çocuk aile ve gençlik sorunları ile ilgili olarak üniversite dışında araştırma yapan ve 200 kişinin görevli olduğu bir

araştırma kuruluşudur. Finansal desteğinin Federal Almanya Aile, Kadın ve Gençlik Bakanlığı ile Eğitim ve Araştırma Bakanlıklarından almakta ve kaynakların büyük bir kısmı araştırmalardan sağlanmaktadır. Bu yapının bilimsel kimliğini sürdürmesi büyük önem taşımaktadır. Alan araştırmaları yaparak, uygulanan programların bilimsel olarak değerlendirilmesini sağlayan merkez teori ile pratiğin bütünleşmesinde önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Bilimsel araştırmaların sonuçları periyodik bir biçimde yayınlanmakta ve siyasi anlamda da bazı politikaların değişmesine etki etmektedir. Merkezin temsilcisine göre, siyasettin her zaman toplumsal verilere ihtiyacı vardır. Enstitü bu eksikliği tamamlamaktadır. Yapılan araştırmaların bir diğer önemli yanı ise sosyal hizmet alanına ilişkin "yeni uygulama yöntem ve yaklaşımlarını" belirlemektir (SHÇEK Almanya Raporu, 2009, s. 4).

Almanya'daki sistemde de Ülkemizde uygulanmakta olan çocuk evi ve sevgi evlerine yakın bir model olan çocuk köyü uygulamasının olduğu görülmektedir.

1.5.3. Hollanda

Hollanda, korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik 1520'den itibaren özellikle din eksenli (Protestan, Katolik, Evangelist vb.) yetimhaneler ile hizmet vermiştir. II. Dünya Savaşı'ndan sonraki süreçte ise savaş sonrası kimsesiz çocuk sayısının artması ile birlikte sadece Amsterdam merkezinde her biri en az 200 kapasitede olmak üzere yaklaşık 50 yetimhane bulunmaktadır. 1903 yılından itibaren çocuk koruma sisteminde sivil toplum örgütleri hizmet vermeye başlamış ve devlet 1945 yılından itibaren bu kuruluşlara kaynak aktarmaya başlamıştır (Kocaoğlu, 2010, s. 29)

1960–1980 yılları arasında; gündüzlü olarak çocuklara destek amaçlı yardımlarda verilmeye başlanmıştır. 1980 yılından itibaren çocuğun kendi ailesi içinde daha sağlıklı büyüyeceği inancı ile yeni hizmet modelleri gündeme gelmiştir. 1983 yılından itibaren "kurum bakımı" yerine "aile eksenli bakım modeli" benimsenmiştir. Bu dönemden sonra çocukların koruyucu aile yanına yerleştirilmesi ile birlikte daha önce yapılmış olan yetimhaneler kapanmıştır (Adams ve ark., 2005; akt: Kocaoğlu, s. 29).

Hollanda'da çocuklara sunulan sosyal hizmetlerde kamu kuruluşları çocuk koruma sisteminde düzenleyici bir rol oynamaktadır. Çocuk koruma hizmetleri daha çok sivil toplum örgütleri ve özel kuruluşlarca yerine getirilmektedir. Çocuk koruma alanında özellikle merkezde (Amsterdam ve civarı) 4 büyük sivil toplum örgütü (Altra, Spirit, Moc Kabouterhuis, Jeugdposychiatrie) devlet destekli olarak faaliyet göstermektedir. Bunlardan en büyüğü Spirit olup 2002 yılında aynı alanda hizmet veren 2 büyük örgütün tek çatı altında toplanması sonucunda ortaya çıkmıştır. Sistemde daha çok çocuğun aile içerisinde korunmasına yönelik koruyucu önleyici çalışmaların yaygın olduğu bir yapı bulunmaktadır (Aileye Aile İçinde Yardım, 2010, s. 6).

Ülke örneklerinde de görüldüğü üzere, çocuk koruma sisteminde devletin yanında sivil toplum kuruluşlarının ve yerel yönetimlerin uygulamada aktif rol oynamasıdır. Ülkemizde sivil toplum kuruluşlarının ve yerel yönetimlerin çocuk koruma sistemindeki yerine getirilen görevlerin sınırlı olduğu değerlendirilmektedir.

1.6. ÇOCUK KORUMA SİSTEMİNDE EV TİPİ KURULUŞ OLUŞTURULMASININ HEDEFLERİ

Aile merkezli ve ev temelli bakım modelleri dünyada uzun süredir çocuk koruma alanında uygulanan modellerdir. Frankel (1988, s. 139) tarafından aile merkezli ve ev temelli koruma sistemleri üzerine yapılan araştırmalar 1988 yılında incelenmiş ve bu modellerin uzun yıllardır kullanıldığı vurgulanmıştır.

Korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik bakım modellerine yönelik yapılan çalışmalara bakıldığında, önemli bir kısmında fiziki yapıların çocukların gelişimlerine uygun, ev tipi hizmet binaları, çocukların kendilerine ait mekânların oluşturulması yönünde olduğu görülmektedir.

Kışla tipi bakım modelinde çocuklara tek kişi tarafından sürekli bir bakım imkânı bulunmamaktadır. Kurum bakımında olan çocukların sayısının fazla olması ve çocuklardan sorumlu bakım personelinin vardiya ya da görev değişikliği gibi nedenlerle belli aralıklarla değişmesi çocukların aile ortamında ebeveynleri ile kurdukları bağlanma ilişkisine benzer bir ilişkinin oluşmasını engellemektedir (Williamson, 2004,

s. 21). Grup anlayışı ile bir bakım bulunmakta olup çocuklar grup halinde koğuşlarda kalmaktadırlar. Bu yüzden çocuklar temelde özdeşim kurabilecekleri bir kişi ya da kişilerden yoksundurlar. Karşılarında duygu ve düşüncelerini biçimlendirecek bir model yoktur. Yakın ilgi, sevgi ve şefkat ortamından uzak oldukları için eğitimlerine yön verilmesi ve algılarının olumlu olarak etkilenmesi güçtür (Erkan, 1995, s. 2).

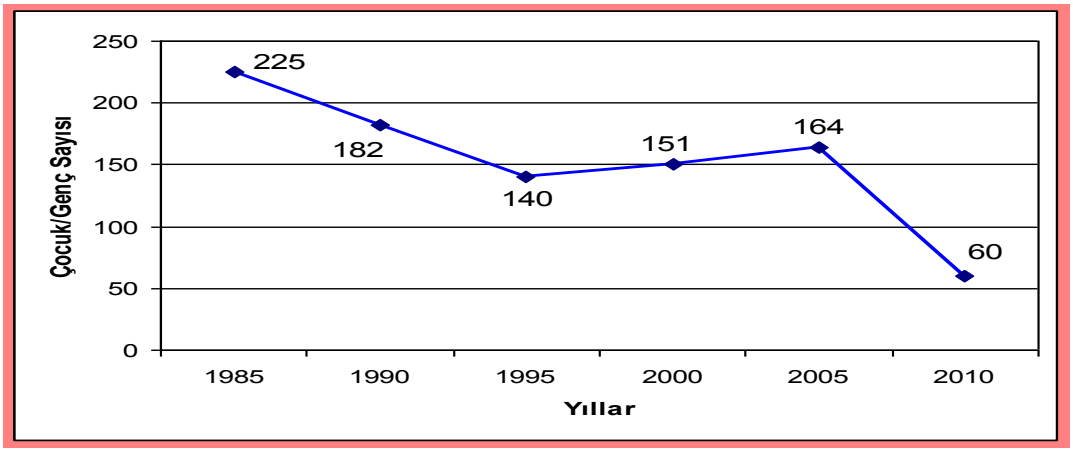
Çocuklar bir kurum bakımında kalması gerekiyorsa gerekli önlemler alınmalıdır. Çocuklar ile birebir çalışan bakım personeli sayısı arttırılarak, çocuklar beş on kişilik gruplara ayrılmalıdır. Çocuklar kışla tipi yapılar yerine, ayrı ayrı küçük evlerde barındırılmalı ve çocuğun günlük yaşamı normal aile yaşamına benzetilmelidir (Yörükoğlu, 1988, s. 34). Yörükoğlu'nun sevgi evleri modeli çalışmalarından yirmi yıl önceki değerlendirmeleri çocuk refahı alanında önemli bir yere sahiptir.

Yetiştirme yurtlan binaları ve iç dizaynlarının günün koşullarına uygun ve çocukların tüm ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yapılması gerekmektedir. Çocukların yatma yerlerinin, daha az sayıda çocuğun kalabileceği şekilde düzenlenmesi, kullanacakları banyo ve tuvaletlerin bir veya bir kaç odada bulunan öğrencilerin kullanabileceği şekilde düzenlenmelidir. Çocukların bir yandan sağlıklı yaşamanın kurallarını öğrenirlerken, diğer yandan sakin, küçük grup ortamında birbirleriyle daha iyi ilişkiler kurabilmeleri yönünden önemlidir (Oktay, 1989, s. 108).

Hemen her toplumda aile sistemi dışında kalan çocuklar bulunmaktadır. Bu çocuklar genellikle ebeveynlerin bakım ihtiyaçlarını sağlayamaması, ebeveynlerden birinin ölümü ya da ihmal ve istismar nedenleriyle çocuklar toplum bakımı ile yaşamlarını sürdürmek zorunda olmuşlardır. Gelişmiş dünya ülkelerine bakıldığı zaman kurum bakımı hizmetten ev tipi bakıma doğru bir dönüştürme çabası olduğu görülmektedir. Koruyucu aile yanında bakımında gelişmesi ile birlikte kurumlar giderek küçülmeye başlamıştır. Bu kurumlar eskiden devlet tarafından işletilirken günümüzde bu görev büyük ölçüde özel sektör tarafından yerine getirilmektedir. Küçük kapasiteli kuruluşlar ile olumsuz davranış özelliği bulunan çocukların diğer çocuklar üzerindeki etkileri en aza indirgenmeye çalışılmaktadır. Daha az yatak sayısıyla olumsuz davranışları olan bir çocuğun, diğer çocuklar üzerindeki etkileri en aza indirgenmeye çalışılmaktadır. Az gelişmiş ülkelerde ise kurum bakımı birincil bakım modeli olma özelliğini taşımayı sürdürmektedir (Özateş, 2009, s. 9).

Türkiye'de korunma ihtiyacı olan çocuklara Cumhuriyet dönemi sonrası uzunca bir dönem kışla tipi inşa edilmiş binalarda, 30- 40 çocuğun bir arada yatırıldığı kışla tipi yatakhaneler, büyük yemekhaneler, hamam tarzı yıkanma yerleri, beton zeminler ve az sayıda bakıcı personel ile bakım ve koruma hizmeti verildiği bilinmektedir. Her çocuk sağlıklı gelişimi için kendine ait özel alanlara ihtiyaç duyar. Toplu bakımın sağlandığı bir yuvada ya da yurtta çocuğun özel alanından söz etmek neredeyse imkânsızdır. Aşağıdaki grafikte de görüldüğü üzere 1990'lı yıllardan itibaren büyük kapasiteli kuruluşlardan küçük kapasiteli kuruluşlara doğru bir eğilim görülmektedir.

Grafik 3: Yatırım Programındaki Çocuk Yuvası ve Yetiştirme Yurdu Başına Ortalama Kapasite (1985-2010)

Kaynak: (Çetin, Çocuk Hakları Açısından Kurum Bakımında Mekansal Dönüşüm, 2011)

SHÇEK Genel Müdürlüğünün, yatırım programlarındaki çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarının ortalama kapasitelerine bakıldığında, 1985 ve 1990'lı yıllarda kuruluş kapasitelerinin ortalama 200 kişilik, 1995 ve 2005 yılları arasında ortalama 150 kişilik olduğu söylenebilir. 2005 ve 2010 yılları arasında kuruluş başına düşen kapasitede önemli bir düşüş sağlandığı görülmektedir. 2010 yılı yatırım programındaki çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarının sevgi evi modelinde (villa tipi) inşa edilmesi ile kuruluş başına ortalama kapasite yaklaşık 60'a düşmüştür (Çetin, 2011).

Yatırım programlarında kuruluşların kapasitelerinin düşürüldüğü gibi özellikle 2005 yılından itibaren aileye dönüş projesi kapsamında çocukların aileleri yanına döndürülmesinden dolayı mevcut kuruluşların da kapasitelerinin düştüğü Tablo 2'de görülmektedir.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, öncelikle Çocuk Hakları Sözleşmesi ilke ve hedeflerine ulaşmanın temel hedef olduğu belirtilmektedir. Çocuğun bakım ve yetiştirilmesinde ideal ve öncelikli ortamın aile olduğu ilkesinden hareketle, özürlü çocuklar ve korunmaya muhtaç çocukların ailesi yanında korunup yetişmesini sağlamak üzere aileye yönelik sosyal destek programlarına ağırlık verileceği belirtilmiştir. Kimsesiz, aile ve yakın çevresinde yaşaması riskli olan çocuklar yönünden aile dışında alternatif bakım modellerinin geliştirilip, yaygınlaştırılması vurgulanmıştır (DPT, 2000, s. 95-96).

Çocuğun korunmasında ve yetiştirilmesinde en iyi vasat, ailesi, yakınları ve kendi öz muhiti veya bunun yerini tutacak evler yahut insanlardır (Cılga, 1984, s. 85). Korunmaya muhtaç çocuklara yönelik bakım politikaları cumhuriyet dönemi sonrası uzunca bir süre kurum odaklı bakım şeklinde sürdürülmüştür. 2005 yılında Çocuk Koruma Kanunu yayımlanıncaya kadar da daha çok "korunmaya muhtaç" kavramı kullanılmıştır. Çocuk koruma kanunu daha hak temelli korunma ihtiyacı olan çocuk kavramını kullanmıştır. Yine 2004 yılına kadar kışla tipi kurumlarda çocuklara bakma eğilimi artarak devam etmiştir. 2004 yılından sonra aile odaklı ve ev tipi kurumlarda bakım yönteminin tercih edilmeye başlanıldığı söylenilebilir.

Kışla tipi barınma yerlerinin ve toplu yaşamdaki eksikliklerin şiddeti beslediği gerçeği yadsınamaz bir gerçektir. Fiziki olarak sosyal dışlanmayı hızlandıracak bir yapı olarak inşa edilen kışla tipi yurtlarda, çocukların sağlıklı sosyalleşmeleri ve gelişimleri sağlanamamaktadır. Bunun için mümkün olduğu oranda yaşam ortamları kışla tipi yurt yapılarından daha küçük grupların barınabileceği ev tipi barınma yerleri oluşturulmasının gerekliliği bir gerçektir (Kalaycı, 2007, s. 410).

SHÇEK 2008 yılı faaliyet raporunda hedefler arasında: "Korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç kişilere hizmet sunumu, insan onuruna yaraşır şekilde yerine getirilmesi esas olup, toplu yaşam yerine kuruluşların ev ortamına dönüşümünün tamamlanması" şeklinde ifade edilmiştir (SHÇEK, 2009, s. 46).

Onuncu Kalkınma Planı Çocuk Özel İhtisas Komisyonu çocuk koruma sistemi hedefleri arasında "Koğuş tipi kurum bakım modellerinden ev tipi bakım türlerine geçiş devam etmektedir" şeklinde belirtilmiştir (T. C. Kalkınma Bakanlığı, 2014, s. 23). Korunma

ihtiyacı olan çocuklara yönelik, öncelikle mevcut kuruluşların, ev ortamı haline dönüştürüldüğü, olanaklar ölçüsünde koğuş tipi kuruluşlar yerine çocuk evleri ve sevgi evleri oluşturulması çabaları görülmektedir.

Sosyal hizmet mesleği, korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik hizmetlerin çeşitliliğinin ve niteliğinin arttırılmasında, çocukların yararını ön planda tutan bir anlayışa sahiptir. Korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik kurum bakımı yöntemi ile sunulan hizmetin çocukların sosyal işlevselliğini olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır. İnsan hakları ve çocuk hakları savunucusu olan bu mesleğin, kışla tipi bakıma alternatif hizmet modelleri geliştirmesi, çocukların hak ve özgürlüklerine olan saygı gereğidir (Gökçearslan, 2003, s. 32).

SHÇEK Genel Müdürlüğü sevgi evleri hizmet modelini önce bir proje olarak hayata geçirmiştir. Gönüllüler ve sivil toplum kuruluşları ile yapılan işbirliği sayesinde bu projenin hızla hayata geçirilmesi sağlanmıştır. Sevgi evi niteliğinde ilk kuruluş 1999 Marmara depreminden sonra, Türk Alman Vakfı ile yapılan protokol ile Kocaeli ilinde 2002 yılında açılmıştır. Bu çerçevede Karabük-Safranbolu, Niğde, Muğla Sevgi Evleri ilk açılan sevgi evleri olmuştur. Çocuk evlerine ilişkin bir mevzuat düzenlemesi olmasına karşın sevgi evlerinin çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları yönetmeliğine göre işletildiği görülmektedir.

Sonuç olarak, çocuk evleri ve sevgi evleri hizmet modelleri temelde birer kurum bakımı modeli olup, bu hizmet modelleri ile daha büyük koğuş tipindeki binalardan çocukların ev tipi kuruluşlarda daha az personel ile birebir ilişki yaşayarak büyümeleri amaçlanmıştır. Mekânların insan psikolojisi üzerindeki etkisi dikkate alındığında büyük binalarda ve kalabalık bir grupla bir arada olmanın insanda aidiyet duygusunu zayıflatacağı gerçeğinden hareketle bu hizmet modelleri ile küçük mekânların insan gelişimine olan olumlu katkısı hedeflenmiştir.

Aşağıdaki bölümde korunma ihtiyacı olan çocukların sosyal gelişimlerinin nasıl olduğuna yer verilmiştir.

1.6.1. Sevgi Evlerinde Kalan Çocukların Sosyal Gelişimleri

Sevgi evleri hizmet modeli ile temel hedef hiç şüphesiz çocukların sosyal ve akademik gelişimlerinin, kışla tipi modellere göre daha iyi olacağı beklentisidir.

Yavuzer (1995, s. 49) sosyal gelişimi: "kişinin sosyal uyarıcıya, özellikle grup yaşamının baskı ve zorunluluklarına karşı duyarlılık geliştirilmesi, grubunda ya da kültüründe başkalarıyla geçinebilmesi, onlar gibi davranabilmesi" şeklinde tanımlamıştır. Sosyalleşme en başarılı şekliyle insan organizmasının çaresizlik ve tam bir bencillikle nitelenen bebeklik çağından, bağımsız bir yaratıcıkla nitelenen yetişkinlik dönemine geçmesiyle sonuçlanan bir öğrenme ve öğretme işlemidir.

"Sosyalleşme, bir ferdin herhangi bir grup faaliyetine katılmasında kendisinden beklenen uygun rol ile ilgili normlardan haberdar olmasıdır. Sosyalleşme süreci bir sosyal olgu olarak ferdin doğuştan itibaren toplum üyeliğini kazanmasında geçirdiği safhaların hepsine verilen addır" (Erkal, 1991, s. 69).

Sosyal gelişim çocuğun doğumundan yetişkin oluncaya kadar başka insanlar ile olan ilişkilerinin hepsini kapsamaktadır. Çocuğun dünyaya geldiği toplumun bir ferdi haline gelmesindeki en önemli süreçlerden birisidir. Normal bir aile ortamında büyüyen çocukların sosyalleşme süreçleri aile içinde başlar ve arkadaş grubu, okul ve diğer sosyal ortamlar ile birlikte toplum içinde devam eder. Korunma ihtiyacı olan çocukların sosyalleşme süreçlerinde ailenin yerini, doğal olarak kurumlar almaktadır.

Korunma ihtiyacı olan çocukların topluma sağlıklı katılımlarının sağlanmasının en temel ayaklarından birisi çocukların sosyalleşmeleridir. Yeterince doğal ortam oluşturulamadığından kışla tipi bakım kurumlarında yetişen çocukların toplumsal hayata katılımları, sosyalleşmeleri, mülkiyet duygularının gelişmesi ile ilgili önemli sorunlar yaşandığı yapılan çalışmalardan bilinmektedir. Bu çocukların tamamına yakını bir aile sisteminden kurum bakımına gelmekte fakat kurumlarda geldikleri ortamı bulamamaktadır.

Çeşitli nedenlerle aile sistemi içerisinde yaşamını sürdürememesi nedeniyle çocuklar kurum bakımına alınmaktadır. Dolayısıyla doğal ortamlarındaki sosyalleşme süreçleri

olumsuz etkilenen çocukların aile dışındaki sistemler içinde sosyalleşmesinin sağlanması gerekmektedir. Ülkemizdeki geleneksel aile yapısındaki hızlı değişime rağmen anne-baba yokluğunda ya da onların anne-babalık sorumluluklarını yerine getirememeleri durumunda hala geniş aile çocuğun bakımını üstlenebildiği durumlar görülmektedir. Burada da rol- model alınacak kişi anne-baba olmasa bile büyükanne, büyükbaba, amca, teyze gibi akrabalar çocuklara rol-model olarak sosyalleşme sürecinde eksik olan unsurları tamamlamaya çalışırlar. Ancak geniş ailenin de çocuğun bakımı için destek olamaması durumunda çocuklar kurum bakımına gereksinim duyar hale gelmektedir. Aile yanında yetişmeleri mümkün olmayan ve bir bakım kurumuna yerleştirilen çocukların ve gençlerin sosyalleşmeleri bu kurumlarca yönlendirilmektedir. Aile yanında gerçekleşen yetişme ve gelişme düzeyi, bakım kuruluşlarının koşullarında yeni nitelikler kazanır. Bakım kurumlarında çocukların sağlıklı sosyalleşebilmesi için aile yapısına benzer ortamlar oluşturulmaya çalışılarak çocukların bu ihtiyacı giderilmeye çalışılır (Yıldırım Ş. , 2013, s. 57-58). Sevgi evleri hizmet modelinin arka planındaki en önemli etken de kurum bakımında olan çocuklar için daha sağlıklı sosyalleşme süreçlerinin yaratılmasıdır.

Cılga (1984, s. 106) yurt ortamında kalan çocuklar ile ailesi yanında kalan çocuklar arasındaki farkları şu şekilde açıklamaktadır:

> "Yurt, kurumsal yapısı ile gençlerin toplumsallaşmaları konusuna örgütsel hizmetler ve ilişkiler doğrultusunda yaklaşır. Aile ise farklı yapısallık içerisindedir. Ana-baba-çocuk ilişkileri aile ortamında yurt koşullarındaki görevli personel-gençler ilişkisinden farklı nitelikler taşır. Bakım kurumları içinde, toplumdan soyutlanmış yetişme koşulları gençleri yönlendirir. Çevreden soyut, kopuk bir yaşam süreci; gençlerin eğitim sürecine ağırlık veren bir düzenleme niteliğinde gelişir."

Fiziki yapı olarak, aile sistemine daha yakın olan sevgi evleri modeli ile, çocukların yukarıda değinilen kışla tipi modelde yaşanılan toplumdan soyutlanma durumunun en aza inmesi beklenilmektedir.

Bıyıklı (1987)'nın Ankara ilinde yuva çocukları ve aileleri yanında yaşayan çocuklarla karşılaştırmalı olarak yaptığı çalışmada, yetiştirme yurdunda kalan çocuklarla ailesi yanında kalan çocuklar arasında zekâ düzeylerindeki farklar anlamlı bulunmuştur. Çocukların duygusal gelişimi ile birlikte diğer gelişimleri de etkilenmektedir. Psiko-sosyal gelişim değerlendirmesinde ise iki grup arasında uyum-sosyalleşme-sorumluluk-dil gelişimi ile bağımsız etkinlikler konularında farklılıklar görülmüştür. Bu alanlarda

ailesi yanında yaşayan çocukların yetiştirme yurdunda yaşayan çocuklardan daha ileri düzeyde oldukları saptanmıştır.

Çocuk koruma sisteminde yer alan kurumlar bir yönde ailenin yerine geçerek çocukların toplumsallaşmalarını sağlamaktadır. Kurumlarda personel eksikliği, personelin eğitimlerinin yeterli olmaması ve kuruluşlarda bakım altında olan çocuk sayısının fazla olmasından dolayı, bu her zaman istenilen düzeyde olmayabilmektedir. Sosyalleşme sürecinde, çocuklarda sevgi, ilgi, dış uyaran yetersizliği, sosyal aktivite ve temel yaşam becerilerinin kazandırılmasına yönelik düzenlemelerin eksikliği gibi sebeplerle aksaklıklar yaşanılabilmektedir. Tüm bu sebepler, kurum bakımı hizmetinde kalan çocukların, ileride toplumsal hayata uyum sağlamakta güçlük çekmelerine ve sağlıklı aile birliktelikleri kuramamalarına neden olmaktadır (Özateş, 2009, s. 23).

Demirbilek (2000, s. 145-148)'in İzmir'de yetiştirme yurdunda kalan ergenlerle yaptığı çalışmada ergenlerin büyük kısmının izinlerini çoğunlukla aileleri yanında geçirdiklerini tespit etmiştir. Bunun yanında çocukların yarısının düzensiz de olsa ziyaretçisinin olduğunu ancak sosyalleşme sürecinde önemli bir faktör olan ailenin yetiştirme yurdunda kalan çocukların sosyalleşmesine yeterince katkı sağlayamadığı ifade edilmektedir. Buna karşın, ergenlerin önemli bir kısmının tatil ve izinlerini aileleri ile birlikte geçirmelerinin sosyalleşmelerine küçük de olsa katkıda bulunduğunu da belirtmiştir.

SHÇEK 2007 Faaliyet Raporunda (2008): Sevgi Evleri Modeli ile gerçekleşen değişim, "Sevgi evleri hizmet modeli ile kurum bakımı yerine getirilirken personelin nitelik ve niceliği de artırılmıştır. Kurum tarafından meslek elemanı ve bakım personeli sayıları artırılırken aynı zamanda hizmet içi eğitimlere ağırlık verilmiş ve bakım elemanlarının Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi bölümünden mezun olması şartı getirilmiştir. 3 vardiya halinde 8 çocuğa bir bakım elemanı düşecek şekilde bir planlama yapılmıştır" şeklinde ifade edilmektedir.

Yine SHÇEK 2008 Faaliyet Raporunda (2009, s. 43), bakım altında bulunan çocuk ve gençleri iş hayatına, ev hayatına, aile ortamına hazırlayıcı sorumlulukları kazandırma çalışmalarının sürdürüldüğü belirtilmektedir. Çocukların sosyal yaşama uyumlarını

sağlamak, kişisel gelişimlerini sağlayıcı uygulamaları ve özgüvenlerini artırmak için çalışmalar yapıldığı belirtilmektedir.

Kışla tipi kurumlarda bakıma alternatif bir bakım modeli olarak geliştirilen bu modelde, fiziki mekânın çocukların gelişimlerine daha uygun olması, personel sayısının arttırılması, bakım personelinin daha nitelikli hale getirilmesi korunma ihtiyacı olan çocukların sosyal gelişimlerine pozitif katkı sağlamaktadır.

Kurum Bakım Türlerinin Etki Analizi Araştırmasında ev tipi bakım modellerinin etkileri "Araştırma bulgularına göre, 7-10 yaş gruplarında, psiko-sosyal gelişimde kurum bakım türlerine göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu farklılaşmaya göre, çocuk evleri ve sevgi evlerinde kalan çocukların psiko-sosyal gelişiminin yuva/yurtlarda kalan çocukların psiko-sosyal gelişiminden daha iyi olduğu görülmektedir" şeklinde ifade edilmektedir (ASPB- Gazi Üniversitesi, 2013, s. 158).

Çocukların sosyal gelişimleri kadar önemli olan bir diğer durum ise akademik gelişimleridir.

1.6.2. Sevgi Evlerinde Kalan Çocukların Akademik Gelişimleri

Soner (2000, s. 252)'in yaptığı çalışmada akademik başarı: "Öğrencilerin okuldaki akademik edimlerinin yılsonu ağırlıkları not ortalamaları ile ifade edilen göstergesidir" şeklinde tanımlamaktadır.

Korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik hizmet veren kurumlarda koruma, bakım ve eğitim hizmetleri, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nda belirlenen amaçlar doğrultusunda, çocukların topluma yararlı bireyler olarak yetiştirilmesi, hayata hazırlanması ve bir iş veya meslek sahibi olmaları amacıyla oluşturulan iki tür yetiştirme modeliyle yürütülmektedir. Bunlar yetiştirme yurtları yönetmeliklerindeki tanımıyla herhangi bir iş veya meslek sahibi olmaları amacıyla, kamu veya özel işyerlerinde çalışan çocuklar 'İş Grubu Çocuk' ile ilk, orta, lise ve dengi ile yüksekokula giden veya çıraklık eğitimine ve çeşitli kurslara devam etmekte olan çocukları, yani 'öğrenim ve eğitim gören çocukları kapsamaktadır. Ancak son yıllarda iş

grubu yurt hizmetinden ziyade eğitim öğretim kapsamı dışındaki çocukların meslek edinmelerine yönelik bir anlayış bulunmaktadır.

Ne denli iyi düzenlenmiş olursa olsun, bir yetiştirme yurdu ortamında, sıcak duygular ve bedensel temas, duygusal, zihinsel ve toplumsal uyarım ve öğrenmeyi isteklendirme daima yetersiz kalır. Aile yanında yaşayan çocuklarla yetiştirme yurdunda büyüyen çocukları kıyaslayan bir araştırmada, ikinci gruptaki çocukların ilişki geliştiremedikleri gözlemlenmiştir. Bu çocuklar, yetişkinlerden yardım isteyemez ve bir insana bağlanamazlar. Duygusal küntlüğün yanı sıra, çoğu kez, konuşma ve dil gelişiminde de gerilik görülür (Lipton, 1962, akt: Geçtan, 1989, s.84).

Ülkelerin karşı karşıya kaldıkları önemli sorunlardan biri, korunmaya muhtaç çocuklara iyi barınma, beslenme ve eğitim olanakları sağlanması olmuştur. Toplumlar, sahip oldukları olanaklar ölçüsünde bu çocuklara en iyi koşulları sağlayarak, onları geleceğe hazırlamaya çalışmaktadır. Çünkü gerekli beslenme, barınma ve eğitim olanaklarından yoksun çocukların, genellikle suça yöneldikleri görülmüştür (Öztürk, 2005, s. 131).

Kurum bakımında, kuruluşların yaş gruplarına göre bir anlayışa sahip olması nedeni ile çocukların çok sayıda kurum değiştirmelerine ve arkadaş ilişkilerine de yansımaktadır. Her kuruluş değişikliği, çocukların arkadaşlık ilişkilerini sürdürmesini de güçleştirmektedir. Özellikle okul çağındaki çocuklar için okul, büyüme ve gelişme için önemli bir sosyalleşme alanıdır. Bu durum korunma ihtiyacı olan çocuklar için daha da önemli hale gelmektedir. Korunma ihtiyacı olan çocukların okul ile iyi ilişkileri sosyalleşmelerin de önemli bir yere sahiptir. Çocuklar için önemli bir süreç olan okul çevresinde, yaşam boyunca devam edecek sağlıklı yaşam fonksiyonlarına uygun, yaşam biçimi ve kişiler arası ilişkilerin temelleri oluşturulur. Çocukların çok sayıda kuruluş değiştirme sonucu okul ve eğitim hayatları sekteye uğrayabilmektedir. Her kurum değiştirmeden sonra taşınma ve yeni bir okula kayıt edilme sırasında, okula başlama gecikebilmekte ve durum çocukların okul ilişkilerini olumsuz etkileyebilmektedir. Okulda akranlarından sonra başlamak ve programın gerisinde kalmak, akademik başarısızlığa yol açabilmektedir (Çetin, 2008, s. 149-150).

Korunma ihtiyacı olan çocukların kurum bakımında yaşadıkları en temel sorunlardan biriside çocukların okul ile ilişkileridir. Çocukların okul ile ilişkileri sosyalleşmeleri ve

toplumsallaşmalarında önemli rol oynamaktadır. Korunması gereken çocuklar için okul ile ilişki daha da önemli hale gelmektedir. Çocukların kuruluş dışında en çok iletişim içinde oldukları sistem okul sistemidir. Yuva ve yetiştirme yurtlarında yaş gruplarına göre sistemin olması çocukların kuruluş ve okul değişimlerine neden olmaktadır. Sevgi evleri modeli ile bu sorunun kısmen de olsa azalması beklenmektedir.

SHÇEK tarafından hazırlanan faaliyet raporlarına bakıldığında, sevgi evlerinde kalan çocukların yuva ve yurtlarda kalan çocuklara göre kişisel, sosyal gelişimlerinin ve okul başarılarının daha iyi olduğu, aidiyet duygularının daha iyi geliştiği yönünde değerlendirmeler bulunmaktadır. Çocukların özel odalarda (kendi odası), özel ilgi ile birebir ders çalışma imkânı (yeterli sayıda personel) arttığı için okul başarısı da artmaktadır. Çocukların okul başarılarının artması hayata hazırlanmada ve topluma katılmada daha iyi bir seviye oluşturmaktadır.

1.6.3. Sevgi Evlerinde Kalan Çocukların Arkadaş İlişkileri

Yuva ve yetiştirme yurtlarındaki ortamlar; 30-40 çocuk kapasiteli yatakhaneler, toplu yemek yenilen yemekhane ortamları ve toplu TV izlenen mekanlar çocukların arkadaşlık ilişkileri ve toplumsal kurallara uymaları bakımından uygun ortam sağlayamadığı yönünde çalışmalar bulunmaktadır.

Yörükoğlu (1988, s. 64), arkadaş ilişkilerini şu şekilde tanımlamaktadır:

> "Oyun çağındaki çocukların arkadaş edinmesi, ördek yavrularının suya dalar dalmaz yüzmeleri gibi doğal bir iştir. Yeter ki çocuk, yaşıtlarıyla kaynaşabileceği ortam bulsun. Çocuklar daha birbirinin adını öğrenmeden sıkı fıkı bir ilişkiye girerler. Onları bir araya getiren çekici güç oyundur. Dışarıdan engellenmedikçe çocuklar arkadaşlığı başlattıkları gibi sürdürmesini de bilirler. Arkadaşlık ilişkileri çocuğun evinde karşılanamayan en önemli gereksinimlerden biridir. Arkadaş edinmek ve ilişkiyi sürdürmek belli bir olgunluk ister. Bu bakımdan bir kimsenin ruhsal olgunluğunu kurduğu arkadaşlıklara bakarak saptayabiliriz. Hiç arkadaşı olmayan bir kimsenin önemli ruhsal sorunları olduğunu duraksamadan söyleyebiliriz"

Korunma ihtiyacı olan çocukların yetişme sürecinde arkadaşlık ilişkileri önemli bir toplumsallaşma etmenidir. Bakım ortamında gelişen ilişkiler içerisinde arkadaşlık olgusu, çocukları çok yönlü etkileşimlere yönlendirir. Arkadaşlık ilişkileri, gençlerin kişiliklerinin gelişmesinde, toplumsal değerleri kazanma sürecinde etkili olmaktadır. Arkadaşlık grupları, belirli yaşlara ve cinsiyete göre oluşur. Yurt yaşamının oluşturduğu

gruplaşmalar, arkadaşlık ilişkilerine yeni boyutlar kazandırır. Gençlerin eğilimleri ve yurdun yönlendirmeleriyle yurt yaşamı içinde önemli bir yapısallık kazanan arkadaşlıklar, değerlerin, tutumların ve davranışların kazanılmasında ve gelişmesinde etkili olur. Yetiştirme yurdundaki arkadaşlıkların çocukların gelişimine olumlu katkıları olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte yuva ve yurt olarak yapılan binaların önemli bir kısmı çocukların yaş dilimlerine göre gruplandırılmasının önünde önemli bir engel olarak bulunmaktadır (Cılga, 1984, s. 98).

Yeni hizmet modeli sevgi evlerinde çocukların, bağımsız 8- 10 binada barındırılması, arkadaşlık ilişkileri bakımından kendi akranları ya da kardeşleri ile aynı ortamda barınma imkânını sağlamaktadır. Bu model ile çocukların arkadaş ilişkilerinin yuva ve yurt ortamına göre daha iyi şekillenmesi ve toplumsallaşmalarının daha sağlıklı olması beklenmektedir.

Sloutsky (1997) yetiştirme yurdunda kalan ve ailesiyle birlikte yasayan çocuklar üzerinde yaptığı çalışma sonucunda yetiştirme yurdunda kalan çocukların sosyal ilişkilerde sıkıntı yaşadıkları dolayısıyla empati ve paylaşım duygularının daha az olduğunu belirtmiştir (Slooutsky, 1997: akt: Gursoy, Aral, ve Bıçakçı, 2006, s.14).

Shapiro (2002, s. 180)'ya göre ise, çocuğun bireysel arkadaşlıkları öğrenmesi, kendi cinsinden bir akran grubunda yer alma ve faaliyetlere katılma becerisi, çocuğun sağlam sosyal ilişkiler kurmasına önemli bir dayanak noktası oluşturmaktadır.

Bulut (1995)'un Ankara'da ailesi yanında ve yetiştirme yurdunda kalan genç kızlarla yaptığı çalışmada, her iki grupta da kızlar kendilerini okulda orta düzeyde başarılı görmektedirler. Herhangi bir sorunu olduğunda aile yanında kalan kızlar en çok anneleri ile konuştukları halde (%44), yetiştirme yurdunda kalan kızlar en çok arkadaşlarıyla konuştuklarını (%44,4) belirtmişlerdir. Bu araştırmada ilginç olan sonuç, aile yanında kalan kızlar arasında sorununu arkadaşlarıyla paylaşanların oranı %32 iken, yurtta kalanlar %25 ile önemli bir oranda sorununu kimseyle paylaşmamayı tercih etmeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile yanında yaşayıp hiç kimseyle sorununu paylaşmayanların oranı ise % 8'dir. Bu bulgular yurtta kalanların kendilerini daha yalnız ve desteksiz hissettikleri şeklinde yorumlanabilir.

Bu çalışmada ayrıca yurtta ve aile yanında kalan kızlar arasında anksiyete, olumsuz benlik, depresyon, somatizasyon, hostilite konularında alt ölçek puanları arasında anlamlı düzeyde farklılıklar bulunduğu ortaya çıkmıştır. Bu bulgulara göre yurtta kalan kızların içinde bulunduğu psiko-sosyal çevrenin ruhsal belirti gösterme açısından önemli bir risk olduğu söylenebilir. Sonuç olarak sağlıksız bir psiko-sosyal çevreden gelen gençleri bünyesinde barındıran yetiştirme yurtlarının da gençlerin ruh sağlığı açısından riskli bir psiko-sosyal çevre oluşturduğu söylenebilir. Toplu bakım olarak tanımlanan kışla tipi bakıma göre sevgi evleri hizmet modelinde çocukların arkadaş ilişkileri daha iyi bir noktaya gelmesi beklenir.

1.6.4. Sevgi Evlerinde Kalan Çocukların Toplumsallaşmaları

Newman (2013, s. 64)'a göre toplumsallaşma bir öğrenme süreci olarak toplumun ihtiyaçlarının bireylerin ihtiyaçları haline dönüştürülme sürecidir. Koruma altındaki çocukların yaşadıkları toplumla uygun ortam ve araçlar ile etkileşime girmeleri onların toplumla bağlarını güçlendirip uyumlarını kolaylaştırmaktadır.

Coleman (1988; akt: Hortaçsu, 2003, s. 35), ana-babaların çocuklarıyla ve birbirleriyle ilişkilerinin çocuğun gelişimine etkili olabilecek yönlerini "toplumsal sermaye" olarak değerlendirmektedir. Toplumsal sermayesi fazla olan, yani kendisine ana babasınca geliştirilmesi için uygun ortam, ilgi ve ilişkiler sağlanan çocukların yaşamda başarılı olmaları beklenir. Sevgi evlerinde kalan çocuklar da bu toplumsal sermaye içinde yer alan önemli bir gruptur. Bu nedenle toplum bu çocukların gelişmesi için uygun ortam, ilgi ve ilişkileri oluşturmakla yükümlüdür.

Yavuzer'e göre toplumsal uyumun ölçüsü, bireyin çevresindeki kişilerle ilişkiler kurup sürdürebilmesidir. Bireyin yapıcı olması, sorumluluk yüklenebilmesi, yaşamın getirdiği kurallara uyabilmesidir. Korunma ihtiyacı olan çocukların toplumsal kuralları öğrenmelerinde ailenin yerine kurumlar geçmektedir. Kurumlarda çocukların model aldığı kişi ise personel olmaktadır. Çocukların bu süreci sağlıklı tamamlamaları, toplumsal hayata uyumlarını kolaylaştıracaktır.

Demirbilek (2000)'in araştırmasında; gençler açısından kurum bakımı ile sağlanmak istenen, toplumla ilişkiler kesilmeksizin, gençlerin toplumla uyumlu bir kişi olarak yetişmelerini sağlamak olduğunu belirtmektedir. Çocuk ve gençlerin kurum bakımı dönemindeki sağlıklı yetiştirilmeleri, ileriki yaşantılarında toplumla uyumlarını kolaylaştıracaktır.

Korunma ihtiyacı olan çocukların yaşamış olduğu sorunlardan birisi ise toplumsal dışlanmadır. Çocukların devam ettikleri okulda okul ve mahalle arkadaşları, iş hayatında ise iş arkadaşları arasında yuvalılar, yurtlular gibi ifadelere maruz kalmaktadırlar. Korunma ihtiyacı olan çocuklara acıma hissiyle yaklaşılması korunmaya muhtaç çocuklarda dışlanmışlık algısı yaratmakta ve üzmektedir. Ev tipi modeller ile okulda ve mahallede arkadaşlarını davet edeceği bir evinin olması çocukların toplumsallaşmaları açısından önemli bir yere sahiptir (Yazıcı, 2012, s. 513).

Cılga (1983)' nın yetiştirme yurtlarının yapısı ve işlevlerine yönelik yapmış olduğu araştırmada; yurtta kalan ergenlerin yurdun sosyal çevresiyle ilişkileri, çevredeki hizmet kuruluşlarından yararlanma düzeyi ve kültür-sanat etkinliklerine katılma olanakları açısından değerlendirilmiştir. Bulgulara ilişkin değerlendirmelerde yurtta kalan ergenler ile ailesi yanında kalan ergenler arasında önemli farklılıkların olduğu görülmektedir. Yurtta kalan ergenlerin bir kuruluşa gitme durumu % 9.74 oranında iken ailesi yanında kalan ergenlerde bu oran % 22.91 olarak bulunmuştur. Ailesi yanında kalan ergenlerde bir kuruma gitme eğilimi oransal olarak yurtta kalan ergenlere göre daha yüksektir.

Cılga (1983)' nın araştırma bulgularına göre gençlerin sosyal çevre ile ilişkileri, oldukça düzensiz ve yetersiz koşullarda gelişmektedir. Gençler sosyal çevreye açılma olanağı bulamamaktadırlar. Bu durum, yurt yönetiminin ve ailenin yönlendirme biçimine bağlanmaktadır. Gençler, kültür-sanat etkinliklerinden ve belirli kuruluşların hizmetlerinden yararlanma olanağı bulamamaktadırlar. Bu koşullar, gençlerin sosyalleşme süreçlerini daha sınırlı ilişkiler içinde ve daha kısıtlı olanaklarla yaşamaları sonucunu doğurmaktadır.

Çocuk evlerinin yuva ve yurtlara göre çocukların arkadaş ilişkileri ve toplumsallaşmaları konusunda çok daha iyi boyutta olması ile birlikte sevgi evleri de yuva ve yurt ortamına göre daha iyi durumda olduğu değerlendirilmektedir. Çocuk evi

ve sevgi evleri modeli ile çocukların toplumsal dışlanmalarının kısmen de olsa azalacağı düşünülmektedir. Sevgi evlerinde iki ya da üç çocuğun bir odayı paylaşması, mutfağın, çocuklara uygun banyoların bulunması ve en fazla 10- 12 çocuğun bağımsız bir evde kalması çocukların arkadaş ilişkilerinde ve toplumsal hayata hazırlanmasında şüphesiz daha uygun ortamlardır. Çocukların kurum bakımında yaşamış olduğu önemli sorunlardan biriside akran baskısı olarak görülmektedir. Çocukların yaşıtları tarafından isteyip istememesine bakılmaksızın bir şeyi yapma yada bir şey yapmaktan alıkoyulması için zorlanması olarak karşılaşılan bu sorunun sevgi evleri modeli ile daha azalacağı düşünülmektedir.

1.6.5. Sevgi Evlerinde Kalan Çocukların Kendine Güvenleri

Literatürde, çocuğun özgüveninin gelişiminde genellikle ailenin önemli bir yeri olduğu kabul edilmektedir. Aile bakımından yoksun çocuklarda ailenin yerine kuruluşta çalışan personel geçmektedir. Burada hiç kuşkusuz meslek elemanları başat bir rol oynamaktadırlar.

Grossman (2008) çocuklarda kendine güven duygusunun bir inşa süreci neticesinde oluştuğunu, bunun özellikle üç yaşından itibaren çocukların kendi başına iş yapma becerilerinin gelişmesiyle ilgili olduğunu söyler. Bu bağlamda çocukların yetişme ortamlarının onları seçme çeşitliliği sunmasının önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Korunma ihtiyacı olan çocukların bağımsız davranma ve üreticilikte bireyselleşmeleri, öncelikle çocukların kendilerine özgü bir mekânın olmasına bağlıdır. Çocukların mekânsal olarak dışlanmalarını engelleyecek bir yapının oluşturulması için değişik projelerin geliştirilmesi bilimsel ve akademik kamuoyunda tartışmaya açılmalı, kışla tipi olmayan mekânların ağırlık kazanması teşvik edilmelidir. Mevcut kışla tipi yetiştirme yurt binalarının, çocukların bireyselleşmesi için uygun fiziksel ve mekânsal bir zemin hazırlamaktan uzak olduğu söylenebilir. Her çocuğa ayrı bir mekân verilmesi, çok pratik gibi görünmese de, en azından mekânı paylaşan kişi sayısının düşürülmesi bir çözüm olarak değerlendirilmelidir (Kalaycı, 2007, s. 410-411).

Ünlü (1987), çalışmasında kurum bakımı hizmetinin korunmaya muhtaç çocuklar için yasal olarak öngörülen esas ve amaçlar doğrultusundaki hedeflere ne ölçüde ulaştığını araştırmıştır. Bu amaçla kurum bakımının sona erme aşamasında olan 18 yaşındaki korunmaya muhtaç gençlerin ne kadar kendilerine güvendikleri, ne kadar kendilerine inandıkları ve iş- meslek sahibi olmak üzere nasıl bir hazırlık içinde oldukları araştırılmıştır. Bu çalışmada belirlenen sınıflara göre korunmaya muhtaç gençlerin kendine güven ve kendine inançları düzeylerine göre gruplandırılmıştır. Böylece denence sınamaları sonucunda, kurum bakımının korunmaya muhtaç gençlerin kendine güven, kendine inanç ve iş-meslek sahibi olmaya hazırlıkları açısından hedeflerine yeterince ulaşamadığı sonucu saptanmıştır.

Şenocak (2005, s. 224-225), korunma ihtiyacı olan çocuklara bakım imkânı sağlayan yetiştirme yurtlarının çocuk politikalarına olan etkilerinin ortaya konulmasını amaçladığı çalışmasında, İstanbul'da hizmet veren üç yetiştirme yurdunda korunma altında bulunan 156 çocukla görüşme yapmıştır. Çocuklar, genel olarak yurt koşulları ve hizmet kalitesinden memnun olduklarını belirtmişlerdir. Çocukların % 43,6'sı 'yurtta beceri ve yeteneklerinizi geliştirecek bir ortam mevcut mu' sorusuna hayır cevabını vermiş, % 10,3'ü ise kısmen yurdun böyle bir ortama sahip olmadığını belirtmişlerdir. Ankete katılanların % 46,2'si ise yurt ortamını yeterli bulmaktadırlar. Yaşam koşulları ve hizmet kalitesi yeterli görülen yetiştirme yurtları, bazı eksikleri bulunsa dahi, korunma ihtiyacı olan çocuklar tarafından kendileri için en iyi bakım yöntemi olarak değerlendirilmektedir. Çocukların % 50,6'sı kurum bakımını, %29,5'i aile yanına verilmeyi, % 19,9'u da evlat edinilmeyi kendileri için en iyi bakım yöntemi olarak nitelendirmiştir.

Sevgi evleri hizmet modeli ile ortak mekânı paylaşan çocuk sayısının düşürüldüğünü, ortak mekânların daha aza indirildiğini, çocuğun bireyselliğinin daha ön planda tutulduğu görülmektedir. Buradan hareketle korunma ihtiyacı olan çocukların kendine güvenleri ve bağımsız bir iş yapabilme becerilerinin bu model aracılığı ile daha iyi olduğu söylenilebilir. Bir aile sistemi içerisinde kaldıktan sonra çocuk koruma sistemine gelen çocukların kuruluşa uyumlarının kışla tipi kuruluşlara göre daha kolay olacaktır.

1.6.6. Sevgi Evlerinde Kalan Çocukların Bağımsız Bir İş Yapabilme Durumları

Çocukların bağımsız iş yapabilme becerileri, çocukların herhangi bir desteğe ihtiyaç duymadan bakımlarının sağlandığı kurumlarda bir işi kendilerinin yapabilmesi şeklinde tanımlanabilir. Çocukların bağımsız iş yapabilme becerilerinin çocukluk döneminde gelişmesi toplumsal hayata katılımlarında kolaylaştırıcı bir rol oynayacağı değerlendirilmektedir.

Koruma altındaki çocukların bağımsız yaşama yeteneklerini geliştirebilmek için eğitim kadar başarılarını arttırıcı çalışmalarında yapılması gerekmektedir. Kuruluş yaşamında çocukların becerilerini geliştirici (parasını harcamayı bilmek, yemek yapabilmek, çamaşır yıkamak vb) fırsatların oluşturulması önem taşımaktadır. Bu çocukların 18 yaşında kuruluştan ayrıldıktan sonra bağımsız yaşama konusunda zorluklar yaşamaktadırlar (Çetin, 2010, s. 7).

Sevgi evleri hizmet modelinde çocukların gerçek bir yaşamda yaşam koşullarında bulunan imkânların önemli bir kısmının bulunduğu görülmektedir. Kışla tipi kuruluşlarda tek bir mutfak olduğu halde bu modelde her evde ayrı mutfak bulunmaktadır. Çocukların istemeleri durumunda yemek yapmaya katkıda bulunabilecekleri, günün her saatinde mutfağa ulaşabildikleri bilinmektedir. Kışla tipi kurumda tek bir mutfak olması ve günün sadece belirli saatlerinde ulaşılması bir dezavantaj iken burada bu durum bir avantaj olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine kışla tipi yuva ve yurtlarda çocukların çamaşırları tek bir merkezde yıkanırken burada her evde çamaşır makinası bulunmakta çocuklar yıkama işlemini görmekte ve yaş durumuna göre bu hizmete katılabilmektedirler.

Korunma altındaki çocukların, günlük yaşam aktivitelerine katılımlarının sağlanmasının birçok yolu bulunmaktadır. Örneğin yemeklerin seçilmesine ve hazırlanmasına katılmak iyi bir fırsat yaratabilir. Çocukların, günlük yaşamlarında seçimler (örneğin giyeceği giysi, izleyeceği film vb.) yapma haklarına saygı gösterilmesi katılımcı bir kişilik oluşturmaları bakımından önem taşımaktadır (Karataş ve Acar 2008, s. 41). 2828 sayılı yasa, 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve bir önceki ve hala yürürlükte olan 2828 sayılı yasanın temel ilkeleri,

çocukların topluma kazandırılmaları ve kendilerine yeterli bireyler olmalarını hedeflemektedir. Bu hedefler doğrultusunda korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik politikalarında çocuk eksenli yeni hizmet modelleri geliştirilmektedir. Burada temel amaç çocukların kendilerine güvenen bireyler olarak yetişmeleridir

1.7. KORUNMA İHTİYACI OLAN ÇOCUKLARA YÖNELİK YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Sevgi evleri hizmet modeli Türkiye de son on yılda gelişen bir hizmet modeli olmakla birlikte bu hizmet modeline ilgili araştırmalar yeni yeni yapılmaya başlanmıştır. Bu nedenle bu çalışmanın konusu ile ilgili daha önceki yapılan çalışmalarda kışla tipi çocuk yuvası ve yetiştirme yurdu hizmet modeline yönelik yapılan araştırmalardan özellikle fiziki yapıdan kaynaklı sorunları ela alan araştırma sonuçlarına değinilmiştir.

Cılga (1983)'nın Ankara'da iki yetiştirme yurdunda kalan 12- 18 yaşındaki 154 ergenle yaptığı ailesi yanında yaşayan çocuklarla karşılaştırmayı da içeren araştırmasında, yetiştirme yurdunda kalan çocukların ilişki dinamiklerine ilişkin şu bulgulara ulaşıldığı görülmektedir: Yurtta kalan ergenler arasında önemli bir grubun aileleriyle ilişkilerini düzenli sürdürdüğü saptanmıştır. Kız yetiştirme yurdunda kalan kızların % 69,2'si ve erkek yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin % 53,4'ü aileleriyle ilişkilerini sürdürmektedirler. Aileleriyle ilişkilerini düzenli sürdürenlere bakıldığında daha çok korunma öncesinde ailesi yanında yaşayanlar olduğu görülmektedir. Korunma ihtiyacı olan çocukların yetişme sürecinde aile ile ilişkileri devam etmektedir. Akraba ve komşularla ilişki yönünden ailesi yanında yaşayan ergenlere göre, yurtta kalan ergenler önemli farklılıklar göstermektedirler. Yurtta kalan ergenlerden komşu ya da akrabalarıyla ilişkisi bulunmayan ergenlerin oranı % 11.68'dir. Ergenlerin akraba ve komşuları ile ilişkilerinin olması, korunma öncesinde aile yanında yaşamayla ilişkili olduğu bulunmuştur. Korum bakımına alınmadan önce ailesi yanında yaşayanların, yurt yaşamında akraba ve komşularıyla ilişkilerinin yüksek oranda olduğu görülmektedir. Ailesi yanında kalan ergenlerin yakınlarıyla ilişki kurmak için, ailelerinden büyük oranda yardım gördükleri gözlenmiştir. Yurtta kalan ergenlere yurt yönetiminin yardımcı olma düzeyi (%42,21) düşük oranda bulunmuştur. Yurdun gençleri geldikleri

sosyal çevre ile etkileşime yönlendirici çabalarının aileye göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Ailede ve yurtta kalan ergenler arasında aynı yaşlardaki kişilerle arkadaş olma eğilim yaygındır.

Karataş (1987, s. 168) yaptığı çalışmada sosyal hizmet kurumuna çocuklarını vermek üzere başvuran müracaatçıların önemli bir kısmının ekonomik nedenler ile çocuklarını vermek istediklerini belirtmektedir. Bu nedenle kuruma başvuran çocukların ekonomik nedenler ile kurum bakımına alınması yerine, ailelerin ekonomik olarak desteklenmesi ve mesleki çalışmalarla yönlendirilmesinin daha rasyonel bir uygulama olacağını belirtmektedir.

Saral-Şahin (1990), Samsun Çocuk Yuvası'nda 3-12 yaş arasındaki çocuklarda görülen davranış sorunlarını, çocuğun bireysel özellikleri, kurum öncesi yaşantıları ve kurum bakımı deneyimi açısından ele alarak araştırmış; ayrıca bu sorunları, ailesiyle yaşayan çocukların davranış sorunlarıyla karşılaştırmıştır. Yuva çocuklarında aileleri yanında kalanlara göre yalan söyleyen, huysuz, geçimsiz ve saldırgan olan, hiperaktif, istifçi, çalma davranışı bulunanların daha çok sayıda olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kurum bakımının sağlıklı kişilik gelişimini büyük ölçüde engelleyebileceği bulgusu saptanmıştır.

Gökçearslan (2003)'ın Ankara Atatürk Çocuk Yuvası ile İzmir Barbaros Çocuk Köyünde, kışla bakım modeli ile grup evi bakım modelini hizmet kalitesi ve çocuk hakları çerçevesinde karşılaştırılmasına yönelik yapmış olduğu araştırmada; grup evi modeli olan Barbaros Çocuk Köyünde kardeşlerin bir arada kalabildiği buna karşılık Atatürk Çocuk Yuvasında kardeşlerin bir arada kalamadığı bulgusuna ulaşmıştır. Atatürk Çocuk Yuvasında çocukların büyük çoğunluğunun arkadaşlarıyla sorun yaşadığı ve sorunlarını şiddet kullanarak, konuşarak ve öğretmenine söyleyerek çözmeye çalıştığı, Barbaros Çocuk Köyündeki çocukların ise daha çok konuşarak çözmeye çalıştığı saptanmıştır. Barbaros Çocuk Köyünde kalan çocuklar, Atatürk Çocuk Yuvasında kalan çocuklara oranla yaşadıkları yerden daha çok memnun oldukları, sonucuna ulaşmıştır.

Gürsoy ve arkadaşlarının (2006) Kayseri ilinde kız yetiştirme yurdunda kalan 50 ve liseye devam eden 50 kız ergen ile yaptığı çalışmada yetiştirme yurdunda kalan ve

kalmayan kız ergenlerin yalnızlık düzeyi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<.01$). Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin yalnızlık düzey puan ortalamalarının yetiştirme yurdunda kalmayan ergenlerden yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kalaycı (2007)'nın Tokat ilinde yetiştirme yurdunda kalan çocuklarla yaptığı çalışmada; araştırmaya katılan örneklem grubunun yaklaşık yarısının, arkadaşlık konusunda çok başarılı olmadıklarını ve kuruluşa daha önce bir kurum değiştirerek (%34,7) yurda geldikleri bulgusu saptanmıştır. Yurtta kalan bir çocuğun en büyük sıkıntılarından birisi 'yurtlu çocuk' veya 'yurtta kalan çocuk' tanımlamasıyla betimlenmeleridir. Çocukların dörtte üçünün akrabaları ile görüşmelerine devam ettiği dikkat çekmektedir. Yurtta kalan çocukların sosyalleşme süreçlerinin daha sıkıntılı bir süreç yaşadıkları dikkat çekmektedir. Bu çalışmada ergenlerin sosyal dışlanma riski yaşamalarını etkileyen önemli faktörlerden birinin ziyaretçilerinin gelmesi ya da izinli gitme durumu olduğu görülmüştür. Ergenlerin önemli bir kısmı tatillerini aileleri ile birlikte geçirmektedir.

Uslu (2011) araştırmasında, koruma ve bakım altında bulunan 4- 18 yaş grubu çocuk ve ergenlerin davranış ve duygusal sorunları ile yararlandıkları yatılı bakım modelleri arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamaktadır. Araştırmanın sonucunda, koruma ve bakım altında bulunan çocuk ve ergenlerin, duygusal ve davranış sorunlarının toplam problemde ailedeki çocuk sayısı, korunma altına alınma nedeni, yararlanılan hizmet modeli, mevcut hizmet modelinden yararlanma süresine, göre farklılaştığı ve yararlanılan hizmet modeli ile cinsiyet, yaş, korunma altına alınma nedeni ve mevcut hizmet modelinden yararlanma süresi arasında ilişki olduğu saptanmıştır.

Akgün, Subaşı ve Kublay (2012)'ın yetiştirme yurdunda kalan 16-18 yaş grubundaki ergenlerin anksiyete düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yaptıkları çalışmada, ergenlerin yakınlarıyla görüşme durumu, yakınları dışında bireylerle görüşme durumu, kurumda kalmaya bağlı sorun yaşama, madde kullanma, geleceğe ilişkin anksiyete yaşama durumu incelenmiştir. 106 ergenle yapılan bu çalışmada başlıca sorun orta düzeyde anksiyeteye sahip oldukları başlıca sorun olarak saptanmıştır. Ayrıca, çevresiyle sınırlı ilişkide bulunan ergenlerin anksiyete düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Yıldırım (2013) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın amacı; çocuk hakları sözleşmesinin bütüncül bakış açısıyla toplumsal koruma sistemi içinde çocuk evinde kalan çocukların çevreleriyle kurdukları ilişkilerin dinamiklerini ortaya koymaktır. Bu amaçla çocuk evinde kalan çocukların sosyo-demografik özellikleri ve korunma süreçlerine ilişkin veriler toplanmış ve çocukların aileleri, çocuk evi sistemi içindeki ve ev dışındaki sistemlerle ilişkileri, katıldıkları sosyal faaliyetler ve çocuk evlerinin fiziksel koşulları aile yanında kalan çocukların durumları ile karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Araştırmada hem nicel hem de nitel tasarımı içeren karma araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmanın nicel bölümünde İzmir'de çocuk evinde kalan12-18 yaş arası 101 çocuğa ve kontrol grubu olarak da İzmir'de devlet okulunda eğitimine devam eden 12-18 yaş arasındaki 142 aile yanında yaşayan çocuğa araştırmacının geliştirdiği görüşme formu uygulanmıştır. Çocuk evinde kalan çocukların % 77,2'sinin ebeveyninin her ikisinin de hayatta olmasına rağmen korunma altına alındığı bulgusu dikkat çekmektedir. Buna rağmen çocukların % 51,1'i annesi ile ve % 45,1'i ise babası ile görüşmediğini belirtmişlerdir. Çocuk evi ve aile yanında yaşayan çocukların neredeyse eşit düzeyde komşuları tarafından tanındığı görülmektedir. Çocuk evinde kalan çocukların evde aile yanında yaşayan çocuklardan daha fazla sorumluluk aldığı, çocuk evi ortamının aile ortamından çok daha kurallı bir ortam olduğu ve çocuk evinde kalan çocukların daha sık cezalandırıldığı görülmektedir ($p<0,05$). Çeşitli sosyal ve sportif faaliyetleri gerçekleştirme de her iki grup da birbirine yakın oranlara sahipken, akranlarla dışarıda yapılan etkinliklerin aile yanında yaşayan çocuklarda daha fazla yapıldığı görülmüştür.

Araştırmanın nitel bölümünde ise daha önce kurum bakımında da kalmış olan 17 çocukla görüşülmüştür. Bu çocukların 2/3'ü çocuk evinin kurum bakımından daha iyi bir hizmet olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca çocukların çevreleriyle kurdukları ilişkileri görebilmek açısından her çocukla bir çevre haritası oluşturulmuştur. Sonuç olarak, çocuk evi sisteminin çocuğun sağlıklı gelişimi için kurum bakımından daha iyi bir alternatif olabileceği düşünülmekle birlikte işleyiş şekliyle çocukların sosyal ilişkilerinin istenilen düzeye ulaştırılması için yeterli olmadığı görülmüş olup bu işleyişe yönelik bir model önerisi geliştirilmiştir.

Bilimsel alanda yapılan bu çalışmalar hiç şüphesiz uygulayıcılar tarafından da görülmüştür. Özellikle 1990'lı yıllardan sonra kışla tipi bakıma alternatif yöntemlere doğru küçük fakat anlamlı adımların atıldığı görülmektedir. Bursa ili Sırameşeler çocuk yuvası bu gün uygulaması yaygınlaşmış olan sevgi evleri tarzı bir yapıya sahiptir. 1999 yılı Marmara depremi sonrası Kocaeli Gölcük ilçesi saraylı çocuk köyü ise tam anlamıyla sevgi evleri yaklaşımı ile inşa edildiği ve hizmete verdiği görülmektedir. Aile yanında bakım, çocuk evleri ve çalışmada ayrıntılı olarak incelenen sevgi evleri ise 2005 yılından itibaren yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir.

1.8. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Çocukların bakım, korunma ve desteklenme süreçlerinde temel sorumluk aile yani ebeveynlere düşmektedir. Ailenin çocuğun bakımı ve korunmasına yönelik işlevini yerine getirememesi durumunda, çocuğun bakım ve korunma ihtiyacının bir şekilde karşılanması gerekmektedir. Ebeveyn yoksunluğu veya ebeveynlerin bakım ve koruma işlevlerinin sınırlılığı, çocukların korunma ihtiyacı olma durumuna yol açmaktadır. Ebeveyn yoksunluğu ya da ebeveynlerin çocukları korumada yetersiz kalmaları durumunda, ülkelerin çocuk koruma sistemleri devreye girmektedir.

Korunma ihtiyacı olma durumu, gelişim alanlarından biri veya birkaçının risk altında olmasıyla ortaya çıkmaktadır. Bu durum karşısında devlet farklı kurumlarıyla çocuğun bakım ve korunma ihtiyacını karşılamaya çalışmaktadır. Dünyada olduğu gibi, ülkemizde de korunmaya muhtaç çocuklara götürülen kurum bakımı hizmetinin çocuğun gelişimi üzerinde birçok olumsuz etkisinin olduğu görülmüş ve çocuğun ailesiyle birlikte yasamasının, onun en temel hakkı olduğu düşüncesi gündeme gelmiştir. Bu kapsam da çocukların aile yanında desteklenmelerine yönelik çalışmalara ağırlık verilmeye başlanmıştır. Tüm bu anlayış değişikliklerine rağmen, ülkemizde halen daha en yaygın uygulanan hizmet modeli kurum bakımıdır. Korunma ihtiyacı olan çocuklara Cumhuriyet dönemi sonrası uzunca bir süre kışla tipi binalarda yatılı kurum bakımı hizmeti sunulmuştur. Literatür incelemesinde de görüldüğü gibi, özellikle 1980'li yıllardan sonra korunmaya muhtaç çocuklara yönelik yatılı kurum bakımına yönelik alternatiflerin tartışıldığı görülmektedir. Bu doğrultuda kurum bakım

anlayışında son yıllarda bir değişim yaşanmıştır. Bu değişim korunma ihtiyacı olan çocukların sevgi evlerinde bakımları anlayışının önem kazanması olmuştur.

Bu kapsamda, 2004 yılından itibaren çocukların gelişiminin daha sağlıklı olacağı düşünülerek, çocuk evi, sevgi evi ve aile yanında destek hizmet modelleri sunulmaya başlanmıştır. Sevgi evleri ve çocuk evlerinin açılması ve korunma ihtiyacı olan çocukların bu kuruluşlardan faydalanmaları yoluna gidilmiştir. Her iki bakım modelinde temel amaç çocuğun yüksek yararını sağlamaktır. Sevgi evleri bakım modelinde çocukların beklentilerinin ne ölçüde karşılandığı ve bu modelin geliştirilmesi için neler yapılması gerektiği bu araştırmanın temel sorununu oluşturmaktadır.

Yatılı sosyal hizmet kuruluşlarının çocuklar üzerindeki örseleyici etkileri birçok bilimsel araştırma ile ortaya konulmuş bir gerçektir. Buradan hareketle kışla tipi kurum bakımına bir alternatif olarak sevgi evleri hizmet modeline geçilmiştir. Ancak bugüne kadar bu geçiş sürecinin ve yeni modelin alanda çalışan personel tarafından nasıl değerlendirildiğine ilişkin araştırma yok denecek kadar azdır. Bu nedenle sevgi evinde kalmayla ilgili olarak çocuk refahı alanında çalışan personelin bu hizmetleri değerlendirmelerini içeren araştırmaların bulunmaması hizmetin geliştirilmesinin önünde de bir engel teşkil edebileceği düşünülmektedir. Bu alanda çalışan personelin sevgi evleri modeli ile çocuklara sunulan hizmeti nasıl değerlendirdiği, bu modelde yaşanılan sorunlar ve çözüm önerilerine yönelik değerlendirmeleri, bu modelin geliştirilmesine ışık tutacaktır.

Sevgi evleri modelinin amacına ulaşabilmesinde, uygulamada karşılaşılan sorunların, aksaklıkların ve çelişkilerin ortaya konulabilmesi ve bu sorunların giderilmesi için sevgi evleri modeline eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşılması gerekmektedir. Bu eleştirel bakış açısını elde etmenin bir yolu, çocuk koruma alanında çalışan personelin modele ilişkin görüş ve değerlendirmelerinin alınması ve yorumlanmasıdır.

Korunma ihtiyacı olan çocukların topluma sağlıklı bir şekilde katılımlarının sağlanması temel haklarıdır. Sevgi evleri modelinin, çocukların psiko-sosyal ve akademik gelişimlerine yönelik ihtiyaçlarının ne ölçüde karşılandığı, bu alanda çalışan personel tarafından nasıl değerlendirildiği merak edilmiştir.

Bu doğrultuda, çocuk refahı alanında çalışan personelin sevgi evleri modelinin; çocukların akademik ve sosyal gelişimine katkıları, arkadaş ilişkileri, toplumsal kurallara uyma durumları, bağımsız bir iş yapabilme becerileri, kendine güvenleri, uygulamada karşılaşılan sorunlar ve hizmetin geliştirilmesine yönelik önerilerin şimdiye kadar öğrenilmemesi bir sorun olarak nitelendirilmektedir. Araştırma bu temel doğrultusunda kurgulanmaya çalışılmıştır.

1.9. ARAŞTIRMANIN AMAÇLARI

Bu çalışmanın amacı, çocuk refahı alanında çalışan personelin, korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik kışla tipi bakım modeline alternatif olarak geliştirilen sevgi evleri hizmet modeline yönelik değerlendirmelerinin belirlenmesidir.

Araştırmanın amaçları soru cümleleriyle aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:

1. Personelin sosyo-demografik özellikleri nelerdir?
2. Personel sevgi evleri modeli ile diğer bakım modellerini nasıl değerlendirmektedir?
3. Personel sevgi evleri bakım modelinin çocukların sosyal gelişimlerine etkisini nasıl değerlendirmektedir?
4. Personel sevgi evleri bakım modelinin çocukların akademik başarılarına etkisini nasıl değerlendirmektedir?
5. Personel sevgi evleri bakım modelinin çocukların arkadaş ilişkilerine etkisini nasıl değerlendirmektedir?
6. Personel sevgi evleri bakım modelinin çocukların toplumsallaşmalarına etkisini nasıl değerlendirmektedir?
7. Personel sevgi evleri bakım modelinin çocukların kendine güvenlerine etkisini nasıl değerlendirmektedir?

8. Personel sevgi evleri bakım modelinin çocukların bağımsız bir iş yapabilme durumlarına etkisini nasıl değerlendirmektedir?

9. Personel sevgi evleri bakım modelinde mesleki çalışmalarını gerçekleştirebilme durumlarını nasıl değerlendirmektedir?

10. Personel sevgi evleri modelinin olumlu-olumsuz yönlerini nasıl değerlendirmekte ayrıca korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik çağdaş anlamda bakım modeline yönelik önerileri nelerdir?

1.10. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Uzun yıllardan beri korunma ihtiyacı olan çocukların mevcut bakım modelleri içerisinde, hangi bakım modelinde daha sağlıklı bireyler olarak yetişebileceğini saptama konusunda önemli çalışmalar yapılmıştır.

Korunma ihtiyacı olan çocukların daha sağlıklı topluma katılacakları anlayışı ile ortaya çıkan sevgi evleri modeli hızla yaygınlaşmaktadır. Türkiye'de son yıllarda korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik yapılan çalışmalar alanında zengin bir literatür oluşmasına karşın, yatılı kurum bakımı ve sevgi evleri arasındaki ilişkiye odaklanan bilimsel çalışmalar oldukça azdır.

Bu araştırma sonucunda, Türkiye'deki korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik bakım politikalarının etkileri personel ile yapılacak görüşmeler sonucu elde edilecek veriler; sağlıklı aile ortamına yakın kuruluşların oluşturulması ve çocukların buralarda korunabilmesinin yanı sıra, çocuk koruma sistemi içindeki çocuklara yönelik verilen hizmetlerin planlanmasına yön verebileceği, bu konuyla ilgili yapılacak diğer çalışmalara da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Diğer yandan çalışmada elde edilecek sonuçların, korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik sosyal hizmet uygulamalarında alanda çalışan personele ve akademisyenlere, bakım politikalarının geliştirilmesi yönünde çalışan uzmanlara ve yöneticilere önemli katkılar getireceği düşünülmektedir.

Personelin değerlendirmeleri sonunda, çocukların akademik gelişmelerinin, sosyal ilişkilerinin ve bu sosyal ilişkilerini etkileyen faktörlerin ortaya konulmasıyla daha sağlıklı nesillerin yetişmesi için yapılması gereken çalışmaların şekillenmesine katkı getirebilir. Araştırmanın sonuçlarının, bakım modelinin geliştirilmesi için ülkemizdeki başka kurum, kuruluş ve örgütlerle bağlantı kurulması yönündeki çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir. Araştırma sonuçlarının çocuk koruma sistemi içinde yer alan bakım modelinin geliştirilmesine yönelik politikaların yeniden ele alınmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

1.11. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma, Türkiye'deki tüm sevgi evleri hizmet modeli alanında çalışan personel ile yapılmak istenmiştir. Ancak maliyet, zaman ve ulaşım güçlükleri nedeniyle, araştırma kapsamına Ankara ASP İl Müdürlüğü ve sevgi evleri ile sosyal hizmet merkezlerinde görev yapan personelden; Sosyal Hizmet Uzmanı, Psikolog, Çocuk Gelişimcisi, Öğretmen, Sosyolog gibi meslek elemanları alınmıştır.

1.12. TANIMLAR

Personel: Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü ve bağlı sevgi evleri ile sosyal hizmet merkezlerinde çocuk koruma alanıyla ilgili olarak görev yapan Sosyal Hizmet Uzmanı, Psikolog, Çocuk Gelişimcisi, Öğretmen, Sosyolog olarak çalışan meslek elemanlarıdır.

Çocukların Bağımsız İş Yapabilmeleri: Çocukların bağımsız yeteneklerinin gelişmesi için herhangi bir desteğe ihtiyaç duymadan bir işi kendilerinin yapabilmesidir.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmada tarama modeli kullanılarak, Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü ve bağlı sosyal hizmet merkezleri ile sevgi evlerinde görevli personelin sevgi evleri modeline yönelik değerlendirmeleri saptanmaya çalışılmıştır.

Tarama modelleri " geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan onu uygun bir biçimde gözleyip belirleyebilmektir" (Karasar, 1994, s. 77). Bu çalışmada da personelin sevgi evlerine yönelik görüşleri ve değerlendirmeleri olduğu gibi hiçbir değişikliğe uğramadan incelenmiştir.

Bu çalışmada çocuk refahı alanında çalışan personelin sevgi evleri modelinin; çocukların akademik ve sosyal gelişimine katkıları, arkadaş ilişkileri, toplumsal kurallara uyma durumları, bağımsız bir iş yapabilme becerileri, kendine güvenleri, uygulamada karşılaşılan sorunlar ve önerileri belirlenmeye çalışılmıştır.

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evreni, Türkiye'de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığında çocuk refahı alanında görev yapan personeldir. Ancak bu evrene ulaşılamadığından (zaman, finans, insan gücü vb. nedenlerle) bir çalışma evreni seçilmiştir. Bu çalışma evreni ise, Ankara ASP İl Müdürlüğü ve sevgi evleri ile sosyal hizmet merkezlerinde çocuk koruma

alanında görev yapan personeldir. ASPB Personel Dairesi Başkanlığı'ndan alınan verilere göre, çalışma evrenindeki personelin sayısının 120 olduğu öğrenilmiştir. Söz konusu personelin tamamı ele alındığından araştırmada örneklemeye gerek duyulmamıştır. 120 personelin tümüne ulaşılmaya çalışılmış, ancak 5 personelin iş yoğunluğu nedeni ile gönüllü katılımı kabul etmemesi, 7 personelin ise raporlu ve görevli olması nedeniyle 108 kişiye ulaşılmıştır.

2.3. VERİ TOPLAMA ARACI

Bu araştırmada veriler araştırmacı tarafından yapılandırılmış ve araştırmanın genel amacına uygun olarak hazırlanmış **görüşme formu** aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme formunun oluşturulması amacıyla, öncelikle Türkiye'de sosyal hizmetler, çocuk refahı, çocuk koruma politikaları ve sevgi evleri modeline yönelik ilgili literatür ve mevzuat taraması yapılmıştır. Ayrıca, Avrupa'da sosyal hizmetler ve sosyal yardımlarla ilgili son yıllardaki yaşanan gelişmeler ve tartışmalar incelenmeye çalışılmıştır.

Literatür taraması yapıldıktan sonra sevgi evleri hizmet modeline yönelik personelin değerlendirmeleri için, araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu, hem kapalı hem de açık uçlu olmak üzere toplam 39 sorudan oluşmuştur.

Görüşme formunda, çocuk refahı alanında çalışan personelin sosyo-demografik özellikleri, çalışma hayatı ve çocuk koruma alanında çalışmaktan memnuniyet ile ilgili sorular yer almaktadır. Sonra çocuk refahı alanında çalışan personelin sevgi evleri modelinin kışla tipi bakıma alternatif olma durumu, sevgi evleri modeli ile diğer bakım modellerinin karşılaştırılması ve sevgi evlerinin fiziki özelliklerine yönelik sorular yer almaktadır. Ayrıca; sırasıyla sevgi evleri modelinin çocukların sosyal ve akademik gelişimlerine etkisi, sevgi evleri modelinin çocukların arkadaş ilişkileri ve toplumsallaşmalarına etkisi ile çocukların kendine güvenleri ve bağımsız bir iş yapabilme durumlarına etkisine yönelik personelin değerlendirmelerine yönelik sorular yer almıştır. Görüşme formu, personelin mesleki çalışmalarını gerçekleştirebilme durumları ve sevgi evlerine yönelik genel değerlendirmeleri ve yeni model önerisi soruları ile sonlandırılmıştır.

Literatür taraması sonrasında hazırlanan "Görüşme Formu"nun ön denemesi yapılmıştır. Ön deneme, Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü ve bağlı sevgi evleri ile sosyal hizmet merkezlerinde görev yapan farklı meslek gruplarından toplam on kişiye uygulanmıştır. Ön deneme süreci personel ile birebir görüşülerek yapılmış ve personelin hazırlanan sorulara yönelik görüşleri de dikkate alınarak görüşme formu geliştirilmiştir. Ön deneme yapıldıktan sonra, görüşme formu tekrar gözden geçirilerek, içerik ve biçim yönünden yeni düzenlemeler yapılmış ve görüşme formuna son şekli verilmiştir.

2.4.VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Hazırlanılan görüşme formu, gönüllü katılım yazısı, araştırma ile ilgili genel bilgiler hazırlanarak, Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonuna müracaat edilmiştir. Etik Komisyonundan araştırmayı gerçekleştirmek için gerekli izin alınmıştır. Etik komisyon izin onayı araştırmanın ekinde sunulmuştur. ASPB Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığından araştırmayı gerçekleştirebilmek için izin talebinde bulunulmuş ve gerekli izin alınmıştır.

Gerekli izin alındıktan sonra, Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü ve bağlı sevgi evleri ile sosyal hizmet merkezlerine gidilmiştir. Bu kurum ve kuruluşlarda görev yapan personel ile yüz yüze görüşülerek araştırma anlatılmıştır. Gönüllü katılım formunda da belirtildiği üzere araştırmaya katılımın gönüllük esasına dayandığı açıklanmıştır. Veri toplama sürecinde personelin iş yoğunluğu dikkate alınarak uygun zamanlarında görüşme yapılarak veriler toplanmıştır. 5 personel iş yoğunluğu 7 personel ise raporlu/görevli olması nedeniyle araştırmaya katılamamıştır.

2.5. VERİLERİN İŞLENMESİ VE ÇÖZÜMLENMESİ

Görüşme formlarının personele uygulanmasından sonra elde edilen bilgiler SPSS 20.0 paket programına işlenmiştir. Daha sonra SPSS 20.0 versiyonu aracılığı ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular sayı, yüzde ortalama ve iki kategorik değişken arasındaki anlamlılığın test edilmesinde kullanılan X^2 ile yorumlanmıştır.

2.6. SÜRE VE OLANAKLAR

Araştırma Ocak 2015- Mayıs 2015 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Araştırmanın tüm giderleri araştırmacı tarafından karşılanmıştır.

BÖLÜM 3

BULGULAR VE YORUM

Araştırma sonunda elde edilen bulgular sekiz temel başlık altında ele alınmıştır. Birinci bölümde; çocuk refahı alanında çalışan personelin sosyo-demografik ve çalışma hayatıyla ilgili bazı özellikleri yer almaktadır. İkinci bölümde ise çocuk refahı alanında çalışan personelin sevgi evleri modeline yönelik değerlendirmeleri ele alınmıştır. Sevgi evleri modelinin çocukların sosyal ve akademik gelişimlerine etkisi, sevgi evleri modelinin çocukların arkadaş ilişkileri ve toplumsallaşmalarına etkisi ile çocukların kendine güvenleri ve bağımsız bir iş yapabilme durumlarına etkisine yönelik personelin değerlendirmeleri ele alınmıştır. Personelin mesleki çalışmalarını gerçekleştirebilme durumları ve sevgi evlerine yönelik genel değerlendirme ile sonlandırılmıştır.

3.1. PERSONELİN SOSYO DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Aşağıda, araştırma kapsamında bulunan çocuk refahı alanında çalışan personelin tanınmasına yönelik bulgular; çocuk refahı alanında çalışan personelin sosyo-demografik özellikleri ve çalışma hayatıyla ilgili özellikleri başlığı altında sunulmuştur.

Bu çerçevede çocuk refahı alanında çalışan personelin, yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, mesleği, kıdemi, çocuk koruma alanında kaç yıldır çalıştığı, çalıştığı kurum ya da kuruluş ve çocuk koruma alanında çalışma durumundan memnun olma durumları ele alınmıştır. Bu bulgular araştırma kapsamındaki çocuk refahı alanında çalışan meslek elemanlarının özelliklerinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacağı düşüncesiyle aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3: Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Yaşları

	Minimum	**Maksimum**	**Ortalama**
Yaş	24	60	40.10
Toplam	108		

Çocuk refahı alanında çalışan personelin ortalama yaşı 40.10, en düşük yaş 24 ve en yüksek yaş 60'dır. Araştırma kapsamındaki personelin büyük bir kısmının çalışma hayatında oldukça verimli dönem olarak kabul edilen bir yaş diliminde olduğu (40.10) söylenebilir.

Özeteş (2009, s. 81) 'in yapmış olduğu araştırmada da araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yaş ortalamasının 40. 3 olduğu ve Özeteş'in araştırmasındaki yaş bulguları ile bu araştırmadaki yaş bulgularının örtüştüğü görülmektedir.

Personelin yaş ortalaması bulgusundan yola çıkarak; araştırmaya katılan personelin orta yaş grubunda olmaları ve çoğunluğunun mesleki anlamda tecrübeli olması. sevgi evleri modeli ile diğer modelleri karşılaştırma olanağı sağlayacağı ve böylece sevgi evleri hizmet modelinin olumlu ve olumsuz yönlerinin daha gerçekçi ortaya çıkacağı değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, araştırmaya katılan personelin yaş ortalamasının 40.10 olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	**Sayı**	**%**
Kadın	65	60,2
Erkek	43	39,8
Toplam	**108**	**100,0**

Tablo 4'e genel olarak bakıldığında, çocuk refahı alanında çalışan personelin %60,2 si kadınlardan oluşurken %39,8'i erkeklerden oluşmaktadır.

Bilin ve arkadaşları (2011, s. 220) tarafından, Sosyal Hizmet Kurumu Çalışanlarında İs Memnuniyeti, Tükenmişlik ve Depresyon konulu yapılan araştırma bulguları ile bu araştırma bulguları yakınlık göstermektedir. Bilin ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmaya, 115 kişi katılmış olup, kadınların oranı %65 ve erkeklerin oranı ise %35'tir.

Çocuk refahı alanında daha fazla kadın çalışmasının nedenleri arasında çocuğun, fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan kolaylıkla incinebilir bir yapıya sahip olması, kadınların çocuklar konusunda daha hassas ve duyarlı olmasının etkisi olmuş olabilir.

Sonuç olarak, çocuk refahı alanında çalışan personelin çoğunluğunun kadınlardan oluştuğu görülmektedir.

Tablo 5: Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Medeni Durumu

Medeni Durum	**Sayı**	**%**
Evli	87	80,6
Bekâr	18	16,7
Boşanmış-Eşi Vefat Etmiş	3	2,8
Toplam	**108**	**100**

Çocuk refahı alanında çalışan personelin medeni durumları aynı zamanda iş ve aile ortamında yaşadığı sorunlara ve bu sorunlarla başa çıkma yeteneklerine etkide bulunabilmektedir. Araştırma kapsamındaki personelin büyük bir kısmının (n: 87; %80,6) evli olduğu saptanmıştır. Meslek elamanlarının %16,7 (n: 18)'sinin bekâr ve %2,8 (n:3)'nin dul-boşanmış ya da eşi ölmüş olduğu görülmektedir.

Bu sonuç, Özateş (2009, s. 90) tarafından yapılan araştırmaya katılanların %80'nin evli olduğu bulgusuyla paralel olduğu söylenebilir. Sonuç olarak, çocuk refahı alanında çalışan personelin büyük bir kısmı (n:87; %80,6)'sının evlilerden oluştuğu saptanmıştır.

Tablo 6: Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	**Sayı**	**%**
Lisans Mezunu	92	85,2
Yüksek Lisans	16	14,8
Toplam	**108**	**100,0**

Çocuk refahı alanında çalışan personelin % 85,2'si lisans mezunu iken % 14,8'i yüksek lisans mezunu personelden oluşmaktadır. Görüşme formunda doktora seçeneği bulunmasına rağmen personelin içerisinde doktora eğitimli herhangi bir personel bulunmamaktadır.

Sonuç olarak araştırmaya katılan personelin çoğunluğunun lisans mezunu (%85,2) olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 7: Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Unvan Dağılımları

Meslek	**Sayı**	**%**
Sosyal Hizmet Uzmanı	49	45,4
Öğretmen	30	27,8
Psikolog	15	13,9
Çocuk Gelişimcisi	12	11,1
Sosyolog	2	1,9
Toplam	**108**	**100,0**

Tablo 7'ye genel olarak bakıldığında araştırmaya katılan çocuk refahı alanında çalışan personelin yarıya yakını (%45,4) sosyal hizmet uzmanı iken % 27,8'i öğretmenlerden oluşmaktadır. Psikologlar % 13,9 ile üçüncü sırada, çocuk gelişimciler %11,1 ile dördüncü sırada, bu alanda en az sayıda çalışan personel ise sosyologlardır (n:2; %1,9).

Yaman (2008, s. 51)'ın 'Çeşitli Meslek Elemanlarının Sokakta Çalışan Çocuklar Sorununa İlişkin Görüşleri: Ankara ve İstanbul İlleri Örneği' konulu araştırmasına katılanların meslekleri ile bu araştırmaya katılan personelin meslekleri arasında yakınlık görülmektedir. Yaman'ın araştırmasına katılanlarda %42,5'inin sosyal hizmet uzmanı

%21,3'ünün öğretmen,%13,8'inin psikolog ve %7,5'nin çocuk gelişimcisi olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak araştırmaya katılanların çoğunluğunu sosyal hizmet uzmanları (n:49) ve öğretmenlerin (n:30) oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 8: Personelin Meslek Elemanı Olarak Çalışma Süresi

	Minimum	**Maksimum**	**Ortalama**
Çalışma Süresi	1	32	16.5
Toplam	**108**		

Çocuk refahı alanında çalışan personelin meslek elamanı olarak çalışma süresine bakıldığında en az süre ile çalışanın 1 yıl, en uzun süre çalışanın ise 32 yıl olduğu görülmektedir. Yüz sekiz meslek elemanının ortalama çalışma süresi ise 16.5 yıl olarak saptanmıştır.

Aldemir (2011, s. 54)'in 218 meslek elamanı ile yaptığı araştırma sonucunda meslek elamanlarının çalışma süreleri ile bu bulgu arasında bir paralellik olduğu görülmektedir. Aldemir tarafından yapılan araştırmada da en az çalışma süresinin 1 yıl, en uzun çalışma süresinin 35 yıl, ortalama çalışma süresinin de 10. 56 olduğu belirlenmiştir.

Sonuç olarak çocuk refahı alanında çalışan personelin meslek elamanı olarak çalışma süresi en az 1 yıl en çok 32 yıl ve ortalaması 16,5 yıl olarak saptanmıştır.

Tablo 9: Personelin Çocuk Refahı Alanında Çalışma Süresi

	Minimum	**Maksimum**	**Ortalama**
Çalışma Süresi	**1**	**30**	**16.5**
Toplam	**108**		

Tablo 9'da görülebileceği gibi araştırmaya katılanların çocuk refahı alanında çalışma süresi en az bir yıl ve en çok 30 yıl olduğu görülmektedir. Ortalama çocuk koruma alanında çalışma süresi 16.5 yıldır.

Işıkhan (2010, s. 199)'ın sosyal hizmet ve tükenmişlik konulu yaptığı araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının çalışma yılı bulguları bu araştırmanın bulguları ile yakınlık göstermektedir. Işıkhan'ın yapmış olduğu araştırmaya katılan 491 meslek elemanının ortalama çalışma süresi 11.58 yıl olarak bulunmuştur. Araştırma kapsamında bulunan meslek elamanlarının en az çalışma süresi 1 yıl, en uzun çalışma süresinin 34 yıl olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak personelin çocuk refahı alanında çalışma süresi ortalaması 16.5 yıl olarak bulunmuştur.

Tablo 10: Personelin Çocuk Refahı Alanında Çalıştığı Kurum/Kuruluşlar

Kurum/Kuruluş	**Sayı**	**%**
Sosyal Hizmet Merkezi	43	39,8
İl Müdürlüğü	38	35,2
Sevgi Evleri	27	25,0
Toplam	**108**	**100,0**

Araştırmaya katılan personelin % 39,8'i sosyal hizmet merkezlerinde % 35,2'si İl Müdürlüğünde iken % 25'i sevgi evlerinde görev yapmaktadır. 2010 yılında özellikle metropol kentler başta olmak üzere tüm illerde sosyal hizmet merkezi uygulamasına geçilmiş, yönetmelik 2013 yılında yayımlanmıştır. Burada amaç, koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici, rehberlik ve danışmanlık odaklı sosyal hizmetlerin, hizmete erişim kolaylığı esasıyla sosyal hizmet müdahalesinin ve takibinin gerçekleştirilmesi, hizmetlere ulaşılabilirliği artırmak şeklinde değerlendirilmektedir (Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği, 2013). Bu kapsamda il müdürlüklerindeki ve kuruluşlardaki personelin önemli bir kısmı sosyal hizmet merkezlerinde görev yapmaktadır.

Sonuç olarak, sosyal hizmet merkezi uygulaması ile birlikte il müdürlüğü ve kuruluşta görev yapan personelin sosyal hizmet merkezlerinde görev yapmaya başlamıştır. Tablodaki bulgulardan da görüldüğü üzere (%39,8) en fazla personelin sosyal hizmet merkezlerinde olduğu saptanmıştır.

Tablo 11: Personelin Çocuk Koruma Alanında Çalışmaya Yönelik Memnuniyeti

Memnun Olma Durumu	Sayı	%
Evet	96	88,9
Hayır	12	11,1
Toplam	**108**	**100,0**

Çocuk refahı alanı sosyal hizmet mesleğinin önemli alanlarından birisidir. Çocuk koruma sistemi de çocuk refahı alanında önemli bir yere sahiptir. Çocuk koruma alanında çalışan personelin %88,9'nun bu alanda çalışmaktan memnun olması, bu hizmetin arka planındaki önemli bir motivasyon olarak değerlendirilebilir. Çocuk koruma alanında çalışmaktan memnun olmayan personel ise %11,1 orandadır.

Işıkhan (2010, s. 202)'ın yapmış olduğu araştırma bulguları ile bu araştırma bulguları örtüşmektedir. Işıkhan'ın çalışmasında sosyal hizmet uzmanlarının genel olarak işlerinden doyum aldıkları, araştırmaya katılanların %34,4'ünün işlerini çok sevdiklerini ve genel olarak bakıldığında sosyal hizmet uzmanlarının işlerinden doyum aldıkları yönünde bir sonuca ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan personelin %88,9'u çocuk koruma alanından çalışmaktan memnun olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

3.2.PERSONELİN SEVGİ EVLERİ MODELİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde, öncelikle personelin çocuk koruma alanında hangi modelin çocukların sağlıklı gelişimine etki ettiği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla personelin çocuk koruma alanında sunulan modellerden hangisini tercih ettiği, sevgi evleri modelinin kışla tipi bakıma alternatif olma durumu ve sevgi evleri modelinin fiziki yapı olarak nasıl değerlendirdiklerine yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 12: Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Öncelikli Bakım Modeli Tercihleri

Bakım Modeli	**Sayı**	**%**
Çocuk Evleri	65	60,2
Sevgi Evleri	38	35,2
Yuva/ Yurt	5	4,6
Toplam	**108**	**100,0**

Tablo 12'ye genel olarak bakıldığında, kurum bakımı yönünden sevgi evleri hizmet modelini tercih edenlerin oranı %35,2 iken çocuk evlerini tercih eden personelin oranı %60,2 gibi yüksek bir oranı göstermektedir. Yuva –yurt diyenlerin oranı ise çok küçük bir orandadır.

2004 yılından itibaren çocuk koruma alanındaki kuruluşların çeşitlenmesi ve bu modeller arasında tercih yapılmaya başlanılması bu alandaki önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Tornacı (2008, s. 27)'ya göre, ev tipi kuruluş oluşturulmasına yönelik çok önemli bir yere sahip olan proje öncelikle sevgi evleri modeli olmuştur. Sevgi evleri hizmet modeli öncelikle bir proje olarak başlatılmıştır. Proje ile çocukların aile ortamına benzer yapı ve ilişki içerisinde sağlıklı ve kendine güvenen bireyler olarak büyümeleri ve topluma kazandırılmaları hedeflenmiştir. Bu bağlamda, sevgi evleri hizmet modeli çocuk evleri hizmet modelinin temelini oluşturmuştur.

Sonuçta Tablo 12'de görüldüğü üzere süreç içerisinde çocuk evleri modeli sevgi evlerine göre daha tercih edilir bir model olmuştur. Sevgi evleri ve çocuk evleri hizmet modelleri aynı tarihlerde uygulama sürecine başlamıştır. Çocuk evleri çocukların aile ortamına yakın bir ortamda yetişmeleri yönünde daha çağdaş bir uygulama olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 13: Personelin Sevgi Evleri Bakım Modelini Kışla Tipi Bakım Modeline Alternatif Olarak Değerlendirme Durumu

Alternatif Olarak Değerlendirme	**Sayı**	**%**
Evet	86	79,6
Hayır	22	20,4
Toplam	**108**	**100,0**

Çocuk refahı alanında çalışan personelin büyük bir çoğunluğu (n:86; %79,6) sevgi evleri hizmet modelini kışla tipi bakım modeline göre daha başarılı olarak değerlendirmektedir. Ancak 20,4'ü başarısız olduğunu düşünmektedir.

Yörükoğlu (1988, s. 34) korunma ihtiyacı olan çocuklar bir kurum tarafından bakılıp korunacak ise gerekli önlemlerin devlet tarafından alınması gerektiğini belirtmektedir. Çocuklar ile birebir çalışan bakım personeli sayısı arttırılarak, çocukların beş on kişilik gruplara ayrılması, çocukların gelişimine katkı sağlayacaktır. Çocuklar kışla tipi binalarda bakılmaları yerine, ayrı ayrı küçük evlerde barındırılmalı ve çocuğun günlük yaşamı normal aile yaşamına benzetilmelidir.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında da, kimsesiz, aile ve yakın çevresinde yaşaması riskli olan çocuklar yönünden aile dışında kurum bakımına yönelik alternatif bakım modellerinin geliştirilip yaygınlaştırılması vurgulanmıştır (DPT, 2000, s. 95).

Sonuç olarak araştırmaya katılan personelden %79,6'sının sevgi evleri hizmet modelini kışla tipi kuruluş bakımına alternatif bir bakım modeli olarak değerlendirmektedir. Yalnız 22 personel sevgi evlerini kışla tipi bakıma alternatif bir model olarak görmemektedir.

Tablo 14: Personelin Çocuklara Sunulan Bakım Modellerine Yönelik Değerlendirmeleri

Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Değerlendirmeleri	**Sayı**	**%**
Çocuk Evi Hizmeti Çocukların Sağlıklı Gelişimi İçin En Uygun Modeldir	81	54,3
Sevgi evi Hizmeti Çocukların Sağlıklı Gelişimi İçin En Uygun Modeldir	58	38,9
Çocuk Yuvası-Yetiştirme Yurdu Çocukların Sağlıklı Gelişimi İçin En Uygun Modeldir	10	6,8
Toplam (Birden fazla yanıt verilmiştir)	**149**	**100**

Araştırmaya katılan personelin %54,3'ü çocuk evi hizmet modelini, % 38,9'u ise sevgi evleri hizmet modelini çocukların sağlıklı gelişimi için uygun hizmet modeli olarak değerlendirmektedir. Araştırmaya katılanlardan az bir oranda (n:10; %6,8) personel çocuk yuvası ve yetiştirme yurdunu önermektedir.

Kurum bakım türlerinin etki analizi araştırmasındaki (ASPB- Gazi Üniversitesi, 2013, s. 63) "kurum bakım türlerine göre" çocukların sosyal gelişimlerinin betimsel veriler ile değerlendirilmesinde 395 kişi ile yapılan araştırmada ortaya çıkan bulgular ile bu bulguların örtüştüğü görülmektedir. Çocukların sağlıklı sosyal gelişimlerinin çocuk evlerinde tamamlar diyenler ilk sırada (n:162), sevgi evlerinde diyenler ikinci sırda (n:126) yuva/yurtta tamamlar diyenler ise (n:107) üçüncü sırada yer almaktadır. Korunma ihtiyacı olan çocukların öncelikli bakım modelleri; çocuk evi, sevgi evi ve yuva/yurt şeklinde olmuştur.

Toplum ile iç içe ve çoğunlukla bir apartmanın katlarından birinde yer alan ve diğer apartman sakinleri ile birlikte yaşamaya ve sosyalleşmeye imkan sağlayan model çocuk evleridir. Bir site içerisinde müstakil binalardan oluşan ve toplumdan soyutlanmış biçimde günlük faaliyetlerin ve ihtiyaçların karşılanmasının toplu bakım modelinde olduğu gibi sürdürüldüğü sevgi evleri karşılaştırıldığında; sosyalleşme ve aile ortamı sağlama gibi durumlarda beklenen faydayı sağlamadığı ve çok daha maliyetli bir bakım modeli olduğu görülmektedir. Sevgi evleri modelinden zaman içerisinde vazgeçilerek çocuk evlerini yaygınlaştırma çalışmalarına öncelik verilmelidir (Devlet Denetleme Kurulu, 2013, s. 1097).

Tablo 13'de personelin %79,6'lık bir oranı sevgi evleri modelini kışla tipi bakıma bir alternatif olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Tablo 14'de ise çocuk evleri modelinin çocukların sağlıklı gelişimi için öncelikli model olduğu görülmektedir. Burada sevgi evlerinin kışla tipi bakım modeline bir alternatif olduğu ancak çocuk evlerinin çocukların sağlıklı gelişimi için daha uygun olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak personelin yarısından fazlasının çocuk evleri hizmet modelinde çocukların sağlıklı gelişimlerini tamamlayacağını belirtmektedirler. Bu bulguların, Devlet Denetleme Kurulu tarafından hazırlanan araştırma ve inceleme raporundaki öneriler ile örtüştüğü ve Tablo 12'deki bulgularla da örtüştüğü görülmektedir.

Tablo 15: Personelin Sevgi Evleri Modelinin Fiziksel Yapısına Yönelik Değerlendirmeleri

Değerlendirme	**Sayı**	**%**
Oldukça Yeterli	29	26,9
Yeterli	46	42,6
Kısmen Yeterli	23	21,3
Yetersiz	6	5,6
Kararsız	4	3,7
Toplam	**108**	**100,0**

Araştırmaya katılan personelin %26,9'u sevgi evlerindeki fiziki koşulları yani mimari yapı, tefrişat ve bina planlarını oldukça yeterli, %42,6'sı ise yeterli olarak, %21,3'ü kısmen yeterli ve %5,6'sı ise yetersiz olarak değerlendirmektedir.

Ankara sevgi evleri 2009 yılında hizmete açılmış olup henüz 6 yıldan bu yana hizmet sunmaktadır. Ankara sevgi evleri hizmet modeli yeni sayılabilecek bir geçmişe sahiptir. Sonuç olarak, mekânların insan psikolojisi üzerindeki etkisi dikkate alındığında bu hizmet modeli ile ev tipi dubleks tarzı binaların personel tarafından olumlu (%69,5) değerlendirildiği görülmektedir.

3.3. PERSONELİN SEVGİ EVLERİ MODELİNİN ÇOCUKLARIN SOSYAL GELİŞİMLERİNE ETKİLERİNE YÖNELİK BULGULAR

Çocukların sağlıklı bir şekilde topluma katılımlarında sosyalleşme, hayata hazırlanma ve kuruluşa uyumları önemli değişkenler olarak değerlendirilmiş ve bu bölümde sürece ilişkin bulgulara yer verilmiştir

Tablo 16: Personelin Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Sosyal Gelişimlerine Uygunluğuna Yönelik Değerlendirmeleri

Uygunluğu	**Sayı**	**%**
Kısmen Uygun	62	57,4
Uygun	34	31,5
Uygun Değil	12	11,1
Toplam	**108**	**100,0**

Araştırmaya katılan personelin %51,4'ü sevgi evleri modelindeki bakım şartlarının çocukların sosyal gelişimine kısmen uygun olduğunu, %31,5'i uygun olduğunu, %11,1'i ise uygun olmadığını belirtmiştir.

Sosyal gelişim çocuğun doğumundan yetişkin oluncaya kadar başka insanlar ile olan ilişkilerini kapsamaktadır. Normal bir aile ortamında büyüyen çocukların sosyalleşme süreçleri aile içinde başlar ve arkadaş grubu, okul ve diğer sosyal ortamlar ile birlikte toplum içinde devam eder. Korunma ihtiyacı olan çocukların sosyalleşme süreçlerinde ailenin yerini, doğal olarak kurumlar almaktadır.

Yıldırım (2013, s. 57), korunma ihtiyacı olan çocukların kurumlarda sağlıklı sosyalleşebilmesi için aile yapısına benzer ortamlar oluşturulmaya çalışılarak çocukların bu ihtiyacı giderilmeye çalışıldığını belirtmektedir. Bu araştırma bulguları Yıldırım'ın bulguları ile örtüşmektedir. Araştırmaya katılan personelin yarısından çoğu (%57,4) çocukların sağlıklı sosyalleşmesi için oluşturulan sevgi evleri modelindeki şartların uygun olduğunu değerlendirmiştir.

Sonuç olarak Tablo 16'ya genel olarak bakıldığında personelin yarısından çoğunun (%57,4) sevgi evlerindeki bakım şartlarının kısmen uygun olduğunu, %31,5'inin uygun olduğunu değerlendirdiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 17: Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Sosyal Gelişimlerini Etkileme Durumu

Etkileme Durumu	**Sayı**	**%**
Olumlu	83	76,9
Olumsuz	25	23,1
Toplam	**108**	**100,0**

Tablo 18'de görülebileceği gibi personelin % 76,9'u sevgi evleri hizmet modelinin çocukların sosyal gelişimlerini olumlu etkilediğini belirtmektedir. Sadece %23,1'i çocukların sosyal gelişimini olumsuz etkilediği görüşündedir. Sevgi evleri hizmet modelinin arka planındaki en önemli hedeflerden birisi kışla tipi kuruluşlarda çocukların sosyal gelişimlerini sağlıklı tamamlayamaması nedeni ile bu modelin geliştirilmiş olmasıdır.

Çocuk refahı alanında çalışan personelin sevgi evleri modelinin çocukların sosyal gelişimini nasıl etkilediğine yönelik açık uçlu soruda elde edilen yanıtlar aşağıda sunulmuştur:

- Sevgi evlerinin şehirden uzak olması,
- Sevgi evlerinde kalan çocuk sayısının fazla olması,
- Sosyal hayattan uzak kalınması, sosyal çevre ile etkileşimin sınırlı olması,
- Sevgi evlerinin yuva ve yurt gibi işletilmesi, biçim değişse de kurum bakımı hizmet anlayışının devam etmesi,
- Personel eksikliği,
- Sevgi evlerinin büyük bir kampüsün içinde olması, çocukların sosyal gelişimini olumsuz etkilediği sonucu elde edilmiştir.

Ayrıca, evlerdeki çocuk sayısının azaltılması, daha az sayıda bağımsız evin bir arada yapılması, personelin niteliğinin arttırılmasının çocukların sosyal gelişimine katkı sağlayacağı belirtilmektedir.

Sonuç olarak bu araştırmada çocukların sevgi evleri hizmet modeli ile sosyal gelişimlerini daha sağlıklı tamamladıkları yönünde (n:83; %76,9) bir bulguya ulaşılmıştır.

Tablo 18: Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Kuruluşa Uyumlarını Etkileme Durumu

Etkileme Durumu	**Sayı**	**%**
Olumlu Etkilemiştir	84	77,8
Etkilememiştir	16	14,8
Olumsuz Etkilemiştir	8	7,4
Toplam	**108**	**100,0**

Tablo 18'e genel olarak bakıldığında, sevgi evleri modeli ile çocukların kuruluşa uyumları olumlu etkilenmiştir diyenlerin oranı %77,8 ile ilk sırada, etkilememiştir diyenlerin oranı %14,8 ile ikinci sırada olumsuz etkilemiştir diyenlerin oranı ise sadece %7,4 ile üçüncü sırada yer almaktadır. Araştırmaya katılanlar dörtte üç gibi önemli bir

kısmı, sevgi evleri modeli ile çocukların kuruluşa uyumlarının kolaylaştığını belirtmektedir.

Gözler (2007, s. 160) tarafından Niğde Kız ve Erkek Yetiştirme Yurtlarında yapılan araştırmada, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarındaki koğuş tipi bakım yöntemi, çocuklara sunulan hizmet kalitesinin düşmesine neden olduğu saptanmıştır. Koğuş tipi yetiştirme yurtlarında 12- 18 yaş arası çocukların bir arada kalmasından dolayı olumsuz durumlar oluşabilmektedir. Yaşça büyük çocukların küçükleri ezdikleri, kendi işlerinde kullandıkları, küçüklerin büyüklerden baskı gördükleri bu baskı ve şiddetin sonunda bunalıma giren çocuğun yurda uyum sağlayamadıkları ve yurttan izinsiz ayrılma eğilimi gösterdiği görülmüştür.

Gözler'in yaptığı çalışmada görüldüğü gibi çocukların kuruluşa uyumları, yaşamlarını sağlıklı bir şekilde koruma altında sürdürmek için önemli bir yer teşkil etmektedir. Aksi durumlarda çocuklar kuruluştan izinsiz ayrılmakta ve sokağın olumsuzluklarına maruz kalabilmektedir.

Sevgi evleri hizmet modeli ile ortak mekanı paylaşan çocuk sayısının azaldığını, ortak kullanılan mekanların daha aza indirildiğini, çocuğun bireyselliğinin daha ön plana çıktığı görülmektedir. Buradan hareketle korunma ihtiyacı olan çocukların kuruluşa uyumları bu model aracılığı ile daha kolaylaştığı söylenebilir. Bir aile sistemi içerisinde kaldıktan sonra çocuk koruma sistemine gelen çocukların kuruluşa uyumlarının sevgi evleri modelinde, kışla tipi kuruluşlara göre daha kolay olacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak çocukların kuruluşa uyumları, kuruluş ortamındaki şartlara bağlıdır. Kuruluşa uyum sağlayamayan çocuklar kuruluştan izinsiz ayrılıp başıboşluğa sürüklenme riskine düşebilmektedirler. Özetle, personelin %77,8'i sevgi evlerinin kuruluşa uyumlarını kolaylaştırdığını belirtmişlerdir.

Tablo 19: Personelin Sevgi Evleri Modelinin Çocukları Hayata Hazırlamada Yeterli Olma Durumlarını Değerlendirmeleri

Değerlendirme	Sayı	%
Kısmen Yeterlidir	81	75,0
Yeterlidir	14	13,0
Yetersizdir	13	12,0
Toplam	**108**	**100,0**

Araştırmaya katılan personelin %75'i sevgi evleri hizmet modelinin çocukları hayata hazırlamada kısmen yeterli olduğunu, %13'ü yeterli olduğunu, %12 gibi bir oranda yetersiz olduğunu ifade etmiştir.

Sevgi evleri hizmet modeli kışla tipi bakıma alternatif olarak geliştirilmiştir. Ancak veri toplama sürecinde personel ile yapılan görüşmelerde, sevgi evlerinin tam olarak ev modeli gibi işletimin henüz gerçekleştirilemediği ifade edilmiştir. Yakın bir zamana kadar ev tipi kuruluş olarak yapılan sevgi evlerine mamul yemek alındığı evlerde mutfak olmasına rağmen yemek pişmediği dile getirilmiştir. Tüm bu nedenler çocukları hayata hazırlamada yetersizlik olarak görülmektedir.

Sonuç olarak bu araştırmaya katılan personelin %75'i sevgi evleri modelinin çocukları hayata hazırlamada kısmen yeterli olduğu bulgusu saptanmıştır.

3.4. PERSONELİN SEVGİ EVLERİ MODELİNİN ÇOCUKLARIN AKADEMİK BAŞARILARINA ETKİSİNE YÖNELİK BULGULAR

Bu araştırmanın bir amacı da sevgi evleri modeli ile çocukların okul ile ilişkileri ve akademik başarılarındaki değişimi ortaya koymaktır. Bu çerçevede bu bölümde çocukların okul ile ilişkileri, ders çalışma ortamları ve akademik başarılarına yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 20: Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Okul ile İlişkilerini Etkileme Durumu

Etkileme Durumu	Sayı	%
Olumlu Etkilemiştir	90	83,3
Olumsuz Etkilemiştir	18	16,7
Toplam	**108**	**100,0**

Personelin %83,3'ü sevgi evleri modeli ile çocukların okul ile ilişkilerinin olumlu etkilendiğini, %16,7'si ise olumsuz etkilendiğini belirtmişlerdir. Çetin (2008, s. 149) tarafından yapılan araştırmada korunma ihtiyacı olan çocukların yaş grubu nedeni ile çok sayıda kuruluş değiştirme sonucu okul ve eğitim hayatı kesintiye uğrayabildiği belirtilmektedir. Her kurum değiştirmeden sonra taşınma ve yeni bir okula kayıt edilme

sırasında okula başlama gecikebilmekte ve bu durum çocukların okul ilişkilerini olumsuz etkileyebilmektedir.

Çetin (2008) tarafından dile getirilen okul ile ilişkilerde yaşanılan sorunların Tablo 20'de görülebileceği gibi sevgi evleri modeli ile azaldığı görülmektedir. Sonuç olarak sevgi evleri modeli ile çocukların okul ile ilişkilerinin olumlu yönde geliştiği (%83,3) söylenebilir.

Tablo 21: Sevgi Evleri Modelinin Çocuklara Ders Çalışma Fırsatları Yaratma Durumu

Ders Çalışma Fırsatı	Sayı	%
Yaratıyor	102	94,4
Yaratmıyor	6	5,6
Toplam	**108**	**100,0**

Araştırmaya katılan personelin %94,4'ü çocukların ders çalışma ortamlarının bulunduğunu, sadece %5,6'sı ise ders çalışma ortamlarının bulunmadığını belirtmektedir. Ders çalışma ortamları özellikle okul çağındaki çocukların okul başarısı için önemli bir unsurdur.

Yavuzer (1988, s. 197)'e göre okul başarısını etkileyen sebepler bulunmaktadır. Bunların başında çocukların sınırlı olanaklara sahip olmasıdır. Sınırlı olanakların içerisinde, araç gereç durumu, eğitimsel kaynakların durumu ve ders çalışma ortamlarının bulunması gibi etkenler söz konuşur. Sevgi evleri modelinde çocukların kendi yaşam alanlarında ders çalışma imkanları bulunmaktadır. Çocukların ders çalışma masalarının bulunması, eğitim araç gereçlere sahip olmaları ve destekleyici personelin bulunması, eğitim yaşamlarında sunulan imkanlar olarak değerlendirilmektedir.

Sonuçta, personelin büyük bir çoğunluğunun (%94,4) sevgi evlerindeki ders çalışma ortamlarının çocuklar için yeterli olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 22: Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Akademik Başarılarını Olumlu Etkileme Durumu

Akademik Başarıyı Etkileme Durumu	Sayı	%
Olumlu Etkilemiştir	90	83,3
Olumsuz Etkilemiştir	18	16,7
Toplam	**108**	**100,0**

Çocukların akademik başarılarının olumlu etkilendiğini düşünen personelin oranı % 83,3 olup sevgi evleri ile akademik başarının olumlu etkilenmediğini düşünenleri oranı ise %16,7 olduğu görülmektedir.

Kurum bakım türlerinin etki analizi araştırmasında, yuva-yurt, sevgi evleri ve çocuk evlerinde kalan çocuklar ile odak grup görüşmesi yöntemiyle elde edilen bulgular sonucu, özellikle sevgi evlerinde kalan çocukların kuruluşun sağladığı öğretim imkânları konusunda olumlu yönde düşündükleri belirtilmektedir (Kurum Bakım Türlerinin Etki Analizi, 2013, s. 119). Çocuk refahı alanında çalışan personelin yüksek bir oranı da sevgi evleri modeli ile çocukların akademik başarılarının olumlu etkilendiğini belirtmişlerdir. Kurum bakım türlerinin çocuklar üzerindeki etkilerine yönelik yapılan araştırma ile bu araştırmanın bulgularının örtüştüğü görülmektedir.

Çocuk refahı alanında çalışan personelin sevgi evleri modelinin çocukların akademik başarılarını nasıl etkilediğine yönelik elde edilen açık uçlu sorunun yanıtları ise şu şekildedir;

- Geçmişe göre akademik başarının daha iyi olduğu ancak bunun yeterli olmadığı,
- Sevgi evlerinde kalan çocuk sayısının fazla olması,
- Sevgi evlerinin şehir merkezinden uzak olması nedeni ile okula gitmek için çok zaman harcanması,
- Çocuklara ders çalışma alışkanlığının oluşturulamamış olması,
- Sevgi evlerinde ders çalışma odalarının olmaması,
- Nitelikli personel eksikliği.

Sonuç olarak, personelin %83,3'ü sevgi evleri modelinin çocukların akademik başarılarını olumlu etkilediği belirlenmiştir.

3.5. PERSONELİN SEVGİ EVLERİ MODELİNİN ÇOCUKLARIN ARKADAŞ İLİŞKİLERİNE ETKİSİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELERİ

Çocukların gelişimlerinde ve toplumsal hayata uyum sağlamalarında, değerlerin tutumların ve davranışların kazanılmasında arkadaş ilişkileri önemli bir yere sahiptir. Özellikle korunma ihtiyacı olan çocukların okulda ve kalmış oldukları ortamlarda sağlıklı kurdukları arkadaş ilişkilerinin çocukların yaşamlarını kolaylaştırdığı bilinmektedir. Bu çerçevede sevgi evleri modelinde çocukların arkadaş ilişkileri, sosyal çevre ilişkileri ve akran baskısına yönelik elde edilen bulgulara bu bölümde yer verilmiştir.

Tablo 23: Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Arkadaş İlişkilerini Etkileme Durumu

Arkadaş İlişkilerini Nasıl Etkilediği	Sayı	%
Olumlu	93	86,1
Olumsuz	15	13,9
Toplam	**108**	**100,0**

Çocukluk dönemimde çocukların sosyal gelişiminde arkadaş ilişkileri önemli bir yere sahiptir. Araştırmaya katılan personelin %86,1'i sevgi evleri modelinin çocukların arkadaş ilişkilerini olumlu etkilediğini, %13,9'u ise olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

Çocuk refahı alanında çalışan personelin sevgi evleri modelinin çocukların arkadaş ilişkilerini nasıl etkilediğine yönelik elde edilen açık uçlu sorunun yanıtları ise şu şekildedir: Sosyal çevre ile etkileşimin sınırlı olması, sevgi evlerindeki çocuk sayısının fazla olması ve şehir merkezinden uzak olması ve kurum çocuğu damgalamasının devam etmesi nedeni ile arkadaş ilişkileri olumsuz etkilenmektedir.

Cılga (1984, s. 98) yetiştirme yurtlarında korunma ihtiyacı olan çocukların arkadaşlık ilişkilerinin yetişmelerinde önemli bir yere sahip olduğunu belirtmektedir. Yurt yaşamının oluşturduğu gruplaşmalar, arkadaşlık ilişkilerine yeni boyutlar kazandırır. Gençlerin eğilimleri ve yurt yaşamının yönlendirmeleriyle yurt yaşamı içinde önemli bir yapısallık kazanan arkadaşlıklar, değerlerin, tutumların ve davranışların kazanılmasında ve gelişmesinde etkili olur. Yetiştirme yurdundaki arkadaşlıkların çocukların gelişimine

olumlu katkıları olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte yuva ve yurt olarak yapılan binaların önemli bir kısmı çocukların yaş dilimlerine göre gruplandırılmasının önünde önemli bir engel olarak bulunmaktadır. Bu araştırmada Cılga (1984)'nın yuva ve yurt ortamlarının arkadaş ilişkilerine engel olma durumu sevgi evleri modeli ile daha iyi bir noktaya geldiği değerlendirilmektedir.

Öntaş (1988, s. 76) tarafından yetiştirme yurdundan ayrılan 103 kişi ile yapılan araştırmada, araştırmaya katılanlar kurumu bakımı sürecinde sıkıntıları olduklarında paylaşanları sıralarken ilk sırada öğretmen, ikinci sırada arkadaş, üçüncü sırada ise sosyal hizmet uzmanlarını bildirmişlerdir. Sonuç olarak kurum bakımı döneminde arkadaş ilişkilerinin önemli bir yere sahip olduğunu, sevgi evleri modeli ile de bu ilişkilerin iyi geliştiği değerlendirilmektedir.

Sonuçta korunma ihtiyacı olan çocukların kurum bakımında arkadaş ilişkilerinin sosyalleşme ve toplumsallaşmalarında önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Bu çerçevede Tablo 23'de personelin önemli bir oranı (%86,1) sevgi evleri modelinin çocukların arkadaş ilişkilerini olumlu etkilediğini belirtmişlerdir. Sevgi evleri modelinin çocukların arkadaş ilişkilerini olumsuz etkilediğini düşünen personelin oranı ise %13'tür. Bunun açık uçlu kısımda alınan gerekçelerinde ise sosyal çevre ile etkileşimin yetersizliği ve sevgi evleri modelinin şehir merkezine uzaklığı olduğu belirtilmiştir.

Tablo 24: Personelin Sevgi Evleri Modelinin Akran Baskısını Azaltma Durumuna Yönelik Değerlendirmeleri

Akran Baskısını Azaltma Durumu	**Sayı**	**%**
Evet	82	75,9
Hayır	26	24,1
Toplam	**108**	**100,0**

Akran baskısı literatürde toplu bakım yönteminde yaşanılan en temel sorunlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Özellikle toplu bakım sağlanan kurumlarda çocukların kendi aralarında oluşturduğu gruplar aracılığı ile ya da bireysel olarak birbirlerine uyguladıkları baskı önemli bir sorun teşkil etmektedir. Bu çalışmaya katılan personelin %75,9'u sevgi evleri modeli ile çocuklar arasındaki akran baskısının azaldığını belirtmektedir.

Gelişmiş dünya ülkelerine bakıldığı zaman kurum bakımı hizmeti yerine ev tipi bakıma doğru bir dönüştürme çabası olduğu görülmektedir. Korunma ihtiyacı olan çocukların koruyucu aile yanında bakımın gelişmesi ile birlikte yatılı bakım kurumları giderek küçülmeye başlamıştır. Küçük kapasiteli kuruluşlar ile olumsuz davranış özelliği bulunan çocukların diğer çocuklar üzerindeki etkileri en aza indirgenmeye çalışılmaktadır. Daha az yatak sayısıyla olumsuz davranışları olan bir çocuğun, diğer çocuklar üzerindeki etkileri en aza indirgenmeye çalışılmaktadır (Özateş, 2009, s. 9).

Ülkemizde de son yıllarda toplu bakımdan küçük kapasiteli kuruluşlarda, çocuk evlerinde ve koruyucu aile yanında bakıma doğru bir yönelim bulunmaktadır. Bu yönelimin, Tablo 24'te de görüldüğü gibi çocuklar arasında akran baskısını azalttığı söylenebilir.

Sonuç olarak Tablo 24'e genel olarak bakıldığında yeni hizmet modeli olan sevgi evleri ile çocuklar arasındaki akran baskısının azaldığı görülmektedir. Akran baskısını azalmadığını düşünen personelin oranı ise %24,1 olarak görülmektedir. Bunun nedenlerinin de sevgi evlerinin kapasitesinin fazlalığı ve farklı yaş grupların aynı kampüs içerisinde olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 25: Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Sosyal Çevre İlişkilerini Etkileme Durumu

Etkileme Durumu	**Sayı**	**%**
Olumlu Etkilemektedir	63	58,3
Etkilememektedir	23	21,3
Olumsuz etkilemektedir	22	20,4
Toplam	**108**	**100,0**

Tablo 25'e genel olarak bakıldığında araştırmaya katılan personelin %58,3'ünün sevgi evleri hizmet modelinin çocukların sosyal çevre ilişkilerini olumlu etkilediğini, % 21,3'ü etkilemediğini ve %20,4'ü ise olumsuz etkilediği saptanmıştır. Araştırmaya katılan personelin yarısından fazlası sevgi evleri hizmet modelinin çocukların sosyal çevre ilişkilerini olumlu etkilediğini düşünmektedir.

Cılga (1983)'nın araştırma bulgularına göre yaptığı genel değerlendirmeye göre gençlerin sosyal çevre ile ilişkileri, oldukça düzensiz ve yetersiz koşullarda gelişmektedir. Gençler sosyal çevreye açılma olanağı bulamamaktadırlar. Bu durum,

yurt yönetiminin ve ailenin yönlendirme biçiminden kaynaklanmaktadır. Gençler, kültür-sanat etkinliklerinden ve belirli kuruluşların hizmetlerinden yararlanma olanağı bulamamaktadırlar. Bu koşullar, gençlerin sosyalleşme süreçlerini daha sınırlı ilişkiler içinde ve daha kısıtlı olanaklarla yaşamaları sonucunu doğurmaktadır.

Olumsuz etkilediğini düşünenlerin, Tablo 17'de çocukların sosyal gelişimleri ile ilgili açık uçlu cevaplarda da görüldüğü üzere personel sevgi evlerinin şehir merkezine uzak ve sosyal hayattan kopuk olması nedeni ile çocukların sosyal gelişimleri ve sosyal çevre iletişimlerinde yetersizliklere neden olduğundan kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak Tablo 25'de görüldüğü üzere, personelin yarısından çoğu sevgi evleri modelinin çocukların sosyal çevre ilişkilerini olumlu etkilediğini değerlendirirken, %20,4'ü sevgi evleri modelinin çocukların sosyal çevre ilişkilerini olumsuz etkilediğini %21,3'ü etkilemediğini belirtmişlerdir.

3.6. PERSONELİN SEVGİ EVLERİ MODELİNİN ÇOCUKLARIN TOPLUMSALLAŞMALARINA ETKİSİNE YÖNELİK BULGULAR

Korunma ihtiyacı olan çocukların toplumsal hayata sağlıklı katılımları gelişimlerinde önemli bir yere sahiptir. Bu çerçevede bu bölümde çocukların toplumsallaşmalarına yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 26: Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Toplumsal Hayata Uyumlarını Etkileme Durumu

Değerlendirme	**Sayı**	**%**
Evet kolaylaştırıyor	22	20,4
Kısmen Kolaylaştırıyor	74	68,5
Hayır Kolaylaştırmıyor	12	11,1
Toplam	**108**	**100,0**

SHÇEK 2008 Faaliyet Raporunda, bakım altında bulunan çocuk ve gençleri iş hayatına, ev hayatına, aile ortamına ve toplumsal hayata hazırlayıcı sorumlulukları kazandırma çalışmalarının yeni hizmet modelleri ile sürdürüldüğü belirtilmektedir. Çocukların

toplumsal yaşama uyumlarını sağlamak, kişisel gelişimlerini sağlayıcı uygulamaları ve özgüvenlerini artırmak için çalışmalar yapıldığı belirtilmektedir (SHÇEK, 2009, s. 43).

Sevgi evleri modeli tasarlanırken SHÇEK tarafından hazırlanan faaliyet raporunda da görüldüğü üzere çocukların toplumsal yaşama uyumlarını kolaylaştırmak hedeflenmiştir. Ancak kuruluşların fiziki yapısındaki değişiklik önemli olmakla birlikte fiziki yapıların çocukların toplumsal hayata katılımlarını sağlayacak yapılar yapılması ve işleyişin de bu çerçevede yürütülmesi gerekmektedir. Bu çerçevede Tablo 26'ya bakıldığında çocukların toplumsal hayata uyumlarını kolaylaştırdığını değerlendiren personelin oranı sadece %20,4'te kalmıştır. Bunun yukarıda belirtilen nedenlerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Kısmen kolaylaştırıyor diyenlerin oranı %68,5, hayır kolaylaştırmıyor diyenlerin oranı ise %11,1 olmuştur.

Sonuç olarak sevgi evleri modelinin çocukların toplumsal hayata uyumlarını kısmen kolaylaştırdığı (%68,5) yönünde bir kanaat olduğu görülmektedir. Burada personelin kışla tipi kuruluşlara göre toplumsal hayata uyumların kolaylaştığı yönünde bir kanaate sahip oldukları da söylenebilir.

Tablo 27: Personelin Çocuklarda Sahiplenme Duygusu Açısından Bakım Modellerini Değerlendirmesi

Bakım Modellerinin Sahiplenme Duygusu Yaratma Durumu	**Sayı**	**%**
Çocuk Evleri	74	68,5
Sevgi Evleri	30	27,8
Yuva/ Yurt	4	3,7
Toplam	**108**	**100,0**

Literatüre bakıldığında kışla tipi kurumlarda yaşanılan en temel sorunların başında çocuklardaki sahiplenme duygusunda yaşanılan sorunlar olduğu görülmektedir. Burada çocukların özel bir alanından ve eşyasından bahsetmek zor olacaktır. Çocukların kıyafetleri birbirine benzemekte aynı makinada yıkanmakta, ortak bir yerde ayakkabıları bulunmakta ve birbirine yakın tarzda olmaktadır. Çocuklar toplu bir mekânda yemek yemekte, toplu mekânlarda ortak ders çalışma alanlarında ders çalışmaktadır. Bu ortamlarda sahiplenme duygusunun istenilen düzeyde olmaması gayet tabiidir.

Tablo 27'de yeni hizmet modeli sevgi evleri ve çocuk evleri ile birlikte yuva-yurt sisteminde bir arada alınarak bir karşılaştırma yapılmaya çalışılmıştır. Araştırmaya

katılan personelin %68,5 gibi bir oranı bu soruyu çocuk evleri şeklinde değerlendirmişlerdir. Sevgi evleri diyenlerin oranı %27,8, yuva-yurt diyenlerin oranı ise çok küçük bir orandadır. Sevgi evleri ile çocuk evleri arasındaki oranın ikisinin de ev sistemi ile tasarlanmış olmasından dolayı birbirine yakın olması beklenirken, arada önemli bir fark bulunmuş ve bu fark anlamlı görülmektedir. Bu durum sevgi evleri modelinin tam olarak bir ev modeli şeklinde işletilemediğinden kaynaklandığını düşündürmektedir. Bu sonucun, Tablo 14'de de çocuk evlerinde çocuklar sağlıklı gelişimlerini tamamlar, şeklindeki bulguyla paralellik gösterdiği değerlendirilmektedir.

Tablo 27'ye genel olarak bakıldığında personelin çocuk evleri hizmet modeli ile çocukların sahiplenme duygularının geliştiği (%68,5) yönünde bir bulgu bulunmuştur.

Tablo 28: Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Toplumsal Kurallara Uyumunu Etkileme Durumu

Toplumsal Kurallara Uyum Sağlama	**Sayı**	**%**
Evet	79	73,1
Hayır	29	26,9
Toplam	**108**	**100,0**

Tablo 28'e genel olarak bakıldığında sevgi evleri modeli çocukların toplumsal kurallara daha kolay uyum sağladığını düşünen personelin oranı %73,1'dir. Toplumsal kurallara daha kolay uyum sağlamadığını düşünenlerin oranı ise %26,9'dur.

Kurum bakımı olarak değerlendirilen yuva ve yetiştirme yurtlarındaki 30- 40 çocuk kapasiteli yatakhaneler, toplu yemek yenilen yemekhane ortamları ve toplu TV izlenen mekanlar çocukların arkadaşlık ilişkileri ve toplumsal kurallara uymaları bakımından uygun ortam sağlayamadığı yönünde çalışmalar bulunmaktadır. Korunma ihtiyacı olan çocukların refahını arttırmaya yönelik tasarlanan sevgi evleri modelinde çocukların toplumsal kurallara uyumlarının da olumlu etkilendiği görülmektedir.

Sonuç olarak personelin %73,1'i sevgi evleri modelinin çocukların toplumsal kurallara uyumunu olumlu etkilediğini, %26,9'da etkilemediğini ifade etmiştir.

Tablo 29: Personelin Sevgi Evleri Modeli ile Toplumsal Dışlanmanın Önüne Geçildiğine Yönelik Değerlendirmeleri

Değerlendirme	**Sayı**	**%**
Kısmen	70	64,8
Evet	17	15,7
Hayır	21	19,4
Toplam	**108**	**100,0**

Tablo 29' a genel olarak bakıldığında personelin %64,8'i sevgi evleri modeli ile toplumsal dışlanmanın önüne geçilme durumunu kısmen şeklinde değerlendirmişlerdir.

Çocuk evleri hizmet modelinde çocuklar açısından önem taşıyan önemli bir unsur, çocuk evlerine dışarıdan bakıldığında bu evin çocuk evi olduğunun anlaşılmamasıdır. Burada korunma ihtiyacı çocuklar kalıyor, ASPB çocuk evi gibi tabela ya da yazıların bulunmamasıdır. Korunma ihtiyacı olan çocukların sosyal yaşamda en fazla karşılaştıkları problemlerin başında damgalanma gelmektedir. Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğe (2008) göre sokaktan veya evin yanından geçen kişilerde yetimler, öksüzler veya kimsesizler gibi acıma hissi uyandıracak duygulara yol açmamak için çocukların barındırıldığı evlerin kapısına bu konutlarda korunma ihtiyacı olan çocukların yaşadığını belirten işaret veya tabela asılamaz. Evin herhangi bir yerinde yardımsever kişi veya kurumlara teşekkür mahiyetinde köşe yapılamaz kuralları bulunmaktadır.

Ancak sevgi evleri hizmet modeli için yukarıda açıklanan durumlar geçerli olmamaktadır. Çünkü sevgi evleri hizmet modeline ilişkin henüz daha yönetmelik dahi bulunmadığından çocuk evlerinde yapılan düzenlemeler bu hizmet modeli için yapılamamıştır.

Sonuçta personelin %64,8'i sevgi evleri modeli ile toplumsal dışlanmanın önüne kısmen geçildiğini değerlendirmektedir.

3.7. PERSONELİN SEVGİ EVLERİ MODELİNİN ÇOCUKLARIN KENDİNE GÜVENLERİNE ETKİSİNE YÖNELİK BULGULAR

Korunma ihtiyacı olan çocukların kendine güvenen bireyler olarak yetişmesinde kalmış oldukları kurumlar önemli bir yere sahiptir. Çocukların kendine güven durumlarına ilişkin soruların yanıtlarına ilişkin elde edilen bulgular şu şekildedir.

Tablo 30: Kışla Tipi Kuruluşlara Göre Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Kendilerine Güvenlerini Artırma Durumu

Kendine Güven Artışı	Sayı	%
Evet	92	85,2
Hayır	16	14,8
Toplam	**108**	**100,0**

Tablo 30'da görülebileceği gibi araştırmaya katılanların %85,2 gibi yüksek bir oranının çocukların sevgi evleri modeli ile kışla tipi kuruluşlara göre kendine güven düzeylerinin arttığını belirtmektedir. Bu düşünceye katılmayanların oranı ise % 14,8'dir. Sevgi evleri hizmet modelinin en önemli hedefleri arasında çocukların kendine güvenen bireyler olarak yetişmesidir.

Kalaycı (2007, s. 410)'nın yaptığı araştırma bu bulguları desteklemektedir. Kalaycı, korunma ihtiyacı olan çocukların bağımsız davranma ve üreticilikte bireyselleşmeleri, çocukların kendilerine özgü bir mekânın olmasına dikkat çekmektedir. Korunma ihtiyacı olan çocukların mekânsal olarak dışlanmalarını engelleyecek bir yapının oluşturulması için değişik projelerin geliştirilmesi bilimsel ve akademik kamuoyunda tartışmaya açılmalı, kışla tipi olmayan mekânlar aracılığı ile hizmet verilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, kışla tipi kuruluşlara göre sevgi evleri modelinde çocukların kendilerine güvenlerinin arttığı (%85,2) söylenebilir.

Tablo 31: Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Kendine Güven Duyguları Gelişimine Olan Etkisi

Güven Gelişimi	Sayı	%
Kısmen	69	63,9
Evet	26	24,1
Hayır	13	12,0
Toplam	**108**	**100,0**

Tablo 31'e genel olarak bakıldığında çocuk refahı alanında çalışan personelin %63,9'u çocukların kendilerine güven gelişimlerinin kısmen geliştiğini belirtmişlerdir. %24,1'i ise çocukların istenilen düzeyde güven gelişiminin sağlandığını, %12'lik bir oran ise çocukların güven gelişimlerinin istenilen düzeyde olmadığını değerlendirmiştir.

Sonuç olarak personelin yarıdan fazlası sevgi evleri modelinde çocukların kendilerine güven gelişimlerinin kısmen sağlandığı görüşündedir.

3.8. PERSONELİN SEVGİ EVLERİ MODELİNİN ÇOCUKLARIN BAĞIMSIZ BİR İŞ YAPABİLME DURUMLARINA YÖNELİK BULGULAR

Sevgi evleri modeli ile çocukların bağımsız iş yapabilme durumlarına yönelik bulgulara bu bölümde yer verilmiştir.

Tablo 32: Sevgi Evleri Modelinin Fiziki Koşullarının Çocukların Bağımsız İş Yapabilme Becerilerine Etkisi

Fiziki Koşullar	Sayı	%
Evet Uygundur	66	61,1
Kısmen Uygundur	39	36,1
Uygun Değildir	3	2,8
Toplam	**108**	**100,0**

Araştırmaya katılanların yarısından fazlası fiziki mekânın kışla tipi kuruluşlara göre uygun olduğunu, %36,1'i kısmen uygun olduğunu, %2,8'de uygun olmadığını belirtmişlerdir. Sevgi evleri kışla tipi kuruluşlara göre ev tipi bir yapıdan oluşmaktadır. Buradan hareketle çocukların bağımsız iş yapabilmeleri için ortamın uygun olduğu

ancak işleyişten kaynaklı çocukların bağımsız iş yapabilmeleri önünde engeller olabileceği değerlendirilmektedir.

Şenocak (2005, s. 224-225), korunma ihtiyacı olan çocuklara bakım sağlayan yetiştirme yurtlarının çocuk politikalarına olan etkilerinin ortaya konulması amaçlı araştırmasındaki bulgular ile bu araştırmadaki bulgular yakınlık göstermektedir. Şenocak'ın araştırmasında, İstanbul'da hizmet veren üç yetiştirme yurdunda korunma altında bulunan 156 çocuk ile görüşme yapılmıştır. Çocukların % 43,6'sı 'yurtta beceri ve yeteneklerinizi geliştirecek bir ortam mevcut mu' sorusuna hayır cevabını vermiş, % 10,3'ü ise kısmen yurdun böyle bir ortama sahip olmadığını belirtmişlerdir. Ankete katılanların % 46,2'si ise yurt ortamını yeterli bulmaktadırlar.

Sonuç olarak araştırmaya katılan personelin önemli bir kısmı (%61,1) sevgi evleri modelinde fiziki koşulların çocukların bağımsız bir iş yapabilmeleri için uygun ve kısmen uygun (%36,1) şeklinde değerlendirmişlerdir.

Tablo 33: Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Bağımsız İş Yapabilme Becerilerine Etkisi

Bağımsız İş Yapabilme	**Sayı**	**%**
Evet	88	81,5
Hayır	20	18,5
Toplam	**108**	**100,0**

Tablo 34'te de görülebileceği gibi sevgi evlerinin çocukların bağımsız iş yapabilme becerilerini geliştirdiğini düşünenlerin oranı %81,5 iken bu soruya hayır yanıtı verenlerin oranı %18,5 olmuştur. Sevgi evleri modeli ile çocukların bağımsız iş yapabilme yeteneklerinin geliştiği sonucuna ulaşılabilecektir.

Sosyal hizmet mesleğinin temelinde, katılım konusu mesleki uygulama içerisinde olmazsa olmaz bir yere sahiptir. Sosyal hizmet müdahalesi ile müracaatçının işlevselliğini artırmak hedeflenmektedir. Korunma altındaki çocukların, günlük yaşam aktivitelerine katılımlarının sağlanmasının birçok yolu bulunmaktadır. Örneğin yemeklerin seçilmesine ve hazırlanmasına katılmak iyi bir fırsat yaratabilir. Çocukların, günlük yaşamlarında seçimler (örneğin giyeceği giysi, izleyeceği film vb.) yapma haklarına saygı gösterilmesi katılımcı bir kişilik oluşturmaları bakımından önem taşımaktadır (Karataş ve Acar, 2008). Sevgi evleri hizmet modelinin tasarlanmasının

arka planındaki en önemli nedenlerden birinin çocukların bağımsız iş yapabilme yeteneklerinin geliştirilmesi olduğu bilinmektedir.

Sevgi evleri modelinde, çocukların gerçek bir yaşamda bulunması gereken imkânların önemli bir kısmının bulunduğu görülmektedir. Kışla tipi kuruluşlarda tek bir mutfak olduğu halde bu modelde her evde ayrı mutfak bulunmaktadır. Çocukların istemeleri durumunda yemek yapmaya katkıda bulunabilecekleri, günün her saatinde mutfağa ulaşabildikleri bir ortam bulunmaktadır. Kışla tipi kurumda tek bir mutfak olması ve günün sadece belirli saatlerinde ulaşılması bir dezavantaj iken burada bu durum bir avantaj olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine kışla tipi yuva ve yurtlarda çocukların çamaşırları tek bir merkezde yıkanırken burada her evde çamaşır makinası bulunmakta çocuklar yıkama işlemini görmekte ve yaş durumuna göre bu hizmete katılabilmektedirler.

Sonuç olarak sevgi evleri modelinin eski yuva ve yurt sistemine göre önemli üstünlükleri bulanmaktadır. Bunu 88 personelin sevgi evleri modeli ile çocukların bağımsız iş yapabilme becerilerinin geliştiğine evet demesi bir kanıt olarak değerlendirilmektedir. Yirmi personelin hayır demesinin nedenleri ise hizmetin yeni olması ve işleyişten kaynaklanan sorunlardan kaynaklandığını düşündürmektedir.

3.9. SEVGİ EVLERİ MODELİNDE PERSONELİN MESLEKİ ÇALIŞMALARINI GERÇEKLEŞTİREBİLME DURUMLARI

Bu bölümde personelin sevgi evlerinde mesleki çalışmaları yapabilmek için fiziki yeterliliği ve çocuklar ile iletişimlerine yönelik bazı bulgular yer almaktadır. Bu çerçevede personelin sevgi evlerindeki koşulları değerlendirmesi, çocuklar ile iletişimlerinin etkilenme durumu ve temelde sevgi evleri modelinin çocuklara en çok hangi alanda fayda sağladığına yönelik bulgular değerlendirilmiştir.

Tablo 34: Personelin Mesleki Çalışmaları Gerçekleştirmek İçin Sevgi Evleri Modelinin Fiziki İmkânlarının Yeterliliğini Değerlendirmeleri

Fiziki İmkânlar	**Sayı**	**%**
Evet	87	80,6
Hayır	21	19,4
Toplam	**108**	**100,0**

Çocuk refahı alanında çocuklar ile en çok iletişim halinde olan hiç şüphesiz kurumda görev yapan personeldir. Personelin mesleki çalışmalarını gerçekleştirmek için fiziki mekân önemli bir yere sahiptir. Tablo 34'e genel olarak bakıldığında araştırmaya katılan meslek elemanlarının %80,6 gibi yüksek bir oranı sevgi evleri hizmet modelinin mesleki çalışmaları yapmak için yeterli olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Personelin sadece %19,4'lük bir oranı sevgi evlerindeki fiziki şartların yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Öntaş (1988, s. 123)'ın yapmış olduğu araştırmada, kurum bakımının kışla tipi bakım yerine daha küçük birimlerde bakım sağlanmasını öngörmektedir. Böylece kurumda görev yapan meslek elemanlarının mesleki bilgi ve becerilerini daha etkin kullanılacağı belirtilmektedir.

Sonuç olarak Öntaş'ında belirtmiş olduğu kışla tipi bakım yerine ev tipi ünitelerde bakım hizmeti verilmektedir. Bu hizmet aracılığı ile Tablo 34'de de görüldüğü üzere meslek elemanlarının önemli bir çoğunluğu sevgi evlerinin fiziki imkânlarının mesleki çalışmaları gerçekleştirmek için uygun olduğunu değerlendirmiştir.

Tablo 35: Sevgi Evleri Modelinin Personelin Çocuklarla İletişimini Etkileme Durumu

Çocuklarla İletişim	Sayı	%
Olumlu Etkilemiştir	84	77,8
Etkilememiştir	20	18,5
Olumsuz Etkilemiştir	4	3,7
Toplam	**108**	**100,0**

Personelin çoğunluğu sevgi evleri modeli ile çocuklarla iletişimlerinin olumlu etkilendiğini (%77,8) belirtmişlerdir. Olumsuz etkilendiğini düşünenler çok az (%3,7) bir orandadır.

Kurum Bakım Türlerinin Etki Analizi Araştırmasına katılan çocukların, personele yönelik değerlendirmeleri; "Personelin yakınlığı ile ilgili olarak olumlu düşüncelere sahip çocuklar, onların kendileri ile şakalaştıklarından samimi, sevecen ve cana yakın

olduklarından, iletişim becerilerinin iyi olduğundan, kendilerini sevdiklerinden ve anne kadar, baba kadar, abla ağabey kadar, arkadaş kadar yakın hissettirdiklerinden bahsetmişlerdir. İletişim anlamında tüm kuruluşlardan çocukların olumlu ifadeleri olmasıyla birlikte özellikle sevgi evlerinde kalan çocukların olumlu düşünceleri daha fazla dile getirdikleri görülmektedir" şeklinde olmuştur (ASPB- Gazi Üniversitesi, 2013, s. 125). Meslek elamanlarının çocuklar ile iletişimine yönelik değerlendirmeler yukarıda belirtilen araştırma ile paralellik göstermektedir. Araştırmaya katılanların %77,8'i sevgi evleri modelinin çocuklar ile iletişimini olumlu etkilediğini düşünmektedir.

Kalaycı (2007, s. 356) tarafından Tokat ilinde yetiştirme yurdunda kalan 113 çocuk ile yapılan araştırmada, toplamda %70,8 oranındaki çocuğun, yurt personeliyle olan iletişimlerinin iyi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, araştırma bulgumuz olan sevgi evleri modeli ile meslek elemanlarının çocuklarla iletişimini etkileme durumu (%77,8) bulgusu ile örtüşmektedir.

Sonuçta, sevgi evleri modelinin personelin çocuklarla iletişimini olumlu etkilediği görülmektedir.

Tablo 36: Personelin Sevgi Evleri Modeli ile Diğer Kurum Bakımı Yöntemleri Arasındaki Farklara Yönelik Değerlendirmeleri

Sevgi Evleri Modeline Yönelik Değerlendirmeler	Sayı	%
Çocukların Kuruluşa Uyumlarını Kolaylaştırır	72	28,9
Çocukların Ders Başarılarını Olumlu Etkiler	62	24,8
Çocuklarda Aidiyet ve Mülkiyet Duygularını Oluştu	57	22,9
Çocuklar Sosyal Gelişimlerini Sağlıklı Tamamlar	49	19,7
Bir Fark Olduğunu Düşünmüyorum	9	3,6
Toplam (Birden fazla yanıt verilmiştir)	**249**	**100,0**

Tablo 36'ya genel olarak bakıldığında personelin ağırlıklı olarak korunma ihtiyacı olan çocukların diğer modellere göre bu model aracılığı ile kuruluşa uyumlarının kolaylaştığı (%28,9) değerlendirilmektedir. Çocuk refahı alanında çalışan personelin yine %24,8'lik bir oranı yani yaklaşık dörtte biri çocukların ders başarılarını sağlıklı tamamladıklarını belirtmişlerdir.

Sonuçta sevgi evleri bakım modeli ile diğer kurum bakım modelleri arasındaki temel farkların, çocukların kuruluşa uyumlarını ve ders başarıları ile aidiyet ve mülkiyet duygularının gelişiminde olumlu katkı sağladığı ortaya çıkmıştır.

3.10. PERSONELİN SEVGİ EVLERİ MODELİNE YÖNELİK GENEL DEĞERLENDİRMELERİ

Bu bölümde, sevgi evleri bakım modelinin geliştirilmesi için nelerin yapılması gerektiği, personelin sevgi evleri bakım modeli uygulamasının olumlu-olumsuz yönleri ve sevgi evleri bakım modelinin geliştirilmesine yönelik değerlendirmeleri ile çocuklara yönelik çağdaş anlamda nasıl bir bakım modeli önerdiklerine yönelik bulgular yer almaktadır.

Tablo 37: Personelin Sevgi Evleri Modelinde Yaşanılan Sorunlara Yönelik Değerlendirmeleri

Yetersizlikler	**Sayı**	**%**
Personel	68	27,5
Uzaklık	64	25,9
Kapasite Fazlalığı	55	22,3
Yönetimsel	45	18,3
Fiziki Mekân	15	6,0
Toplam (Birden fazla yanıt verilmiştir)	**247**	**100,0**

Tablo 38'e genel olarak bakıldığında sevgi evleri modelinde personel (%27,5), uzaklık (%25,9) ve kapasite fazlalığı (%22,3) sorunları olduğu görülmektedir.

ASPB tarafından Gazi Üniversitesi'ne Kurum Bakım Türlerinin etki analizi çalışması yaptırılmıştır. Bu araştırmada, 17 ilde yuva-yurt, çocuk evleri ve sevgi evlerinde kalan 996 çocuk ile yapılan çalışmada sevgi evlerinde kalan çocuklar ile odak grup görüşmesi ile elde edilen sonuçlar şu şekilde açıklanmaktadır: Sevgi evlerinde kalan 12-18 yaş grubunda olan çocuklar, kaldıkları kuruluşa yönelik fiziksel ortam açısından bir takım değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Bunlardan özellikle kız çocuklarının kaldıkları kuruluşun yerinin şehir merkezine çok uzak olması nedeniyle sıkıntılar yaşadıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Kuruluşun şehir merkezine uzaklığı çocukların en önemli

sorunlarından biri olduğu düşünülmektedir (Kurum Bakım Türlerinin Etki Analizi, 2013, s. 133-134). Bahsedilen çalışmanın içerisinde Ankara ili ile birlikte 17 il bulunmaktadır. Buradan hareketle yeni yapılan sevgi evleri hizmet modelinin şehir merkezine uzaklığı bu araştırmada da olduğu gibi bir sorun olarak değerlendirilmektedir.

Onuncu Kalkınma Planı Çocuk Özel İhtisas Komisyonu, çocuk koruma sistemi hedeflerini şu şekilde açıklamaktadır: Çocuklara yönelik hizmetlerin uluslararası standartlara uygun olması ve çocukların bu hizmetlere kolay erişebilmesi gerekmektedir. Çocuk koruma sisteminde multidisipliner bir çalışma anlayışı benimsenmelidir. Çocuk koruma sisteminde insan kaynağının nitelikli olması sağlanmalıdır. Çocuk koruma sisteminde ihtiyaç duyulan insan gücünün yetiştirilmesi için yüksek lisans programları ve sertifika programları oluşturulmalı, hizmet içi eğitimler güncellenerek personelin eğitimlerinin sağlanması gerektiği belirtilmektedir. (T. C. Kalkınma Bakanlığı, 2014, s. 24). Bu araştırmaya katılan personelin de %27,5'i sevgi evleri hizmet modelinde yaşanılan temel eksikliğin, personelin nicel ve nitel eksikliğinden kaynaklandığını belirtmektedir. İkinci sırada sevgi evlerinin uzaklığı yani ulaşılabilirliği (%25,9) eksiklik olarak görülmektedir.

Çetin (2011) tarafından yapılan çalışmada, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarının ortalama kapasitelerine bakıldığında, 1985 ve 1990'lı yıllarda kuruluş kapasitelerinin ortalama 200 kişilik olduğu görülmektedir. 2010 yılı yatırım programındaki çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarının sevgi evi modelinde (villa tipi) inşa edilmesi ile kuruluş başına ortalama kapasite yaklaşık 60'a kadar düştüğü açıklanmaktadır.

Araştırmaya katılan personelin %22,3'ü kapasite fazlalığını bir sorun olarak değerlendirmektedir. Ankara sevgi evleri müdürlüğünün verilerinde de kapasitenin 629 olduğu görülmektedir (Ankara Sevgi Evleri Müdürlüğü, 2015). Her ne kadar yaş gruplarına göre çocuklar çocuk yuvası ve yetiştirme yurdu olarak ayrılsa da bu kapasite yukarıda Çetin tarafından da yapılan çalışmada belirtildiği gibi yüksek bir kapasite olarak değerlendirilmektedir.

Çocuk refahı alanında çalışan personelin sevgi evleri modelinin eksikliklerine yönelik elde edilen açık uçlu sorunun yanıtı ise şu şekilde verilmiştir. Personelin önemli bir

kısmı personelden kaynaklı sorunlar yaşandığını belirtmişlerdir. Tablo 37'ye bakıldığında personelin en yüksek oranda (%27,5) personel ile ilgili sorunlar yaşandığı değerlendirilmiştir. Yine bu orana yakın %18,3 personel yönetimsel sorunlar olduğunu belirtmektedir. Aynı oranda açık uçlu soruların yanıtlarında da personele yönelik sorunların dile getirilmesi dikkat çekicidir. Bunları; kadrolu ve eğitimli personel ile meslek elamanı eksikliği, personelin niteliğinin ve niceliğinin eksikliği, kuruluşa dışarıdan alan deneyimi olmayan yöneticilerin atanması, personelin çoğunluğunun hizmet alımı personelden oluşması, çocuklar ile en çok hizmet alımı personelin ilgilenmesi ancak bu personeli ilk işe alırken yaşanılan sorunlar şeklindedir.

Bir diğer değerlendirmenin sevgi evlerinin uzaklığı ile ilgili olduğu görülmektedir. Tablo 37'de personelden sonra en yüksek oran %25,9 ile sevgi evlerinde yaşanılan uzaklık sorunu olduğu işaretlenmiştir. Toplumdan izole olmaları, Şehir merkezine uzaklığından dolayı çocukların toplumsallaşmasını engelleyecek yapılar, şeklinde açıklanmıştır.

Çocuklar açısından ise, 7-12 yaş ve 13-18 yaş grubunun aynı kampüste olması olumsuz örnek teşkil etmesi, çocuklara yönelik kurum çeşitliliğinin çocukların yaşamış olduğu sorunlara göre artırılması özellikle suç mağduru ve suça sürüklenen çocuklar ile şiddete maruz kalan çocuklara yönelik kuruluş sayılarının arttırılması, çocukların sosyal aktiviteler yapabileceği sosyal ve sportif alanların yetersizliği, çocukların yaş gruplarına yönelik planlamanın yeniden değerlendirilmesi önerilmektedir.

Bu soruda korunma ihtiyacı olan çocuklar için 2004 yılında kışla tipi kuruluşlara bir alternatif olarak tasarlanıp Türkiye genelinde yaygınlaştırılan sevgi evleri modelinin çocuk refahı alanında başarıya ulaşması açısından yaşanılan aksaklıkların belirlenerek öneriler çerçevesinde hizmetin sağlıklı işlemesi için alana bir katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Sonuç olarak, Tablo 37'ye genel olarak bakıldığında özellikle Ankara özelinde kuruluşun şehir merkezine uzaklığı, personelin niteliği ve niceliğinden kaynaklı sorunlar ile birlikte sevgi evlerindeki kapasite fazlalığı dikkat çekmektedir.

Tablo 38: Sevgi Evleri Modelinin Hedeflere Ulaşmada Başarılı Olma Durumunun Değerlendirilmesi

Başarı Durumu	**Sayı**	**%**
Kısmen Başarılı	72	66,7
Başarılı	23	21,3
Başarısız	13	12,0
Toplam	**108**	**100,0**

Tablo 38'e genel olarak bakıldığında personelin %21,3'ü sevgi evlerini başarılı bir model olarak değerlendirmektedir. Bunun nedenlerinin öncelikle hizmetin yeni olması ve Tablo 37'de belirtilen sorunlar, sevgi evlerinin uzaklığı ve kapasite fazlalığı olduğu söylenebilir. Bütün bunlara rağmen çocuk refahı alanında çalışan personelin önemli bir kısmı yeni bakım modelini kısmen başarılı görmektedir (n:72; %66,7). Buradan hareketle personelin sevgi evleri modelini önceki kışla modeline göre başarılı gördüğü ancak yaşanılan sorunların çözümü beklentisi içerisinde olduğu söylenebilecektir.

Çocuk refahı alanında çalışan personelin sevgi evleri modelinin belirlenen hedeflere ulaşmada başarılı olma durumuna yönelik elde edilen açık uçlu sorunun yanıtı ise şu şekilde özetlenebilir. Öncelikle Tablo 38'de personelin %12'si sevgi evlerinin belirlenen hedeflere ulaşmada başarısız olduğunu belirtmişlerdir. Bu başarısızlığın nedenlerini ise şu şekilde açıklamışlardır;

- Sevgi evleri modeli her ne kadar ev sistemi olarak yapılmış olsa da işleyişin yuva yurt gibi olması,
- Personelin çocuk algısının değiştirilerek, modern sosyal hizmet uygulamalarının çağdaş çocukluk anlayışının uygulanamıyor olması,
- Sevgi evlerinin kapasitesinin çok fazla olması,
- Hizmet modelinin yeterli ancak işeyişin, kuruma dışarıdan kariyer, liyakat ve alan deneyimi olmadan sadece tayin ve idari kadrolara atanmak için gelen personel tarafından yanlış uygulanması,
- Sevgi evlerinin işleyişinden kaynaklı sorunlar olması,
- Sevgi evlerinin şehir merkezine uzaklığı gibi nedenler, sevgi evleri modelinin başarısızlık nedenleri olarak açıklanmıştır.

Sonuç olarak personelin %66,7's, sevgi evleri modelinin amaçlara ulaşmada kısmen başarılı olduğunu belirtmiştir.

Tablo 39: Personelin Sevgi Evleri Modelini Çocuklar İçin Yeterli Görme Durumu

Değerlendirme	**Sayı**	**%**
Oldukça Yeterli	10	9,3
Yeterli	33	30,6
Kısmen Yeterli	49	45,4
Kararsızım	8	7,4
Yetersiz	8	7,4
Toplam	**108**	**100,0**

Türkiye genelinde 2004 yılında uygulaması planlanan ve kısa bir zaman diliminde yaygınlaştırılan sevgi evleri hizmet modeli Ankara ilinde 2009 yılında hizmet vermeye başlamıştır (Ankara Sevgi Evleri Müdürlüğü, 2015). 2005 yılından itibaren yaygınlaştırılmaya çalışılan ve bu hizmet modeli ile birlikte daha hızlı yaygınlaşan çocuk evleri bakım modeli bulunmaktadır. Ankara'da çocuk refahı alanında çalışan personelin sadece %9,3'ü sevgi evleri hizmet modelini oldukça yeterli olarak görmüşlerdir. Yeterli görenlerin oranı %30,6, %45,4'ü ise kısmen yeterli olarak değerlendirmişlerdir. Aynı oranlarda (%7,4) personel ise kararsız olduklarını ve modeli yetersiz olarak değerlendirdiklerini belirtmiştir.

Sonuç olarak kışla tipi bakıma SHÇEK tarafından alternatif olarak geliştirilen sevgi evleri hizmet modelinin personel tarafından kısmen başarılı (%45,4) görülmüştür.

Tablo 40: Personelin Sevgi Evlerinin Yaygınlaştırılmasına İlişkin Değerlendirmeleri

Yaygınlaştırılmalı	**Sayı**	**%**
Evet	61	56,5
Hayır	47	43,5
Toplam	**108**	**100,0**

Sevgi evlerinin yaygınlaştırılmasına ilişkin tabloya bakıldığında personelin %56,5'i sevgi evlerinin yaygınlaştırılmasını isterken, %43,5'i ise bu modelin yaygınlaştırılmamasından yana düşüncelerini belirtmişlerdir. Oranlar arasında çok büyük bir fark olmadığı görülmektedir. Bunun sevgi evleri modelinin yeni olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Kışla tipi bakıma alternatif olarak geliştirilen aile odaklı ve aileye en yakın bakım modellerine öncelik verilmesi ve oluşturulan hizmet dönüşüm planı çerçevesinde 'çocuk evlerinin' sayısının artırılması, yerinde bir uygulama olarak görülmektedir. (Devlet Denetleme Kurulu, 2013, s. 1097)

Sevgi evleri hizmet modeli çocuk evleri hizmet modeli ile yaklaşık aynı zaman diliminde yaygınlaştırılmaya başlanılmıştır. Burada çocuk evlerinin açılma süreçlerinde prosedürün daha kolay olması ancak sevgi evlerinin inşasının zaman alması önemli bir etkendir. Bununla birlikte kuşkusuz çocuk evleri sevgi evlerine göre normal bir aile sistemine daha yakın modeldir.

Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Korunma ihtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Hizmet Modeli Önerileri

Bu araştırmaya katılan personelin yeni hizmet modeli önerilerine ilişkin açık uçlu değerlendirmeler 3 ana başlıkta toplanmıştır.

Uygulanmakta Olan Çocuk Koruma Politikalarına Yönelik Öneriler

- Çocukların kurum bakımına alınmasının önüne geçilmesi amacıyla aileyi destekleyici koruyucu önleyici politikalar geliştirilmeli,
- Tam bir ekonomik ve sosyal iyilik hali ile birlikte koruyucu ve önleyici sosyal hizmet modelinin toplum merkezi aile danışma merkezi ve okul sosyal hizmeti aracılığıyla yaygınlaştırmayı hedefleyen politikaların geliştirilmesi,
- Çocuklar ile birlikte ailelerin kendi kendilerine yeterliliğini artırıcı politikalar,
- Aileye rehberlik yapılarak çocukların aile yanında desteklenmeleri ve kurumda olan çocukların aile yanına dönmeleri yönündeki politikaların geliştirilmesi,
- Profesyonel koruyucu aile hizmetinin yaygınlaştırılması ve bu ailelerin eğitimine yönelik politikaların geliştirilmesi,
- Koruyucu aile gönüllü aile kavramları topluma anlatılarak gönüllü koruyucu aile sayısının arttırılmasına yönelik politikaların yaygınlaştırılması şeklinde öneriler yer almaktadır.

Kurum Bakımına Yönelik Önerileri

- Sevgi evleri hizmet modeli iyileştirilmesi, şehir merkezine yakın ve daha küçük kapasiteli yapılmalı.

- Sevgi evleri hizmet modeli uygulanmalı ancak fiziki mekândan önce nitelikli, eğitimli, sosyal becerileri ve iletişim kabiliyeti olan kadrolu personel ile hizmet sağlanmalı.
- Yeni hizmet modellerinin alanda eğitim almış yeterlilik sahibi personel tarafından uygulanması ile başarı sağlayacaktır.
- Hizmet modelleri çocukların durumuna göre değerlendirmeli ve uygun olan model seçilmeli.
- 2-3 çocuğun apart evler şeklinde yapılmış ve şehir merkezine daha yakın planlanmış sevgi evlerinde bakımı.
- Sevgi evleri hizmeti yaygınlaştırılmalı ancak hizmet alımı personel yerine kadrolu ve nitelikli personel ile hizmet verilmesi.
- Çocukların kurumdan ayrıldıktan sonra işe yerleştirilmeleri yerine kurum bakımı döneminde meslek edinmelerine yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi.
- Sevgi evlerinden ziyade çocuk evleri hizmet modeli yaygınlaştırılmalı sivil toplum örgütleri de hizmet sunabilmeli aynı zamanda sivil toplum denetimine açık olması.
- Çocuk evlerinde denetim sorunu yaşanmakta, sevgi evleri kapasite olarak çok fazla ikisinin arasında bir model oluşturulmalı.
- Çocukların hangi hizmet modelinden faydalanacağına ilk adım istasyonlarında karar verilmeli.
- Nitelikli bakım personelinin sayısının arttırılarak çocuk evi hizmet modeli yaygınlaştırılmalı, şeklinde öneriler bulunmaktadır.

Yeni Model Önerileri

- Çocukların küçük birimlerde bakıldığı, yaşadıkları mekanın iş ve işleyişine katılabildikleri, ayrıca üretimden kopuk olmadıkları (hayvan beslemek, domates dikmek, bahçe işleriyle uğraşmak, yaşanan mekanı boyamak güzelleştirmek gibi görevlerinin olduğu) bir çocuk büyütme anlayışıyla hareket edilecek bir model olmalıdır.
- İllerin ihtiyaçlarına göre ilçelerinde en fazla 7 çocuğun kalacağı ölçekte sevgi evleri modeli geliştirilmelidir.

- Küçük yaş gruplarında çocuk evi, büyük yaş gruplarında sevgi evleri modeli uygulanmalıdır.

3.11. PERSONELİN SEVGİ EVLERİ MODELİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELERİNE ETKİDE BULUNAN BAZI DEĞİŞKENLERİN X2 SONUCUNA İLİŞKİN BULGULAR

Personelin sevgi evleri modeline yönelik değerlendirmelerine etkide bulunan bazı değişkenlerin ilişkisine $\mathbf{X^2}$ ile bakılmıştır. Bu değişkenler; personelin mesleki unvanı ile sevgi evleri modelinin, çocukların sosyal gelişimlerine etkisine yönelik değerlendirmeleri, akademik başarılarına etkisine yönelik değerlendirmeleri, çocukların toplumsal hayata uyumlarına etkisine yönelik değerlendirmeleri ve kendine güvenlerini artırma durumlarına yönelik değerlendirmeleri ile sevgi evlerinin hedefler ulaşmada başarılı olma durumunu yönelik değerlendirmeleri olarak belirlenmiştir. Yine personelin cinsiyeti ve görev yaptıkları yerlere bazı değişkenler arasındaki ilişkiye bakılmıştır.

Bu değişkenler arasındaki analiz yapılmış ve bu bulgular aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 41: Personelin Mesleki Unvanları ile Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Sosyal Gelişimlerine Uygunluğu Arasındaki İlişki

Unvanı	**Sevgi Evleri Şartlarının Çocukların Sosyal Gelişimlerine Uygunluğu**			**TOPLAM**
	Uygun	**Kısmen uygun**	**Uygun değil**	
SHU	14	28	7	49
Diğer Personel	20	34	5	59
Toplam	**34**	**62**	**12**	**108**

x^2: 3,815 sd:8 p >0,05

Personelin, mesleki unvanına göre çocukların sosyal gelişimlerine sevgi evi modelinin uygunluğunun değerlendirilmesi sonucunda sosyal hizmet uzmanlarının yarısından çoğunun (n:28) bu modelin çocukların sosyal gelişimine kısmen uygun olarak değerlendirdiği görülmektedir. Diğer personelin ise yarıya yakını kısmen uygun olarak değerlendirmiştir. X^2 değerine bakıldığında personelin mesleki unvanları ile sevgi

evlerinin çocukların sosyal gelişimine uygunluğuna yönelik görüşler arasındaki ilişkinin anlamlı düzeyde bir fark olmadığı görülmektedir.

Kurum Bakım Türlerinin Etki Analizi Araştırmasında ev tipi bakım modellerinin etkilerini açıklamaktadır. Yapılan araştırma sonuçlarına göre, 7-10 yaş gruplarında, psiko-sosyal gelişimde kurum bakım türlerine göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu farklılaşmaya göre, çocuk evleri ve sevgi evlerinde kalan çocukların psiko-sosyal gelişiminin yuva/yurtlarda kalan çocukların psiko-sosyal gelişiminden daha iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (ASPB- Gazi Üniversitesi, 2013, s. 158). Bu raporda ortaya çıkan sonuçlar ile bu araştırmadaki bulguların örtüştüğü görülmektedir.

Personelin mesleki unvanları ile çocukların sosyal gelişimleri arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde yapılan X^2 analizi sonucu bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Bu duruma göre personelin mesleki unvanlarının sevgi evleri modelinin çocukların sosyal gelişimlerini uygunluğunu değerlendirmede etkili bir faktör olmadığı saptanmıştır.

Tablo 42: Personelin Mesleki Unvanları ile Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Akademik Başarılarını Etkileme Durumu Arasındaki İlişki

UNVANI	**Mesleklere Göre Sevgi Evlerinin Çocukların Akademik Başarılarını Etkileme Durumu**		**TOPLAM**
	Evet	**Hayır**	
SHU	41	8	49
Diğer Personel	49	10	59
Toplam	**90**	**18**	**108**

x^2: 2,084 sd:4 p >0,05

Tablo 42'ye genel olarak bakıldığında sosyal hizmet uzmanlarının büyük bir çoğunluğu (n:41) sevgi evleri modelinin çocukların akademik başarılarını olumlu, az sayıda sosyal hizmet uzmanı (n:8) ise olumsuz etkilediğini düşünmektedir. Araştırmaya katılan diğer meslek elemanlarının da büyük bir çoğunluğu (n:49) sevgi evleri modelinde çocukların akademik başarılarının olumlu etkilediği görüşündedir. Mesleki unvanlara göre bakıldığında da araştırmaya katılan meslek elemanları arasında bir fark olmaksızın sevgi evlerinin çocukların akademik başarılarını olumlu etkilediği görülmektedir.

Kurum Bakım Türlerinin Etki Analizi araştırmasında (2013, s. 151), çocuk evi, sevgi evi ve yuva ve yurtlarda kalan çocukların akademik başarıları şu şekilde

değerlendirilmektedir. En yüksek akademik başarı notlarına sahip olan çocukların çocuk evinde, ikinci sırada yüksek akademik başarı notlarına sahip olan çocukların sevgi evlerinde üçüncü sırada akademik başarı notlarına sahip olan çocukların ise yuva/yurtta kaldıkları görülmektedir. Bu araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgularda söz konusu araştırmada ortaya çıkan sonuçları destekler niteliktedir.

Personelin mesleki unvanları ile çocukların akademik başarılarını değerlendirme arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde yapılan X^2 analizi sonucu anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Bu duruma göre, personelin mesleki unvanlarının sevgi evleri modelinin çocukların akademik başarılarını değerlendirmede etkili bir faktör olmadığı saptanmıştır (p>0,05).

Tablo 43: Personelin Mesleki Unvanları ile Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Toplumsal Hayata Uyumlarını Etkileme Durumu Arasındaki İlişki

UNVANI	**Sevgi Evlerinin Çocukların Toplumsal Hayata Uyumlarını Etkileme Durumu**			**TOPLAM**
	Kolaylaştırıyor	**Kısmen Kolaylş**	**Kolaylaştırmıyor**	
SHU	11	32	6	49
Diğer Personel	11	42	6	59
Toplam	**22**	**74**	**12**	**108**

x^2: 4,734 sd:8 p >0,05

Tablo 43'te de görüleceği üzere sosyal hizmet uzmanlarının çoğunluğu (n:32) sevgi evleri modelinin çocukların toplumsal hayata uyumlarını kısmen kolaylaştırdığını, az sayıda shu (n:11) kolaylaştırdığını, 6 shu'da kolaylaştırmadığı görüşündedir. Diğer personelinde sosyal hizmet uzmanları ile yakın bir değerlendirme yaptıkları tabloda görülmektedir.

Personelin mesleki unvanları ile çocukların toplumsal hayata uyumları arasında X^2 değerine bakıldığında anlamlılık düzeyinde bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Bu duruma göre personelin mesleki unvanlarının sevgi evleri modelinin çocukların toplumsal hayata uyumlarını değerlendirmede etkili bir faktör olmadığı saptanmıştır (p>0,05).

Tablo 44: Personelin Mesleki Unvanları ile Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Kendilerine Güvenlerine Etkisi Arasındaki İlişki

UNVANI	Sevgi Evlerinin Çocukların Kendilerine Güvenlerini Artırma Durumunun Değerlendirilmesi		TOPLAM
	Evet	Hayır	
SHU	43	6	49
Diğer Personel	49	10	59
Toplam	**92**	**16**	**108**

x^2: 6,585 d:4 p>0,05

Personelin mesleki unvanlarına göre sevgi evleri modelinin çocukların kışla tipi kuruluşlara göre kendilerine güvenlerinin artma durumuna yönelik değerlendirilme sonucunda, 43 sosyal hizmet uzmanının sevgi evleri modelinin çocukların kendilerine güvenlerini artırdığı 6 sosyal hizmet uzmanı ise çocukların kendilerine güvenlerini olumlu etkilemediğini düşünmektedir. Araştırmaya katılan diğer meslek elemanlarından 49 kişi çocukların kendilerine güven duygularının gelişimini olumlu etkilediği, 10 meslek elemanı ise çocukların kendilerine güvenlerini olumlu etkilemediğini düşünmektedir.

Personelin mesleki unvanları ile çocukların kendilerine güvenleri arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde yapılan X^2 analizi sonucu anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır (p>0,05).

Tablo 45: Personelin Mesleki Unvanları ile Sevgi Evleri Modelinin Yaygınlaştırılması Arasındaki İlişki

UNVANI	Sevgi Evleri Modelinin Yaygınlaştırılmasına Yönelik Değerlendirmeler		TOPLAM
	Evet	Hayır	
SHU	26	23	49
Diğer Personel	35	24	59
Toplam	**61**	**47**	**108**

x^2: 2,257 sd:4 p>0,001

Personelin mesleki unvanlarına göre sevgi evleri modelinin yaygınlaştırılmasına yönelik değerlendirilme sonucunda, araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yarısından

fazlası ve diğer meslek elemanlarının da yarısından fazlası sevgi evleri modelinin yaygınlaştırılmasını düşünmektedir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarından 23 kişi, diğer meslek elemanlarından 34 kişi ise sevgi evleri modelinin yaygınlaştırılmamasını değerlendirmektedirler.

Personelin mesleki unvanları ile sevgi evleri modelinin yaygınlaştırılması arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde yapılan X^2 analizi sonucu anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Bu duruma göre personelin mesleki unvanlarının sevgi evleri modelinin yaygınlaştırılması değerlendirmesini etkileyen bir faktör olmadığı saptanmıştır.

Sonuç olarak meslek elemanlarının yarıdan fazlası (n:61) sevgi evleri modelinin yaygınlaştırılmasını düşünmektedirler.

Tablo 46: Personelin Cinsiyetleri ile Bakım Modeli Tercihleri Arasındaki İlişki

Cinsiyet	**Bakım Modeli Tercihi**			**TOPLAM**
	Sevgi Evleri	**Çocuk Evleri**	**Çoc.Yuv/Yet. Yur.**	
Kadın	24	40	1	65
Erkek	14	25	4	43
Toplam	**38**	**65**	**5**	**108**

x^2: 3,559 sd:2 p >0,05

Personelin cinsiyetleri ile bakım modeli tercihleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, araştırmaya katılan kadınların ve erkeklerin yarsından fazlası kurum bakımı yönünden öncelikli olarak çocuk evleri modelini tercih etmektedir. Yine kadın ve erkeklerin bakım modeli tercihi çocuk evlerinden sonra sevgi evleri modeli şeklinde olmuştur.

Personelin cinsiyetleri ile bakım modeli tercihleri arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde yapılan X^2 analizi sonucu anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Personelin cinsiyetlerinin bakım modeli tercihlerini etkileyen bir faktör olmadığı saptanmıştır.

Tablo 47: Personelin Cinsiyetleri ile Sevgi Evlerinin Çocukların Sosyal Gelişimini Etkileme Durumu Arasındaki İlişki

Cinsiyet	**Çocukların Sosyal Gelişimini Etkileme Durumu**		**TOPLAM**
	Olumlu	**Olumsuz**	
Kadın	51	14	65
Erkek	32	11	43
Toplam	**83**	**25**	**108**

x^2: 1,238 sd:1 p >0,05

Araştırmaya katılan personelin cinsiyetleri ile sevgi evleri bakım modelinin çocukların sosyal gelişimini etkileme durumu arasındaki ilişkiye bakıldığında, kadınların ve erkeklerin çoğunluğu bu model aracılığı ile çocukların sosyal gelişimlerinin olumlu etkilendiğini belirtmişlerdir. Kadınlardan 14, erkeklerden ise 11 kişi sevgi evleri modelinin çocukların sosyal gelişimini olumsuz etkilediği yanıtını vermiştir.

Kurumlardaki şartlar çocukların sosyalleşmesinde önemli bir yere sahiptir. Sevgi evleri modelinin hedefleri arasında bu modelin çocukların sosyal gelişimleri için uygun olarak değerlendirilmesi bulunmaktadır.

Personelin cinsiyetleri ile sevgi evlerinin çocukların sosyal gelişimlerini etkileme durumu arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde yapılan X^2 analizi sonucu anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır (p>0,05).

Tablo 48: Personelin Cinsiyetleri ile Sevgi Evlerinde Kalan Çocukların Kendilerine Güven Duygularının Gelişimi Arasındaki İlişki

Cinsiyet	**Çocukların Kendilerine Güven Duygularının Gelişimi**			**TOPLAM**
	Gelişmekte	Kısmen Gelişmekte	Gelişmemekte	
Kadın	15	42	8	65
Erkek	11	27	5	43
Toplam	**26**	**69**	**13**	**108**

x^2: 1,091 sd:2 p >0,05

Tablo 48'e genel olarak bakıldığında araştırmaya katılan 42 kadının ve 27 erkeğin sevgi evleri modelinde çocukların kendilerine güven duygularının kısmen geliştiği bulgusu saptanmıştır. Personelin cinsiyetleri ile sevgi evleri modelinin çocukların kendilerine güven duygularının gelişimi arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde yapılan X^2 analizi sonucu anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır (p>0,05).

Sonuçta, personelin cinsiyetlerine göre de sevgi evleri modelinde çocukların kendine güven duygularının kısmen geliştiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 49: Personelin Cinsiyetleri ile Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Bağımsız Bir İş Yapabilme Durumu Arasındaki İlişki

Cinsiyet	**Çocukların Bağımsız İş Yapabilme Becerileri Gelişmiştir**		**TOPLAM**
	Evet	**Hayır**	
Kadın	52	13	65
Erkek	36	7	43
Toplam	**88**	**20**	**108**

x^2: 1,237 sd:2 p >0,05

Tablo 49'da görüldüğü üzere, kadınların büyük bir çoğunluğu (n:52) ve erkeklerin önemli bir kısmı (n:36) sevgi evleri modelinin çocukların bağımsız bir iş yapabilme becerilerini geliştirdiğini belirtmişlerdir. Bağımsız iş yapabilme durumlarının gelişmediğini belirten personel azınlıkta kalmıştır. Yapılan X^2 analizi sonucu, personelin cinsiyeti ile sevgi evleri modelinde çocukların bağımsız iş yapabilme becerilerinin gelişimi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (p> 0,05).

Tablo 50: Personelin Görev Yaptıkları Yerlere Göre Çocukların Sosyal Gelişimleri İçin Sevgi Evlerindeki Şartların Uygunluğu Arasındaki İlişki

Görev Yeri	**Çocukların Sosyal Gelişimleri İçin Sevgi Evlerindeki Şartların Uygunluğu**			**TOPLAM**
	Uygun	Kısmen Uygun	Uygun Değil	
İl Müdürlüğü	11	19	8	38
Sevgi Evleri	9	16	2	27
Sosyal Hizmet Mrk.	14	27	2	43
Toplam	**34**	**62**	**12**	**108**

x^2: 6,048 sd:4 p >0,05

Tablo 50'de personelin çalışmış oldukları görev yerlerine göre sevgi evlerindeki şartların çocukların sosyal gelişimlerine uygunluğunu değerlendirmelerine ilişkin görüşler ortaya konulmuştur. Tabloda da görüldüğü üzere sevgi evlerinde ve sosyal hizmet merkezlerinde görevli personelin yarıya yakını il müdürlüğünde görevli personelin ise yarısı sevgi evlerindeki bakım şartlarının çocukların sosyal gelişimi için kısmen uygun olarak değerlendirmişlerdir. İl Müdürlüğü, sevgi evleri ve sosyal hizmet merkezlerinde görev yapan personelin 1/3'e yakını sevgi evlerindeki şartların çocukların sosyal gelişimleri için uygun olarak değerlendirmiştir.

Sonuç olarak, yapılan X^2 analizi sonucu, personelin görev yerleri ile sevgi evlerindeki şartların çocukların sosyal gelişimleri için uygunluğu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (p> 0,05).

Tablo 51: Personelin Görev Yerleri ile Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Akademik Başarılarını Etkileme Durumu Arasındaki İlişki

Görev Yeri	**Personelin Görev Yerleri Sevgi Evlerinin Çocukların Akademik Başarılarını Etkileme Durumu**		**TOPLAM**
	Evet	**Hayır**	
İl Müdürlüğü	33	5	38
Sevgi Evleri	21	6	27
Sosyal Hizmet Mrk.	36	7	43
Toplam	**90**	**18**	**108**

x^2: 0,941 sd:2 p >0,05

Tablo 51'de görüleceği üzere personelin görev yaptıkları birimlere göre, sevgi evleri modelinde kalan çocukların akademik başarılarının olumlu etkilendiğini düşünenler her üç birimde de çoğunluğu oluşturmaktadır. Sevgi evleri ile akademik başarının olumlu etkilenmediğini düşünenleri oranı ise yaklaşık her üç alanda da çok küçük bir oranda olduğu görülmektedir.

Personelin görev yaptıkları alanlar ile çocukların akademik başarılarını değerlendirme arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde yapılan X^2 analizi sonucu anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Sonuç olarak, personelin görev yerlerinin sevgi evleri modelinin çocukların akademik başarılarını değerlendirmede etkili bir faktör olmadığı saptanmıştır (p>0,05).

Tablo 52: Personelin Görev Yerleri ile Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Arkadaş İlişkileri Etkileme Durumu Arasındaki İlişki

Görev Yeri	**Personelin Görev Yerine Göre Sevgi Evlerinin Çocukların Arkadaş İlişkilerini Etkileme Durumu**		**TOPLAM**
	Olumlu	**Olumsuz**	
İl Müdürlüğü	33	5	38
Sevgi Evleri	21	6	27
Sosyal Hizmet Mrk.	39	4	43
Toplam	**93**	**15**	**108**

x^2: 2,341 sd:2 p >0,05

Araştırmaya katılan personelin görev yaptıkları yerlere göre tamamına yakını sevgi evleri modelinin çocukların arkadaş ilişkilerini olumlu etkilediğini, çok az bir oranı ise olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

Demirbilek (2000, s. 147)'in İzmir'de yetiştirme yurdunda kalan ergenlerle yaptığı bir araştırmaya göre gençlerin % 75 gibi önemli bir bölümü yurttaki arkadaşlık ilişkilerini olumlu ve faydalı bulmaktadır. Bu araştırmada ortaya çıkan bulgular söz konusu araştırmadaki bulguları desteklemektedir.

Personelin görev yaptıkları yerler ile sevgi evleri modelinin çocukların arkadaş ilişkilerinin etkilenme durumu arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde yapılan X^2 analizi sonucu anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır (p>0,05).

Tablo 53: Personelin Görev Yerleri ile Sevgi Evleri Modelinin Mesleki Çalışmaları Gerçekleştirebilme Durumu Arasındaki İlişki

Görev Yeri	**Personelin Görev Yerine Göre Mesleki Çalışmaları Gerçekleştirebilme Durumu**		**TOPLAM**
	Olumlu	**Olumsuz**	
İl Müdürlüğü	31	7	38
Sevgi Evleri	20	7	27
Sosyal Hizmet Mrk.	36	7	43
Toplam	**87**	**21**	**108**

x^2: 1,025 sd:2 p >0,05

Personelin mesleki çalışmalarını gerçekleştirmek için fiziki mekân önemli bir yere sahiptir. Tablo 53'e genel olarak bakıldığında araştırmaya katılan personelin büyük çoğunluğu sevgi evleri hizmet modelinin mesleki çalışmaları yapmak için yeterli olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Personelin az bir kısmı mesleki çalışmaları gerçekleştirmek için sevgi evlerindeki fiziki şartların yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Personelin görev yaptıkları alanlar ile mesleki çalışmalarını gerçekleştirme arasında 0,05 anlamlılık düzeyinde yapılan X^2 analizi sonucu anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Sonuç olarak, personelin görev yerlerinin sevgi evlerinde mesleki çalışmaları gerçekleştirmelerinin etkili bir faktör olmadığı saptanmıştır (p>0,05).

BÖLÜM 4

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. SONUÇ

Türkiye'de son on yıl içerisinde çocuk koruma sisteminde yeni bakım modelleri alanında önemli gelişmeler yaşandığı görülmektedir. Bu çabaların temel amacı hiç şüphesiz çocuk refahını artırmaktır. Sevgi evleri modeli de korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik son on yılda geliştirilen alternatif bakım modellerinden birisidir. Sevgi evleri temelde her ne kadar kurum bakımı olarak görülse de ev tipi bir bakım model olarak değerlendirilmesi daha uygun olacaktır. Sevgi evleri modelinin amacı, koğuş tipi bakım modellerinden farklı olarak, çocukların ev tipi ortamlarda ve daha az personel ile aileye benzer bir etkileşim süreci içerisinde yetişmeleridir. Çocukların bu model aracılığı ile yetişmelerindeki değişimi en iyi değerlendirecek olan kuşkusuz bu alandaki çalışan personeldir.

Bu araştırmanın amacı, çocuk refahı alanında çalışan personelin sevgi evleri modeline yönelik değerlendirmelerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda Aile ve Sosyal Politikalar Ankara İl Müdürlüğü ve sevgi evleri ile sosyal hizmet merkezlerinde görev yapan personelin tamamı araştırma kapsamına dahil edilerek tam sayım yöntemiyle veriler toplanmıştır. Toplam 108 personelden görüşme formu aracılığı ile konuya yönelik değerlendirmeleri alınmıştır. Elde edilen veriler SPSS 20.0 versiyonu ile analiz edilmiştir.

Çocuk refahı alanı sosyal hizmet mesleğinin öncelikli alanlarından biridir. Alanda çalışmak personel açısından bir o kadar zor aynı zamanda sonuçları itibari ile mesleki doyum sağlamaya uygun olduğu düşünülmektedir. Çocuk refahı alanında çalışan personelin tamamına yakının bu alanda çalışmaktan memnun olması bu durumu göstermektedir. Bu durum, kurum için önemli bir avantaj olarak değerlendirilmektedir.

Sevgi evleri 2004 yılından itibaren çocuk koruma alnında uygulanmakta olan kışla tipi bakıma alternatif bir modelidir. Araştırmaya katılan personelin sevgi evleri modelinin uygulama sürecine ilişkin değerlendirmeleri su şekilde özetlenebilir:

4.1.1. Meslek Elemanlarının Sosyo Demografik Özellikleri ile İlgili Sonuçlar

Çocuk refahı alanında çalışan personelin demografik verilerine genel olarak bakıldığında, araştırmaya katılan personelin yaş ortalamasının 40 olduğu, kadınların erkeklerden daha fazla olduğu ve çoğunluğunun evli (%80,6) olduğu saptanmıştır. Personelin büyük çoğunluğunun lisans mezunu olduğu, bu personelin %45,4'nün sosyal sosyal hizmet uzmanlarından oluşmaktadır. İl müdürlüğü ve sevgi evlerinde çalışan personelin oranlarının birbirine yakın olduğu, sosyal hizmet merkezlerinde çalışan personelin daha çok olduğu görülmektedir. En çok katılımın sosyal hizmet merkezlerinde olmasının nedeni, kurum tarafından kuruluşlardaki ve il müdürlüğündeki meslek elemanlarının yerinden hizmet anlayışı çerçevesinde sosyal hizmet merkezlerine görevlendirilmesi olduğu düşünülmektedir.

Sosyal hizmet merkezleri ile yerinden hizmet anlayışı olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Ancak kuruluşta çalışan meslek elemanı sayısının yetersizliği önemli bir eksiklik olarak görülmektedir.

4.1.2. Personelin Sevgi Evleri Modeline Yönelik Değerlendirmelerine İlişkin Sonuçlar

SHÇEK tarafından çocuk koruma sisteminde kurum bakımına alternatif olarak 2004 yılında geliştirilen sevgi evleri ve çocuk evleri hizmeti yeni hizmet modelleridir. Sevgi evleri hizmet modeli çocuk evleri hizmet modelinin temelini oluşturmuştur. Ancak zaman içerisinde, ev tipi bakıma çocuk evlerinin daha uygun olması nedeni ile çocuk evleri modeli daha hızlı yaygınlaşmıştır. Personelin, korunma ihtiyacı olan çocuklar için öncelikle çocuk evleri (%60,2) modelini tercih ettikleri, çocuk evlerinden sonra sevgi evleri (%35,2) modelini tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Personelin büyük bir

çoğunluğu (yaklaşık 4/5) sevgi evleri hizmet modelini kışla tipi bakım modeline karşı başarılı bir alternatif olarak değerlendirmiştir.

Sevgi evleri ve çocuk evleri yaklaşık aynı zaman sürecinde hizmet vermeye başladığı bilinmektedir. Çocuk evi, sevgi evi ve yuva/yurt modellerinin çocukların sağlıklı gelişimleri açısından karşılaştırıldığında personelin yarısından fazlasının (%54,3) çocuk evleri hizmet modelinde sağlıklı gelişimin uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle sevgi evlerinin kışla tipi bakım modeline bir alternatif olduğu ancak çocuk evlerinin çocukların sağlıklı gelişimi için daha uygun olduğu değerlendirilmektedir.

Araştırmaya katılan personelin, yaklaşık ¼'ü sevgi evlerindeki fiziki koşulları yani mimari yapı, tefrişat ve bina planlarını oldukça yeterli, %42,6'sı ise yeterli olarak, %5,6'sı ise yetersiz olarak değerlendirdiği saptanmıştır.

Burada çocuk evlerinin çocukların sağlıklı gelişimi için daha uygun bir model olduğu görülmekle birlikte sevgi evleri hizmet modelinin ev tipi anlayış ile işletilmesi durumunda daha iyi sonuçlara gidilebileceği değerlendirilmektedir. Bu modelde de çocukların evin alışverişini yapmaktan yemek yapmaya katılıma kadar bir çok fırsatın oluşturulması gerekmektedir. Özellikle 13-18 yaş grubu çocukların bağımsız yaşam deneyimleri kazanması açısından sevgi evleri modelinin bir fırsat oluşturduğu bir gerçektir. Bu fırsatın değerlendirilmesi çocukların yararına olacaktır.

4.1.3. Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Sosyal Gelişimlerine Etkisine Yönelik Sonuçlar

Aile ortamında büyüyen çocukların sosyalleşme süreçleri aile içinde başlayarak arkadaş okul ve diğer sosyal ortamlar ile birlikte toplum içinde devam eder. Korunma ihtiyacı olan çocukların sosyalleşme süreçlerinde ise ailenin yerini, doğal olarak kurumlar almaktadır. Sevgi evleri modelindeki koşulların çocukların sosyal gelişimlerine etkisine bakıldığında, araştırmaya katılan personellin yarısından fazlasının fiziki koşulları kısmen yeterli olarak değerlendirdiği görülmektedir. Sevgi evleri modelinin çocukların sosyal gelişimlerini nasıl etkilediğine bakıldığında personelin %76,9'u olumlu %23,1'i ise olumsuz etkilediği görüşündedir. Olumsuz etkilediğini düşünenlerin açık uçlu

değerlendirmelerinde ise daha çok, sevgi evlerinin şehirden uzak olması, sevgi evlerinde kalan çocuk sayısının fazla olması, sosyal hayattan uzak kalınması, sosyal çevre ile etkileşimin sınırlı olması gibi modelin özü ile ilgili sınırlı olan konuları dikkate aldıkları görülmektedir.

Sevgi evleri modeli ile ortak mekanı paylaşan çocuk sayısının azaldığı, ortak kullanım mekanlarının daha aza indirildiği, çocuğun bireyselliğinin daha ön plana çıkarıldığı olumlu olarak değerlendirilmektedir. Yine çocukların kuruluşa uyumlarının bu model aracılığı ile daha kolaylaştığı ve hayata hazırlamada kısmen yeterli olduğu yönünde bir sonuca ulaşılmıştır. Ancak sevgi evlerinin şehir merkezine uzaklığı, sosyal çevre ile etkileşimin sınırlılığı önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sevgi evleri modelinde de çocuk evlerinde olduğu gibi çocukların hizmete katılabildikleri bir sürecin oluşturulması gerekmektedir. Özellikle çocukların hayata hazırlanabilmelerini kolaylaştırmak için evlerde yemeğin hazırlanması ve bu sürece çocukların katılması gerekmektedir. Yine çocukların evlerde ihtiyaç duyulan alışverişe katılmaları hayata hazırlanmada gereklilik olarak değerlendirilmektedir.

4.1.4. Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Akademik Başarısına Etkisine Yönelik Sonuçlar

Sevgi evleri modeli ile çocukların, okullarda yuva çocuğu yurt çocuğu algısının düzelme yönünde olduğu söylenebilir. Okul ile ilişkilerdeki olumlu sonuç bu durumu desteklemektedir. Personelin değerlendirmeleri de, çocukların okul ile ilişkilerinin sevgi evleri modeliyle olumlu etkilendiği yönündedir. Araştırmaya katılan personelin büyük bir çoğunluğu (n:102) çocukların ders çalışma ortamlarının bulunduğunu, sadece 6 personel ise ders çalışma ortamlarının bulunmadığını belirtmiştir. Çocukların akademik başarılarının bu model aracılığı ile olumlu etkilendiğini düşünen personelin oranı % 83,3 olup, olumsuz olduğunu düşünenler ise sevgi evlerinin okullara uzak olmasını, nitelikli personel eksikliği ve çocukların ders çalışma alışkanlıklarının bulunmaması yönünde görüş bildirmişlerdir.

Sonuç olarak, çocukların okul ile ilişkilerinin olumlu olması ve ders çalışma ortamlarının olması çocukların akademik başarılarının arttığı yönündeki sonucu desteklediği görülmektedir.

4.1.5. Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Arkadaş İlişkilerine Etkilerine Yönelik Sonuçlar

Korunma ihtiyacı olan çocukların, kurum bakımında oluşturdukları arkadaş ilişkileri sosyalleşme ve toplumsallaşmalarında önemli bir yere sahiptir. Bu çerçevede personelin önemli bir oranı sevgi evleri modelinin çocukların arkadaş ilişkilerini olumlu etkilediği görüşündedir. Sevgi evleri modelinin çocukların arkadaş ilişkilerini olumsuz etkilediğini düşünen personelin oranı ise sadece 1/5 oranındadır. Bu sorunun açık uçlu kısımda alınan gerekçelerinde ise yine sosyal çevre ile etkileşimin yetersizliği ve sevgi evleri modelinin şehir merkezine uzaklığı karşımıza çıkmaktadır.

Özellikle toplu bakım sağlanan kurumlarda çocukların kendi aralarında oluşturduğu gruplar aracılığı ile ya da bireysel olarak birbirlerine uyguladıkları baskı, önemli bir sorun olduğu bilinmektedir. Bu sorunun, sevgi evleri modeli aracılığı ile önemli bir oranda azaldığı (%75,9) sonucuna ulaşılmıştır. Sevgi evlerinin yaş gruplarına göre ayrılması, çocukların tüm ihtiyaçlarını akranlarıyla aynı mekânda karşılayabilmeleri akran baskısının önündeki engel olarak değerlendirilmektedir.

Personelin yarısından çoğu, sevgi evleri modelinin çocukların sosyal çevre ilişkilerini olumlu etkilediğini ifade etmiştir. Sevgi evlerinin şehir merkezine uzaklığı, sosyal yaşamdan kopukluğu ise sosyal çevre ilişkilerini olumsuz etkileyen faktörlerdir.

Korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik geliştirilen bakım modellerinin yapay olarak oluşturulan ortamlardan doğal ortamlara doğru bir geçişe ihtiyaç duyulmaktadır. Sevgi evleri modeli ile ev tipi bir anlayış oluşturulmaya çalışılsa da evlerin şehir merkezine uzaklığı ve sosyal çevreden kopukluğu önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.1.6. Sevgi Evleri Modelinin Çocukların Toplumsallaşmalarına Etkilerine Yönelik Sonuçlar

Sevgi evleri modelinin bir diğer hedefi ise faaliyet raporlarında çocukların sosyal yaşama uyumlarını sağlamak şeklinde belirlenmiştir. Araştırmaya katılan personelin değerlendirmelerinden çocukların toplumsal hayata uyumlarının kısmen kolaylaştırdığı (%68,5) sonucuna ulaşılmıştır.

Çocuk evleri ve sevgi evleri modellerinin ikisinin de ev modeli şeklinde tasarlandığı ancak yapılan araştırmada sevgi evlerinin tam olarak ev sistemi olarak işletilmemesinden kaynaklı sorunlar yaşandığı görülmektedir. Bu çerçevede personelin önemli bir çoğunluğu (%68,5) çocuk evleri modeli ile çocuklarda sahiplenme duygusunun daha iyi geliştiği, yaklaşık 1/3'ü ise sevgi evleri modelinde sahiplenme duygusunun geliştiği yönünde bir sonuca ulaşılmıştır. Bu model aracılığı ile çocukların toplumsal kurallara uyumlarının olumlu etkilendiği (%73,1) ancak toplumsal dışlanmanın önüne tam olarak geçilemediği ortaya çıkmaktadır.

Sevgi evleri modeli ile çocukların toplumsal hayata uyumlarının tam olarak sağlanamadığı görülmektedir. Çocuk evleri modeli ile çocukların hayata hazırlanmalarının daha uygun olduğu söylenebilir.

4.1.7. Sevgi Evleri Modelinde Çocukların Kendilerine Güvenlerine İlişkin Sonuçlar

Sevgi evleri modeli ile çocukların kendine güvenlerinin kışla tipi kuruluşlara göre daha iyi düzeyde olduğu (%85,2) ancak çocukların kendine güven duygularının istenilen düzeyde gelişme durumunun ise kısmen sağlandığı (%63,9) sonucuna ulaşılmaktadır.

Çocukların kendilerine güvenlerinin kışla tipi kuruluşlara göre daha iyi düzeyde olduğu söylenebilir. Ancak sevgi evleri modelinin işletilmesinden kaynaklı sorunların çözülmesi durumunda çocukların kendilerine güvenlerinin daha iyi olacağı değerlendirilmektedir.

4.1.8. Personelin Sevgi Evleri Modelinde Çocukların Bağımsız Bir İş Yapabilme Durumlarına İlişkin Sonuçlar

Sevgi evleri modeli ile çocukların aynı mutfakta belirli saatlerde pişen yemeği yemek yerine kendilerinin de bu hizmete katılabilmeleri, kendi odalarını düzenleyebilmeleri ve işlere katılabilmeleri hedeflenmiştir. Karataş ve Acar'ın da belirttiği gibi, çocukların, günlük yaşamlarında seçimler (örneğin giyeceği giysi, izleyeceği film vb.) yapma haklarına saygı gösterilmesi katılımcı bir kişilik oluşturmaları bakımından önem taşımaktadır. Bu araştırmada yapılan değerlendirmelere bakıldığında personelin, sevgi evlerinin fiziki koşullarının kışla tipi kuruluşlara göre uygun olduğu ve çocukların bağımsız iş yapabilme becerilerinin geliştiği yönünde bir sonuca ulaşılmaktadır.

4.1.9. Sevgi Evleri Modelinde Personelin Mesleki Çalışmalarını Gerçekleştirebilme Durumları

Sevgi evleri modelinde mesleki çalışmaları gerçekleştirmek için fiziki imkânların yeterliliği sorusuna, personelin büyük bir çoğunluğunun yeterli olduğunu (%80,6) ve sevgi evleri modeli ile meslek elemanlarının çocuklarla iletişimini olumlu etkilediğini ifade etmiştir. Sevgi evleri modeli ile diğer kurum bakım modelleri arasındaki temel farkın ise çocukların kuruluşa uyumlarını kolaylaştırdığı ve ders başarılarını olumlu etkilediği sonucu ortaya çıkmıştır.

4.1.10. Personelin Sevgi Evleri Modeline Yönelik Genel Değerlendirmelerine İlişkin Sonuçlar

Sevgi evleri modelinin uygulanması sırasında yaşanılan sorunlar ise şe şekilde özetlenebilir. Özellikle Ankara özelinde kuruluşun şehir merkezine uzaklığı, personelin niteliği ve niceliğinden kaynaklı sorunlar ile birlikte kapasite fazlalığından kaynaklı eksiklikler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Personelin yapmış olduğu değerlendirmelerde;

- Personelin çocuk algısının değiştirilerek, modern sosyal hizmet uygulamalarının çağdaş çocukluk anlayışının uygulanamıyor olması,
- Sevgi evlerinin kapasitesinin çok fazla olması,
- Kuruma dışarıdan alan deneyimi olmayan sadece tayin ve idari kadrolara atanmak için gelen personelin gelmesi,
- Sevgi evlerinin işleyişinden kaynaklı sorunlar olması,
- Personel ve uzaklık gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Sevgi evleri modelini çocuklar için oldukça yeterli gören personel yaklaşık 1/5'i civarındadır. Yeterli görenler ise araştırmaya katılan personelin 1/3'ü kadardır. Personelin yarıya yakını sevgi evleri modelini kısmen yeterli görmektedir. Personelin yarısından fazlası sevgi evleri modelinin yaygınlaştırılmasını önermektedir.

Sevgi evleri modeli toplumda dezavantajlı durumda bulunan korunma ihtiyacı olan çocukların ihtiyaçlarının tam olarak karşılanamadığı karşımıza çıkmaktadır. Sevgi evlerinde meslek elamanı gerekliliği ortaya çıkmıştır. Minimum standartlarda da belirtilen kuruluşun yerleşim yerlerine yakın olması bu araştırmada bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Sevgi evleri modeli tasarlanırken personelin görüş ve önerilerinin alınması durumunda yukarıda belirtilen sorunların daha azalacağı değerlendirilmektedir.

4.1.11. Personelin Sevgi Evleri Modeline Yönelik Değerlendirmelerine Etkide Bulunan Bazı Değişkenlere İlişkin Sonuçlar

Personelin sevgi evleri modeline yönelik değerlendirmelerine etkide bulunan bazı değişkenler arasındaki ilişkiye bakılmıştır.

Sonuç olarak, personelin çoğunluğu mesleki unvanlara göre sevgi evleri modelinin çocukların sosyal gelişimlerini olumlu etkilediğini, araştırmaya katılan personelin büyük bir çoğunluğu (n:90) tarafından akademik başarıların geliştiği yönünde bir sonuca ulaşılmıştır.

Mesleki unvanlara göre personelin önemli bir kısmı (n:74) sevgi evleri modelinin çocukların toplumsal hayata uyumlarını kısmen kolaylaştırdığını ve bu modelin

çocukların kendilerine güvenlerinin kışla tipi kuruluşlara göre daha olumlu etkilendiği yönünde değerlendirildiği görülmektedir. Personelin yarıdan fazlası sevgi evleri modelinin yaygınlaştırılması gerektiğini düşünmektedir.

Bu araştırmaya katılan personelin yarısından çoğunu kadınlar oluşturmaktadır. Bu çerçevede personelin cinsiyetlerine göre yapılan X^2 analizlerinde ise personelin bakım modeli tercihleri, çocukların sosyal gelişimlerine yönelik değerlendirmeleri ve bağımsız bir iş yapabilme durumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Personelin görev yaptıkları yerler ile bazı değişkenler arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Her üç alanda çalışan personel, sevgi evlerindeki bakım şartlarının çocukların sosyal gelişimi için kısmen uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Personelin görev yaptıkları yerlere göre tamamına yakını sevgi evleri modelinin çocukların arkadaş ilişkilerini ve akademik başarılarını olumlu etkilediği görüşündedir. Ancak çocuklara ders çalışma alışkanlıkları kazandırmak gerekmektedir. Her üç alanda da görev yapan personel sevgi evleri hizmet modelinde mesleki çalışmaları yapmak için fiziki koşulların yeterli olduğu görülmektedir.

Sonuçta personelin mesleki unvanlara, cinsiyete ve görev yaptıkları yere göre sevgi evleri hizmet modeline bakış açılarının birbirine yakın olduğu değerlendirilmektedir.

4.2. ÖNERİLER

Her ülkede, sağlıklı bir aile ortamına sahip olamayan çocuklar bulunmaktadır. Bu durumdaki çocuklara, kendi öz ailesi kadar olmasa da, çocuğun doğasına en uygun bakım politikaları olarak değerlendirilen, başta koruyucu aile ve evlat edinme olmak üzere çocuk koruma politikaları geliştirmek bir zorunluluktur. Korunma ihtiyacı olan çocukların önemli bir kısmı çocuk koruma sistemine yetersiz de olsa bir aile sisteminden gelmektedir.

Bir aile sisteminden gelen çocuğu çok katlı, kalabalık koğuşlarda, toplu bakımın olduğu bir kuruluşta bakmak çocuğun doğasına aykırı bir durum oluşturmaktadır. Ülkemizde korunma ihtiyacı olan çocuklara Cumhuriyet dönemi sonrası uzunca bir dönem kışla tipi

kuruluşlarda hizmet sunulmuştur. Bu hizmet şeklinin çocukların psiko-sosyal gelişimlerini olumsuz etkilediği yönünde birçok çalışma bulunmaktadır.

Çocukların korunmaya muhtaç hale gelmeden koruyucu ve önleyici politikaların geliştirilmesi zorunlu olarak değerlendirilmektedir.

SHÇEK Genel Müdürlüğü tarafından, 2005 yılında başlatılan çocukların aile yanında desteklenmesi politikasının geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Araştırmaya katılan personelin önerilerinde de belirtildiği gibi çocuklara ekonomik desteğin yanında mesleki çalışmalar ile izlem ve takiplerinin de yapılması öngörülmektedir. Ayrıca araştırmaya katılanlar tarafından da önerilen, koruyucu aile yanındaki bakımın profesyonel hale getirilmesi önerilmektedir.

Çocuğun iyilik hali ve yüksek yararı için çocukların korunma altına alınmaksızın ailesi yanında desteklenmesi öncelikli uygulama olması gerekmektedir. Halihazırda korunma altında bulunan ve kurum bakımı hizmetinden yararlandırılan çocukların biran önce ailelerine döndürülmesi ve kurum bakımının kısa süreli bakım şekline dönüştürülmesi gerekmektedir. Kurum bakımının sürekli bir bakım anlayışından çıkarılması gerekmektedir. Kurum bakımı ev tipi kurumlarda da olsa çok acil durumlarda çocukların kısa süreli bakım ve korunmalarının sağlandığı yapıya dönüştürülmelidir.

Sağlıklı bir toplum oluşturabilmek için özellikle korunma ihtiyacı olan çocukların psiko-sosyal ihtiyaçlarını bir bütün olarak değerlendiren politikalara ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkelerin çocuk koruma politikaları gelişmişlik düzeyleri ile doğru orantılıdır. Bu çerçevede geliştirilen sevgi evleri modelinin kurumda görev yapan ana aktör olan personel tarafından olumlu bir gelişme olarak değerlendirildiği ancak bazı yönlerinin yeniden tasarlanması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Yaşama dezavantajlı konumda başlayan bu çocuklar için geliştirilen sevgi evleri modelinin daha az kapasiteli ve şehir merkezine daha yakın planlanması sağlanmalıdır. Araştırmaya katılan personelin de belirttiği gibi çocukların şehirlerin merkezinde yer alan sevgi evlerine alınmaları yerine, daha küçük kapasiteli sevgi evleri ilçe merkezlerine kadar yaygınlaştırılmalıdır.

Çocukların sosyalleşmeleri ve toplumsal hayata uyumlarını artırmak için sosyal çevre ile etkileşimi geliştirilmelidir.

Beklenilen amaçlar doğrultusunda sevgi evleri modelinde, ev tipi hizmet anlayışının geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Ev tipi kuruluş hizmet modeli amaçlı oluşturulan sevgi evlerinin, kışla tipi anlayıştan çıkarılarak işletilmesinin/hizmet sunumunun çocukların yararına olacağı anlayışı geliştirilmelidir. Bu çerçevede de bakım personelinin hizmet içi eğitimine öncelik verilerek ev tipi hizmet anlayışı geliştirilmelidir.

Sevgi evleri modeli ile çocukların aynı mutfakta belirli saatlerde pişen yemeği yemek yerine kendilerinin de bu hizmete katılabilmeleri, kendi odalarını düzenleyebilmeleri ve işlere katılabilmeleri hayata hazırlanmaları için gerekli bir durumdur.

Ülkemizde yatılı kurum bakımı yöntemiyle çocuklara yönelik koruma ve bakım hizmetleri, tarihsel süreç içerisinde artarak devam etmiş olup ancak son yıllarda alternatif bakım modelleri geliştirilmeye başlanılmıştır. Bu hizmetlerin yürütülmesinde sosyal devlet gerekleriyle çağdaş yaşam standartlarının bütüncül bir yapı oluşturması yönünde sevgi evleri çocuk evleri gibi modeller ile yeni mesafeler kat edilmiştir. Ancak Çocuk koruma alanı, çocukların kendi yaşam alanında ve yapay olmayan ortamlarda destek ve sosyal güvenliğe dayanan yeni bir paradigmaya ihtiyaç duymaktadır.

4.2.1. SEVGİ EVLERİ MODEL ÖNERİSİ

Bu model önerisi ile korunma ihtiyacı olan çocuğun sevgi evlerinde kalmasıyla ilgili uygulamalara bütüncül bir bakış açısıyla bakmayı hedeflemektedir. Sevgi evleri bakımı ile çocuğun temel ihtiyaçlarının sağlıklı bir şekilde karşılandığı ve bu bakım şeklinin çocukların psiko sosyal yapılarına uygun özellikler taşımasını formüle etmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda sevgi evlerinin işleyişi içerisindeki uygulamaları düzenlemeyi amaçlamaktadır.

Sevgi Evlerinin Fiziksel Koşulları

Mevcut uygulamadaki sevgi evleri modelinde fiziki koşulların iki ya da 3 katlı dublex ya da triplex şeklinde inşa edilmiş bağımsız evlerde çocukların bakıldıkları görülmektedir. Korunma ihtiyacı olan çocukların gelmiş oldukları sosyo ekonomik koşullara bakıldığında genellikle alt gelir grubunda oldukları bilinmektedir. Bu modelin daha sade yapıda çok katlı olmayan fiziki yapılar şeklinde inşa edilmesi önerilmektedir. Çocukların toplu bakım anlayışından kurtarılabilmesi için en fazla 5-6 evin bir arada olmasında fayda görülmektedir. Evlerde tefrişin çocukların istekleri de dikkate alınarak sade, ekonomik bir yapıda olması çocukların yararına olacaktır.

Sevgi Evlerinin İşleyişi ve Yönetimi

Sevgi evleri ev tipi bakıma yönelik bir modeldir. Mevcut işleyişinin daha çok bir kuruluş işletimi şeklinde olduğu görülmektedir. Bir kurum/kuruluştan işletiminin ötesinde katılımcı ve serbest hareket kabiliyeti olan bir işleyişin olması ev tipi kuruluşu destekleyecektir. Çocukların işleyişte yaş gruplarına göre belirli hizmetlere katılmaları hayata hazırlanmalarında önemli bir katkı sunacaktır.

Sevgi evleri yönetiminin ev tipi kuruluş şeklinde yürütülmesi önerilmektedir. Bakım elemanlarının kriterlerinin belirlenerek, sadece belirlenen kriterlere uyan personelin istihdamı sağlanabilir. Özellikle çocuklar ile bire bir çalışan bu personelin değişmemesi. Bakım personelinin vardiyadan ziyade kesintiye uğramadan düzenli çalışması koşulları geliştirilebilir.

Personel

Personelin niteliğinin ve niceliğinin arttırılması saklanılabilir. Öncelikle kadrolu personele hizmet içi eğitim yolu ile sevgi evleri modelinin hedefleri anlatılmalıdır. Sevgi evleri modelinin kışla tipi bakımdan farklılıkları ortaya konulmalıdır. Kadrolu personelin çocuk koruma alanında tercihen deneyimli personelden oluşması sağlanmalıdır.

Hizmet alımı yöntemi ile çalışan personele yönelik bakım standartlarının sağlanmasına yönelik hizmet içi eğitim verilmelidir. Çocuklar ile en çok iletişim halinde olan personelin bakım elemanları olduğu gerçeği göz önünde bulundurulması gerekir. Bakım personelinin vardiyalı çalışma ile birlikte çocuklar ile kesintisiz birlikte olmalarının

yolları aranabilir. Her evde görev yapacak bakım personelinin çocukların yaş gruplarına göre ayarlanmasında fayda görülmektedir. 15-18 yaş grubundaki çocukların hayata hazırlanmaları için daha az bakım personeli ile çocukların hizmete katılmaları önerilmektedir.

Çocukların Hizmete Katılımı

Korunma ihtiyacı olan çocukların yetişmesinde ailenin yerine kurumlar geçmektedir. Bir ailede çocuğun hayata hazırlanması için yapılan tüm çabaların kurumlarda yapılması beklenir. Özellikle ev tipi kurum olarak ortaya çıkan sevgi evlerinde çocukların hayata hazırlanması için önemli fırsatların olduğu değerlendirilmektedir. Yukarıda çocukların işleyişe katılımları açıklanmıştır. Sevgi evleri modelinin arka planındaki en önemli beklentilerinden birisinin de çocukların hizmete katılımlarıdır. Çocukların hizmete katılımı bağımsız iş yapabilme becerilerini artırmada önemli bir yere sahiptir. Çocukların hizmete katılımları toplumsal hayata hazırlanmaları için bir gerekliliktir. Çocukların katılımları her yaş grubuna göre düzenlenebilir. Küçük yaş grubundaki çocukların oyuncaklarını ve odalarını toplamaları, yataklarını düzenlemeleri şeklinde olabilir.13-18 yaş grubundaki çocuklar ise yemek masasını hazırlama, masayı toplamadan yemek yapmaya katkı vermeye kadar devam edebilir. Yine çocukların yaş durumuna göre çamaşır makinasını, bulaşık makinasını kullanmaları değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (2011). Resmi Gazete, 6223, 03 Haziran 2011.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2014). Resmi Gazete, 28918, 19 Şubat 2014.

Aileye Aile İçinde Yardım. (2010). Ankara: SHÇEK Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı.

Aldemir, V. (2011). *Çocuk Koruma Kanununun Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunda Uygulanmasına İlişkin Bir Değerlendirme.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Altuntaş, B. (2014). *Dezavantajlı Gruplar ve sosyal Politika.* Ankara: Nobel Yayınevi.

Ankara Sevgi Evleri Müdürlüğü. (2015). 05 14, 2015 tarihinde http://www.ankarasevgievleri-shcek.gov.tr/?page_id=498 adresinden alındı

ASPB. (2012). *2013-2017 Stratejik Plan.* Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Ankara: ASPB Strateji Geliştirme Başkanlığı.

ASPB. (2014). 06 17, 2015 tarihinde Minimum Standartlar: http://www.aile.gov.tr/mevzuat/minimum-standartlar-izleme-ve-degerlendirme-programinin-uygulanmasina-dair-yonerge adresinden alındı

ASPB. (2015). *2014 Yılı Faaliyet Raporu.* Ankara: ASPB Strateji Başkanlığı.

ASPB. (2015). *Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü*. 4 21, 2015 tarihinde http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/544e2899369dc318044059c3/ocak.pdf adresinden alındı

ASPB. (2015). *Çocuk Hizmetleri-İstatistikler*. ASPB: http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/istatistikler adresinden alındı

ASPB- Gazi Üniversitesi. (2013). *Kurum Bakım Türlerinin Etki Analizi.* Ankara: Vize Yayıncılık.

Beter, Ö. (2010). *Türkiye ve İngiltere'de Çocuk Koruma Sistemleri.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bilin, R., Emhan, A., Bez, Y. (2011). Sosyal Hizmet Kurumu Çalışanlarında İs Memnuniyeti, Tükenmişlik ve Depresyon: Diyarbakır İli Alan Araştırması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10*(38), 210-228.

Bıyıklı, L. (1987). Yetiştime Yurdundaki Çocukların Zihinsel ve Psikososyal Gelişimlerinin İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 20*(1), 87-98.

Bulut, I. (1995). Korunmaya Muhtaç Genç Kızların Ruh Sağlığına Etki Eden Psikolojik Faktörler. *Kriz Dergisi, 3*(1-2), 104-113.

Can, M. (2013). *Günümüz Refah Politikaları Bağlamında Sosyal Hizmetlerin Farklı Modelleri: Dünya Örnekleri Üzerine Bir Değerlendirmme.* Ankara: Nobel Yayınevi.

Cankurtaran Öntaş, Ö. (1988). *Kurum Bakımı Deneyimi Olan Genç Yetişkinlerin Sosyal Destek Sistemleri ve Ruh Sağlığı Durumları.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Cılga, İ. (1983). *Yetiştirme Yurtlarının Yapısı ve İşlevlerinin Toplumsal Süreci Açısından İncelenmesi.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Cılga, İ. (1984). Yetiştirme Yurtlarında Toplumsallaşma. *Sosyal Hizmet Dergisi, 2*(1-3), 83-113.

Cılga, İ. (1986). Korunmaya Muhtaçlık Olgusunun Sosyolojik Analizi. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(7), 31-45.

Cılga, İ. (1989). *Korunmaya Muhtaç Gençlerin Sorunları ve Yetistirme Yurtları.* Ankara: T.C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Gençlik Hizmetleri Daire Başkanlığı.

Çaman, Ö., Özcebe, H. (2011). Ankara Yetiştirme Yurtlarında Yaşayan Ergenler: Ruhsal Belirtileri, Fiziksel Etkinlik Düzeyi ve İlişkili Etkenler. *Türk Psikiyatri Dergisi, 22*(2), 93-103.

Çavuşoğlu, T. (2001). *Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu: Hiamaye-i Etfal Cemiyeti.* Beyaz Gemi Yayınları.

Çavuşoğlu, T. (2005). *Sosyal Hizmetlerin Yakın Tarihinden Sayfalar:Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Yaprakları.* Ankara: SABEV Yayınları.

Çetin, H. (2008). Korunmaya Muhtaç Çocukların Bakımı Nasıl Olmalıdır. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 3*(9), 141-156.

Çetin, H. (2010). Korunmaya Muhtaç Çocukların Bakımına Yönelik Etkin ve Sistematik Bir Yaklaşım Modeli. *Mersin Ün. Sağlık Bilimleri Dergisi, 3*(3), 1-8.

Çetin, H. (2011). Çocuk Hakları Açısından Kurum Bakımında Mekansal Dönüşüm. *Türkiye 1. Çocuk Hakları Kongresi.* İstanbul.

Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği. (2015). Resmi Gazete, 29310, 29 Mart 2015.

Çocuk Evleri Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik. (2008). Resmi Gazete, 27105, 5 Ekim 2008.

Çocuk Koruma Kanunu. (2005). Resmi Gazete, 25876, 15 Temmuz 2005.

Demirbilek, S. (2000). Korunmaya Muhtaç Gençlerin Topluma Kazandırılmasında Yetiştirme Yurtları. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15*(2), 137-152.

Devlet Denetleme Kurulu. (2013). *Araştırma ve İnceleme Raporu.* Ankara: T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu.

DPT. (2000). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2001-2005.* Ankara: DPT.

Duyan, V. (2012). *Sosyal Hizmet: Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri.* Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği.

Elmacı, D. (2007). *Çocuk Yuvaları Ve Yetiştirme Yurtlarının Yerinden Yönetim Birimlerine Devrine İlişkin Çalışanların Görüşleri.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Erbay, E. (2013). *Çocuk Hakları.* İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

Erguncu, H. (1991). *Cumhuriyetten Günümüze Sosyal Hizmetler Alanındaki Yasal Değişme ve Gelişmeler Işığında Korunmaya Muhtaç Çocuklar.* Ankara: TODAİE Kamu Yönetimi Uzmanlık Programı.

Erkal, M. (1991). *Sosyoloji.* İstanbul: Der Yayınları.

Erkan, G. (1995). *Korunmaya Muhtaç Çocuklar: Çocuk Yuvalarında Bir Araştırma.* Ankara.

F. Gürsoy, N. A. (2006). Yetiştirme Yurdunda Kalan ve Kalmayan Kız Ergenlerin Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*(5), 10-19.

Frankel, H. (1988). Family-Centered, Home-Based Services in Child Protection: A Review of the Research. *Social Service Review, 62*(1), 137-157.

Friedlander, A. (1966). *Sosyal Refah Hizmetine Baslangıç.* (R. Tasçıoglu, Çev.) Ankara: Saglık ve Sosyal Yardım.

Geçtan, E. (1989). *Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar* (7 Baskı b.). İstanbul: Remzi Kitapevi.

Gökçearslan, E. (2003). *Çocuk Yuvalarında Kışla bakım Modeli ile Grupevi Bakım Modelinin Hizmet Kalitesi Açısından Karşılaştırılmasına Yönelik Bir Değerlendirme Araştırması.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gözler, M. (2007). *Yetiştirme Yurdunda Kalan Çocukların Firar Nedenleri, Yüksek Lisans Tezi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Grossman, S. (2008). *Offering Children Choices: Encouraging Autonomy and Learning While Minimizing Conflicts*. Earlychildhood News: http://www.earlychildhoodnews.com/earlychildhood/article_view.aspx?ArticleID=607 adresinden alındı

Gümüş, S. (2005). *Türkiye'de Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımın Avrupa Birliği Sürecinde Yeniden Yapılandırılması.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Hortaçsu, N. (2003). *Çocuklukta İlişkiler Ana Baba Kardeş ve Arkadaşlar.* Ankara: İmge Kitapevi.

House of Commons Education Committee. (2012). *Children First: The Child Protection System in England* . London: The House of Commons .

I. Sosyal Hizmetler Şurası. (2004). *I. Sosyal Hizmetler Şurası.* Ankara: SHÇEK.

Işıkhan, V. (2010). *Sosyal Hizmet ve Tükenmişlik.* Ankara: Vizyon Matbaa-Yayınevi.

Kahraman, F. (2007). *Türkiye'de Çocuk Refahı Alanında Koruyucu Aile Hizmeti: Sakarya ve Kocaeli Örneği.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kalaycı, H. (2007). *Yetiştirme Yurtlarındaki Çocuklarda Sosyal Dışlanma Riski.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karasar, N. (1994). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (5Basım b.). Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık.

Karataş, K. (1987). *Gecekondu Ailelerinin Kentle Bütünleşmelerini Engelleyen Nedenler ve Ortaya Çıkan Toplumsal Sorunlar.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Karataş, K. (1999). Sosyal Refah: Kavramsal Boyutu, Gelişimi ve Nitelikleri. V. D. N. Koşar. içinde, *Prof.Dr.Sema Kut'a Armağan: Yaşam Boyu Sosyal Hizmet* (s. 33-43). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Yayını.

Karataş, K. (2008). Türkiye'de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme. N. Erol içinde, *Koruyucu Aile, Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı, Prof.Dr. Mualla Öztürk Anısına XX.Sempozyum Sorunları* (s. 41-54). Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları.

Karataş, K., Acar, H. (2008). Sosyal Hizmet Kuruluşlarında Çocuk ve Gençlerin Katılımı. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 19*(1), 29-44.

Kars, Ö. (2013). Sivil Toplum Örgütlerinde Sosyal Hizmet. H. Acar, N. Negiz, & E. Akman içinde, *Sosyal Politika ve Kamu Yönetimi Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları* (s. 347-364). Ankara: Maya Akademi.

Kocaoğlu, F. (2010). *Çocuk ve Aile Sorunları Kapsamında, 13-18 Yaş Grubu Çocukların Bakım Modellerinin Karşılaştırılması.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Koruncuk. (2015). 21 04, 2015 tarihinde http://www.koruncuk.org/cocukkoylerimiz/koyuntarihi adresinden alındı

Koruyucu Aile Yönetmeliği. (2012). Resmi Gazete, 28497, 14 Aralık 2012.

Koşar, N. G. (1987). Korunmaya Muhtaç Çocuklar. *Sosyal Hizmet Dergisi, 5*(1), 69-74.

Koşar, N. G. (1992). *Sosyal Hizmetlerde Aile Ve Çocuk Refahı Alanı* (2 b.). Ankara.

Newman, D. (2013). *Sosyoloıi* (3 b.). (A. Arslan, Çev.) Ankara: Nobel Yayınevi.

Oktay, A. (1989). Korunmaya Muhtaç Çocukların Eğitimi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*(1), 101-115.

Özateş, Ö. S. (2009). *Sosyal Hizmet Uzmanlarının Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesisi'nin Uygulama Sürecine İlişkin Değerlendirmeleri.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Öztürk, C. (2005). Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye'de Korunmaya Muhtaç ve/veya Suça İtilmiş Çocukların Eğitimi. *III. Ulusal Çocuk ve Suç Sempozyumu: Bakım Gözetme ve Eğitim.* içinde Ankara: Yorum Matbacılık.

Salim, M. (2011). *Geçmişten Günümüze Türkiye'de Çocuk Koruma Politikaları ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Saral Şahin, H. (1990). *Samsun Çocuk Yuvası Örneğinde Korunmaya Muhtaç Çocukların Davranış Sorunları ve Sosyal Hizmetin Müdahale Yaklaşımları.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Shapiro, L. E. (2002). *Yüksek EQ'lu Bir Çocuk Yetiştirmek* (6 b.). İstanbul: Varlık Yayınları.

SHÇEK. (2008). *2007 Yılı Faaliyet Raporu.* Ankara: SHÇEK Genel Müdürlüğü.

SHÇEK. (2009). *2008 Yılı Faaliyet Raporu.* Ankara: SHÇEK Genel Müdürlüğü.

SHÇEK Almanya Raporu. (2009). *Suç Faili ve Mağdurları Olarak Çocuklar ve Gençler.* Ankara: SHÇEK Genel Müdürlüğü.

SHÇEK ve ASPB. (2015). *Çocuk İstatistikleri*. SHÇEK ve ASPB: http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/istatistikler adresinden alındı

Soner, O. (2000). Aile Uyumu, Öğrenci Özgüveni ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*(12), 249-260.

Sosyal Hizmet Merkezleri Yönetmeliği. (2013). Resmi Gazete, 28555, 9 Şubat 2013.

Sosyal Hizmetler Kanunu. (1983). Resmi Gazete, 18059, 27 Mayıs 1983.

Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik. (2015). Resmi Gazete, 29284, 3 Mart 2015.

Stafford, A., Parton, N., Vincent, S., Smith, C. (2012). Child Protection Systems in the United Kingdom: A Comparative Analysis. (electronic version). London: Jessica Kingsley Publishers.

Ş. Akgün, M. S. (2012). Yetiştirme Yurdunda Kalan 16-18 Yaş Grubundaki Adölesanların Anksiyete Düzeylerinin Belirlenmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştime Dergisi, 14*(1), 34-45.

Şenocak, H. (2005). *Korunmaya Muhtaç Çocuklar: İstanbul Yetiştirme Yurtları Üzerine Bir Alan Araştırması.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

T. C. Kalkınma Bakanlığı. (2014). *X. Beş Yıllık Kalkınma Planı Çocuk Özel İhtisas Komisyonu (2014-2018).* Ankara: Kalkınma Bakanlığı.

Taşgın, N. Ş., & Özel, H. (2011). Türkiye'de Sosyal Hizmetlerin Dönüşümü. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 22*(2), 175-190.

Tornacı, N. (2008). SHÇEK'in Çocuklara Yönelik Hizmetinin Yeni Yüzü, Koğuş Yerine Ev Ortamı Çocuk Evleri-Sevgi Evleri. *Koruyucu Aile Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı, Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına XX. Sempozyum Sunumları, 15-16 Şubat 2007, (Ed.:N.Erol).* Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları.

TUİK. (2014). *Temel İstatistikler*. TUİK: http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist adresinden alındı

Turan, N. (1992). *Sosyal Kişisel Çalışma* (1. Baskı b.). Ankara.

Uluğtekin, S. (2001). Yirminci Yüzyılda Türkiye'nin Çocukları: Sorunlar ve Beklentiler. *Sosyal Hizmette Yeni Yaklaşımlar ve Sorun Alanları, Prof Dr. Nihal Turan'a Armağan.* içinde Ankara: H. Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını.

Uslu, R. (2011). *Yararlandıkları Hizmet Modeline Göre Korunmaya Muhtaç Çocuklarda Davranış ve Duygusal Sorunlar.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Aile Eğitimi Ve Danışmanlığı Anabilim Dalı, İzmir.

Ünlü, E. (1987). *Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Kurum Bakımı Örneğinde Sosyal Hizmette Bir Değerlendirme Araştırması.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Waldfogel, J. (2009). UniversityPrevention and the Child Protection System. *The Future of Children, 19*(2), 195-210.

Williamson, J. (2004). *A Dıscussıon Of The Need For Famıly Care For Chıldren Impacted By Hıv/Aıds.* Washington: Social Scientific Systems, Inc.

Yaman, F. (2008). *Çeşitli Meslek Elemanlarının Sokakta Çalışan Çocuklar Sorununa İlişkin Görüşleri: Ankara ve İstanbul İlleri Örneği.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yavuzer, H. (1988). *Ana Baba ve Çocuk: Ailede Çocuk Eğitimi* (2 b.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (1995). *Çocuk Psikolojisi* (12 b.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yazıcı, E. (2012). Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Çocuk Evleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9*(18), 499-525.

Yıldırım, A. (1997). *9-12 Yaşları Arasındaki Korunmaya Muhtaç Çocuklarda Kendilik Tasarımı.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yıldırım, Ş. (2013). *Toplumsal Koruma Sistemi İçinde İzmir'de Çocuk Evinde Kalan Çocukların İlişki Dinamikleri.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yörükoğlu, A. (1988). *Çocuk Ruh Sağlığı* (14 b.). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

EKLER

EK-1: GÖRÜŞME FORMU

Değerli Meslek Elemanı;

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet ABD'da "**Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Sevgi Evleri Modeline Yönelik Değerlendirmeleri"** konulu yüksek lisans tezi hazırlamaktayım. Bu çalışmayı gerçekleştirebilmek için Hacettepe Üniversitesi Etik Kurulu'ndan ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan izin aldım.

Bu çalışmanın amacı, çocuk refahı alanında çalışan siz meslek elemanlarının korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik kışla tipi bakım modeline alternatif bir bakım modeli olarak geliştirilen sevgi evleri hizmet modeline yönelik değerlendirmelerinin belirlenmesidir.

Sizlere sosyo-demografik özellikleriniz, sevgi evleri hizmet modeli, çocukların sosyal ve akademik gelişimleri, arkadaş ilişkileri, toplumsallaşmaları, kendine güvenleri ve sevgi evleri modeli uygulamasında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin bazı sorular sormak istiyorum.

Vereceğiniz tüm cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve sadece yukarıda belirtilen yüksek lisans tezi kapsamında kullanılacaktır. Kimliğinizi belirten herhangi bir soru yer almamaktadır. Bu nedenle Görüşme Formuna **isim ve adres yazmanız gerekmemektedir.** Katılıp katılmamayı seçme hakkına sahipsiniz. Ancak sizin bu çalışmaya katılmanız ve düşüncelerinizi paylaşmanız kurumda verilen hizmetlerin değerlendirilmesi sağlanarak böylece kurumdan hizmet alan çocukların sağlıklı gelişimlerine katkı sağlaması açısından son derece önemlidir. Bununla birlikte çalışmaya katılıp katılmamakta özgürsünüz.

Sayfanın altında iletişim bilgilerim yer almaktadır. İsterseniz çalışmanın sonuçlarını öğrenmek için benim ile iletişim kurabilirsiniz. Bu çalışma yaklaşık 15-20 dakikanızı alacaktır. Şimdiden çalışmada yer aldığınız ve katkı verdiğiniz için teşekkür ederim.

Tarih: ../../….
Katılımcı
Adı, soyadı:
Adres:
Tel.
İmza

Araştırmacı : Aziz SÖĞÜTLÜ
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı/ Eskişehir Yolu Söğütözü Mahallesi 2177.Sokak No:10/A Çankaya/ANKARA
azizsogutlu@yahoo.com

GÖRÜŞME FORMU

1. Yaşınız?

……

2. Cinsiyetiniz?

1. ( ) Kadın 2. ( ) Erkek

3. Medeni durumunuz?

1. ( ) Evli 2. ( ) Bekâr 3. ( ) Eşi vefat etmiş 4. ( ) Boşanmış

4. Eğitim durumunuz?

1. ( ) Ön Lisans 2. ( ) Lisans 3. ( ) Yüksek Lisans 4. ( ) Doktora

5. Mesleğiniz?

1. ( ) Sosyal Hizmet Uzmanı 2. ( ) Psikolog 3. ( ) Çocuk Gelişimci

4. ( ) Öğretmen 5. ( ) Sosyolog

6. Kaç yıldır meslek elemanı olarak çalışıyorsunuz?

1. ……..yıl

7. Kaç yıldırçocuk koruma alanında çalışıyorsunuz?

1. .....yıl

8. Hangi kurum/kuruluşta görev yapmaktasınız?

1. ( ) ASPB İl Müdürlüğü 2. ( ) Sevgi Evleri 3. ( ) Sosyal Hizmet Merkezi

9. Çocuk koruma alanında çalışmaktan memnun musunuz?

1. ( ) Evet 2. ( ) Hayır

10. Sizce çocuk refahı alanında korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik kurum bakımı yönünden tercih edilmesi gereken bakım modeli öncelikli olarak hangisidir? (Lütfen tek seçenek işaretleyiniz)

1. ( ) Sevgi Evleri
2. ( ) Çocuk Evleri
3. ( ) Çocuk Yuvası/ Yetiştirme Yurdu

11. Sevgi evlerinin kışla tipi bakım modeline olumlu/başarılı bir **alternatif** olduğunu düşünüyor musunuz?

1. ( ) Evet 2. ( ) Hayır

12. Korunma ihtiyacı olan çocuklar ile ilgili aşağıdaki düşüncelerden hangisine katılıyorsunuz? (Birden çok seçenek işaretlenebilir)

1. ( ) Çocuk evi hizmeti çocukların sağlıklı gelişimi için en uygun modeldir.
2. ( ) Sevgi evi hizmeti çocukların sağlıklı gelişimi için en uygun modeldir.
3. ( ) Çocuk yuvası/yetiştirme yurdu hizmeti çocukların sağlıklı gelişimi için en uygun modeldir.

13. Sevgi evleri bakım modelini fiziki yapı (mimari yapısı, tefrişat vb.) olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?

1. ( ) Oldukça yeterli
2. ( ) Yeterli
3. ( ) Kısmen yeterli
4. ( ) Kararsızım
5. ( ) Yetersiz

14. Size göre çocukların **sosyal gelişimleri** için sevgi evlerindeki bakım şartları genel olarak uygun mudur?

1. ( ) Evet uygundur
2. ( ) Kısmen uygundur
3. ( ) Hayır uygun değildir

15. Size göre sevgi evleri modeli çocukların sosyal gelişimini nasıl etkilemektedir?

1. ( ) Olumlu
2. ( ) Olumsuz (Yanıtınız olumsuz ise nedenini lütfen belirtiniz)……..

.....

16. Size göre sevgi evleri modeli, çocukların kuruluşa uyumlarını nasıl etkilemiştir?

1. ( ) Olumlu etkilemiştir 2. ( ) Etkilememiştir 3. ( ) Olumsuz etkilemiştir

17. Sizce sevgi evleri modeli çocukları hayata hazırlamada yeterli midir?

1. ( ) Yeterlidir 2. ( ) Kısmen Yeterlidir 3. ( ) Yetersizdir

18. Sevgi evleri modeli çocukların **okul ile ilişkilerini** nasıl etkilemektedir?

1. ( ) Olumlu 2. ( ) Olumsuz

19. Sizce sevgi evlerinde kalan çocuklar için uygun ders çalışma ortamı var mıdır?

1. ( ) Evet 2. ( ) Hayır

20. Sevgi evleri modelinin çocukların **akademik başarılarını** olumlu etkilediğini düşünüyor musunuz?

1. ( ) Evet

2. ( ) Hayır (Yanıtınız hayır ise nedenlerini lütfen belirtiniz)

……

21. Sevgi evleri modeli çocukların **arkadaş ilişkilerini** nasıl etkilemektedir?

1. ( ) Olumlu

2. ( ) Olumsuz (Yanıtınız olumsuz ise nedenlerini lütfen belirtiniz)

……

22. Sevgi evleri modeli ile çocuklar arasındaki akran baskısının azaldığını düşünüyor musunuz?

1. ( ) Evet 2. ( ) Hayır

23. Sevgi evleri modeli çocukların **sosyal çevre** ilişkilerini nasıl etkilemektedir?

1. ( ) Olumlu etkilemektedir

2. ( ) Etkilememektedir

3. ( ) Olumsuz etkilemektedir

24.Sevgi evleri modeli çocukların toplumsal hayata uyumlarını kolaylaştırıyor mu?

1. ( ) Evet kolaylaştırıyor

2. ( ) Kısmen kolaylaştırıyor

2. ( ) Hayır kolaylaştırmıyor

25. Size göre aşağıdaki bakım modellerinden hangisinde çocuklardaki sahiplenme duygusu yeterince gelişmektedir?

1. ( ) Sevgi evleri 2. ( ) Çocuk evleri 3. ( ) Çocuk yuvası/Yetiştirme yurdu

26. Sevgi evleri modeli ile çocukların toplumsal kurallara daha kolay uyum sağladığını düşünüyor musunuz?

1. ( ) Evet 2. ( ) Hayır

27. Sevgi evleri bakım modeli ile çocukların toplumsal dışlanmalarının önüne geçildiğini düşünüyor musunuz?

1. ( ) Evet 2. ( ) Kısmen 3. ( ) Hayır

28.Size göre sevgi evleri bakım modelinde kışla tipi kuruluşlara göre çocukların kendilerine güvenleri artmakta mıdır?

1. ( ) Evet 2. ( ) Hayır

29.Sizce sevgi evlerinde kalan çocukların **kendine güven** duyguları istenilen düzeyde gelişmekte midir?

1. ( ) Evet 2. ( ) Kısmen 3.( ) Hayır

30. Size göre çocukların bağımsız iş yapabilmeleri açısından sevgi evlerinin fiziki koşulları kışla tipi kuruluşlara göre daha uygun mudur?

1. ( ) Evet uygundur

2. ( ) Kısmen uygundur

2. ( ) Uygun değildir

31.Sevgi evleri modelinin çocukların **bağımsız bir iş yapabilme** becerilerini geliştirdiğini düşünüyor musunuz?

1. ( ) Evet 2. ( ) Hayır

32. Sizce sevgi evleri modelinde mesleki çalışmaları gerçekleştirmek için fiziki imkânlar yeterli midir?

1. ( ) Evet 2. ( ) Hayır

33. Sizce sevgi evleri modeli, meslek elemanlarının çocuklarla iletişimini nasıl etkilemiştir?

1. ( ) Olumlu etkilemiştir 2. ( ) Etkilememiştir 3. ( ) Olumsuz etkilemiştir

34. Sizce sevgi evi modeli ile diğer kurum bakım modelleri arasındaki temel fark nedir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

1. ( ) Çocuklar sosyal gelişimlerini sağlıklı tamamlar.
2. ( ) Çocukların ders başarılarını olumlu etkiler.
3. ( ) Çocukların kuruluşa uyumlarını kolaylaştırır.
4. ( ) Çocuklarda aidiyet ve mülkiyet duygularını oluşturur.
5. ( ) Bir fark olduğunu düşünmüyorum.

35. Genel olarak bakıldığında size göre sevgi evleri modelinin uygulanması sırasında hangi eksikliklerle karşılaşılmaktadır? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

1. ( )Yönetimsel
2. ( ) Personel
3. ( ) Fiziki Mekan
4. ( ) Uzaklık
5. ( ) Kapasite Fazlalığı
6. ( ) Diğer (lütfen belirtiniz)

……
……

36. Sizce 2005 yılından beri uygulanan sevgi evleri bakım modeli belirlenen hedeflere ulaşmada başarılı olmuş mudur?

1. ( ) Başarılı
2. ( ) Kısmen Başarılı
3. ( ) Başarısız (Lütfen nedenini açıklayınız)

……
……

37. Genel olarak sevgi evleri hizmet modelini çocuklar için yeterli buluyor musunuz?

1. ( ) Oldukça yeterli
2. ( ) Yeterli
3. ( ) Kısmen yeterli
4. ( ) Kararsızım
5. ( ) Yetersiz

38. Sizce sevgi evleri modeli yaygınlaştırılmalı mıdır?

( ) Evet ( ) Hayır

39.Türkiye'de korunma ihtiyacı olan çocuklar için önerebileceğiniz hizmet modeli var mı? Var ise açıklayınız.

……
……
……

EK- 2: ORİJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 12 /06 /2015

Tez Başlığı / Konusu: Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Sevgi Evleri Modeline Yönelik Değerlendirmeleri

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 143 sayfalık kısmına ilişkin, 12/06/2015 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 15'tir.

Uygulanan filtrelemeler:
1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
2- Kaynakça hariç
3- Alıntılar dâhil
4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza
12.06.2015

Adı Soyadı:	Aziz SÖĞÜTLÜ
Öğrenci No:	N13228079
Anabilim Dalı:	Sosyal Hizmet
Programı:	Sosyal Hizmet
Statüsü:	☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN
(Unvan, Ad Soyad, İmza)

EK-3: ETİK KURUL İZNİ

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Genel Sekreterlik

Sayı : 76000869/433-1199 16 Nisan 2015

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 10.04.2015 tarih ve 1760 sayılı yazınız.

Enstitünüz Sosyal Hizmet Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi **Aziz SÖĞÜTLÜ**'nün öğretim üyesi **Prof. Dr. Vedat IŞIKHAN**'ın danışmanlığında yürüttüğü "**Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Sevgi Evleri Modeline Yönelik Değerlendirilmesi**" konulu tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **14 Nisan 2015** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Ömer UĞUR
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek: Tutanak

Hacettepe Üniversitesi Genel Sekreterlik 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon: 0 (312) 305 1003 - 1004 • Faks: 0 (312) 310 5552
E-posta: yazimd@hacettepe.edu.tr • www.hacettepe.edu.tr

Ayrıntılı Bilgi için:
Yazı İşleri Müdürlüğü
0 (312) 305 1008

EK-4: BAKANLIK İZNİ

T.C.
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 73595336-605.01- **77989** 20/05/2015
Konu : Veri Toplama (Aziz SÖĞÜTLÜ)

MÜSTEŞARLIK MAKAMINA

Hacettepe Üniversitesi Genel Sekreterliğinin 30/03/2015 tarihli ve 1384 sayılı yazısı ile Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Aziz SÖĞÜTLÜ'nün Prof.Dr.Vedat IŞ1KHAN danışmanlığında hazırladığı "Çocuk Refahı Alanında Çalışan Personelin Sevgi Evleri Modeline Yönelik Değerlendirmeleri" başlıklı tez çalışmasını Ankara İlinde bulunan Sosyal Hizmet Merkezleri ile Ankara Saray Sevgi Evlerinde çocuk koruma sisteminde görev yapan meslek elemanlarına (sosyal çalışmacı, öğretmen, psikolog, çocuk gelişimcisi ve sosyolog) Onay tarihinden itibaren 31/12/2015 tarihine kadar uygulayabilme talebi bildirilmiştir.

İlgili Genel Müdürlükler tarafından da olumlu değerlendirilen söz konusu araştırmanın, kuruluş işleyişini aksatmaksızın meslek elemanlarının ayrıntılı bilgilendirilmesinin sağlanması sonrasında yalnızca istekli olanların katılımları ile ses-görüntü kaydı alınmaksızın, İl Müdürlüğü koordinesinde kuruluş müdürlükleri denetiminde yapılması, araştırma bitiminde bir örneğinin Başkanlığımıza gönderilmesi ve herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Kurumumuz izni alınması koşulları ile uygulanabilmesi hususunda;

Olurlarınızı arz ederim.

Doç. Dr. Mustafa DURMUŞ
Daire Başkanı

OLUR
20/05/2015

Ebubekir ŞAHİN
Müsteşar Yardımcısı

Bu evrak 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na göre elektronik olarak imzalanmıştır.

Adres : Eskişehir Yolu Söğütözü Mahallesi 2177.Sokak No:10/A Çankaya/ANKARA
Telefon : 5722
e-posta : scetin@aile.gov.tr
Ayrıntılı Bilgi : S. ÖZKURT ÇETİN Sosyal Çalışmacı
Faks :
Elektronik Ağ: www.aile.gov.tr

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı **:** Aziz SÖĞÜTLÜ

Doğum Yeri ve Tarihi **:** Yunak 17.12.1972

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi **:** Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu(1995)

Bildiği Yabancı Diller **:** İngilizce

Bilimsel Etkinlikleri **: --**

İş Deneyimi

Laborant, Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi (1993-1996)

Sosyal Hizmet Uzmanı/ Şube Müdürü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Eğitim Merkezi Başkanlığı (1996-2003)

İl Müdürü, Kırıkkale İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü (2004)

Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü (2004- 2011)

Koruyucu ve Önleyici Hizmetler Dairesi Başkanı, ASPB Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2012)

Bakanlık Müşaviri, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2012-….)

Projeler

Afet ve Acil Durumlara Hazırlık Projesi (2001 –2004 T.C. Hükümeti – UNICEF İşbirliği)

Temel Hizmetlerde Kapasite Geliştirilmesi Projesi (2004 –2006 T.C. Hükümeti – UNICEF İşbirliği)

Çocuk Koruma Sisteminde Kurumlararası İşbirliği ve Koordinasyonun Geliştirilmesi Projesi (2006- 2007 T.C.Hükümeti-Brıtısh Councıl)

Sosyal Riski Azaltma Projesi –Proje Yürütme Kurulu Üyeliği (SYDV-SHÇEK)

İletişim

E –Posta Adresi **:** azizsogutlu@yahoo.com

Tarih **:** 01.07.2015